Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

1 СІЧЕНЬ 2005

● Бернадет – лідер щодо врожайності

● Обрізування сливи

● Ще раз про кавбуз

Юридичні консультації

Рубрику веде
І.Миронець,
кандидат
юридичних наук

ПРАВО НА СПАДКУВАННЯ

Кілька років я доглядала чужу літню жінку. Вона раптово померла. Заповіту на мене вона не встигла оформити.

Поховала я стареньку на свої кошти.

Запитання: чи маю я право на оформлення її спадщини і як це практично робиться?

З повагою

Т. Пилипенко,
Поділля

Громадянин України за життя може розпоряджатися своїм майном на випадок своєї смерті.

Спадкоємцем (спадкоємцями) у цьому випадку буде особа (особи) вказані в заповіті.

За відсутності заповіту спадкування майна померлого здійснюється за законом. Закон встановлює черговість спадкоємця за законом.

У першу чергу право на спадщину за законом мають діти спадкодавця, а також той із подружжя, який його пережив, та батьки.

У другу чергу успадковують майно померлого рідні брати та сестри, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері.

У третю чергу право на спадщину мають дядько та тітка померлого спадкодавця.

У четверту чергу спадкоємцями за законом є особи, які разом з спадкодавцем проживали однією сім'єю не менше п'яти років до часу відкриття спадщини (часу смерті спадкодавця).

У п'яту чергу призиваються до спадкування інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно. Відтак родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права на спадкування родичів подальшого ступеня споріднення.

У п'яту чергу право на спадкування за законом можуть мати також утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї, але не менше п'яти років одержували від нього матеріальну допомогу, що була основним джерелом їхнього існування.

Щодо спадкування двоюрідних братів та сестер спадкодавця, то вони за правом представлення успадковують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхнім матерям, батькові (тітці, дядькові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини. (ст. 1266 Цивільного кодексу України).

Спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час її відкриття не проживає постійно із спадкодавцем, повинен особисто подати до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини.

Для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини (часу смерті спадкодавця).

ЯКІ ЩЕ ДОВІДКИ ПОТРІБНІ?

Добрий день, редакціє журналу "Дім, сад, город"!

Ми передплачуємо ваш журнал і звертаємося до вас із проханням дати відповідь юриста на сторінках журналу на таке запитання.

Ми живемо в селі. Ми не фермери і не підприємці. Маємо присадибну ділянку площею 0,40 га. Оскільки ми живемо в селі, то вирощуємо сільськогосподарську продукцію для себе, а лишки продаємо на базарі.

Запитання таке: які документи потрібні на підтвердження того, що це справді продукція з нашого городу, а не крадена чи та, що перепродується?

Справа в тому, що під час перевірки податкова інспекція вимагає довідку на цю продукцію (окрім тих документів, що з лабораторії на базарі щодо вмісту нітратів і ін.).

Дуже дякуємо

Чекаємо на відповідь

Д. Рибальченко,
Полтавська область

Конституція України (ст. 41) гарантує кожному громадянину право володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї праці.

Ніхто не може бути позбавлений права власності.

Право приватної власності є непорушним.

Згідно з ст. 90 Земельного кодексу України власники земельних ділянок мають право власності на посів і насадження сільськогосподарських та інших культур, є власниками виробленої на земельній ділянці продукції.

Власник сільськогосподарської продукції має право розпоряджатися нею за своїм розсудом: споживати для задоволення власних потреб, продавати, дарувати та реалізувати її вільним способом.

Разом з тим продукція, що реалізується, повинна відповідати вимогам якості, бути безпечною для споживання.

Для визначення якості продукції і існують на ринках спеціальні лабораторії.

Крім вказаної довідки лабораторного аналізу продукції, що реалізується, відповідні органи за необхідності, можуть вимагати, аби продавець пред'явив документ, що засвідчує його особу.

Дім·сад·город· № 1 2005 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал

*Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України,
серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.*

ПРАВА ВЛАСНИКА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ. У НАС ІЗ СУСІДОМ СУПЕРЕЧКИ ЗА МЕЖУ

Земельна комісія свідчить, що я не перейшов сусідську межу городу, а сусід почав ставити бетонні стовпи з сіткою так, що тепер у мій город падає тінь від цієї огорожі.

Будь ласка, надрукуйте юридичну консультацію про права господаря земельної ділянки (городу) та як правильно поставити огорожу на межі земельної ділянки.

І.К. Пейда,
Вінниччина

Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані співпрацювати, виходячи із вчинення дій, спрямованих на забезпечення прав на землю кожного з них і використання земельних ділянок відповідно до їхнього цільового призначення.

Земельний Кодекс України (ст. 106) визначає обов'язки щодо визначення спільних меж сусідніх землекористувачів.

Власник земельної ділянки має право вимагати від власника сусідньої земельної ділянки сприяти встановленню твердих меж, а також відновленню межових знаків у випадках, коли вони зникли, перемістилися або стали невиразними.

Сусідні земельні ділянки можуть відокремлюватися стежкою, рівчаком, парканом (тепер поширеним є встановлення металевої сітки), рослинною смугою тощо.

Види межових знаків і порядок встановлення меж та їхнього відновлення визначається виконавчими органами земельних ресурсів.

Паркан чи інший вид розмежування земельних ділянок встановлюється власником земельної ділянки одноосібно або разом із власником сусідньої земельної ділянки за домовленістю між ними.

Спори, що виникають за цих умов, розв'язуються органами місцевого самоврядування.

Рішення органу місцевого самоврядування може бути оскаржене в суді.

БЕРНАДЕТ – МАЙБУТНІЙ ЛІДЕР ЩОДО ВРОЖАЙНОСТІ

Торік мені поталанило вирощувати новітній німецький сорт картоплі – **БЕРНАДЕТ**. І хоч говорити про сорт за результатами одного року поки що рано, але вже зараз впадає в око висока врожайність – на 25–50% вища, ніж у Белларози. В котрий раз я мав змогу переконатися, що селекція не стоїть на місці. По правді, виростивши перший урожай Белларози, я подумав, що тепер довго доведеться чекати достойного конкурента.

У рослин сорту Бернадет високе, прямостояче, темно-зелене бадилля, білі квітки. Утворення ягід посереднє. Гніздо дуже компактне, бутони ростуть щільно, як у Белларози. І хоча вони трохи менші, та все ж доволі великі – переважно від 200 до 400 г (трапляються й до 700–800 г).

Бульби за формою видовжені, значна їх частина – овальні. Шкірка ніжна й гладенька, жовтого кольору, м'якуш теж жовтий. Під час збирання врожаю бульби дуже чисті, наче помиті. У кущі від 15 до 25 великих картоплин. Сорт дуже стійкий до парші.

Садив, як завжди, 1–2 вічка. Коли з'явилися сходи, вони істотно відрізнялися від інших великим першим листям. У кущі було від 1 до 3 стебел. Якщо у деяких кущів траплялося більше трьох стебел, загальний урожай не зростав, а збільшувалася лише кількість бульб на шкоду загальній масі. Там, де було 1–2 стебла, вони дуже розросталися й пасинки мало чим відрізнялися від основного стебла. Потреба у збільшенні кількості стебел відпала, а це означає, що у цього сорту великий потенціал розмноження.

Бернадет я вирощував на двох різних типах ґрунтів. На чорноземній ділянці з важкосуглинковим типом ґрунту спостерігалися ознаки часткового діткування. Щодо врожайності, то він був нижчим, ніж на супіщаному ґрунті з глинистим підґрунтям. Товарність бульб на супіщаній ділянці була кращою, адже у Бернадету ніжна шкірка.

БЕЛЛАРОЗА ж, навпаки, на важких ґрунтах – як риба у воді: товста шкірка, дуже короткий період вегетації, діткування відсутнє. Що ж до легких ґрунтів з реакцією pH, близькою до нейтральної, то Белларозa може уражуватися паршею, що в мене теж мало місце. І якщо Белларозу я б відніс швидше до дуже ранніх, ніж до ранніх, то Бернадет, на мою думку, середньоранній з невеликим відхиленням до середньостиглого.

Третій лідер щодо врожайності і смакових якостей – **АГАВЕ** – за вегетацією займає проміжне місце між ними.

Отже, для Бернадету потрібна якісна яровизація, дуже раннє садіння в розпушений ґрунт, внесення належних доз органічних добрив. Ширина міжрядь – не менше 60–70, а то й 80 см.

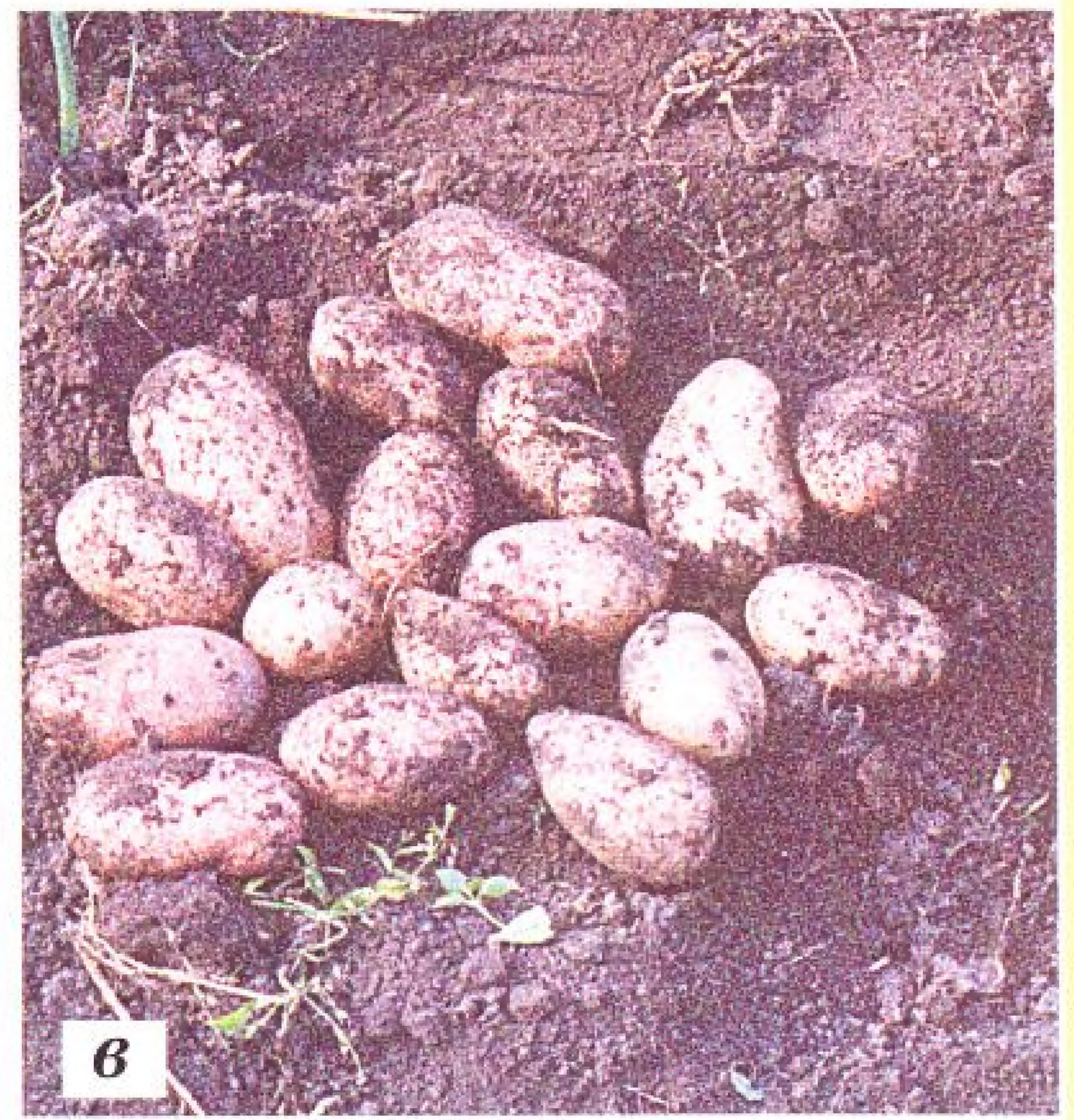
Торік я розпрощався з 30-ма сортами, тепер у моїй колекції 80 сортів. Серед них є й інші новинки, зокрема українські: **Мелодія, Дара, Воля, Тірас, Веста, Аграрна, Малинська біла, Ліщина, Червона рута.**

ТІРАС – ранній сорт з низьким і дуже залистненим бадиллям, великим світло-зеленим листям. Цвітіння рясне. Китиці рожеві. Бульби середні, іноді великі, видовжені, тілесного кольору з червоними вічками, білим м'якушем. Дуже стійкий до парші.

ВОЛЯ – середньостиглий сорт, бадилля високе, темно-зелене, з маленьким листям. Врожайність середня, але бульби дивовижно красиві (особливо мо-

Бульби з одного куща: а – сорт Воля; б – сорт Беттіна, в – новий український сорт Тірас

Для порівняння врожайності: вгорі сорт Флора (білі бульби), внизу сорт Беллароза (рожеві бульби)

лоді). Дуже висока лежкість і стійкість до бактеріальних хвороб.

ЧЕРВОНА РУТА – пізній сорт з червоними бульбами, білим м'якушем, високими смаковими якостями. Врожайність висока, бульби середні та великі, в кущі від 6 до 10 шт. Дуже висока стійкість до фітофтори.

МЕЛОДІЯ – ранній сорт із низьким красивим кущем. Бульби червоні, круглі, з білим м'якушем. Смакові якості високі. В кущі від 10 до 20 середніх гладеньких та красивих бульб. Стійкий до парші.

МАЛИНСЬКА БІЛА – сорт ранній, врожайність висока, бульби середні та великі, овальні. Бульби та м'якуш білі. Стійкий до парші. В кущі від 12 до 15 шт.

ГІРСЬКА – сорт середньопізній, врожайність вища середньої, бульби середні та великі, округлі, з шершавою червоною шкіркою. Сорт стійкий до парші та фітофтори. У кущі – від 10 до 15 бульб.

ЛІЩИНА – середньопізній сорт з жовтими бульбами. Бульби середні, округлі, в кущі їх до 20 шт. Бадилля високе, стійке до фітофтори.

Серед новинок можу ще відзначити дуже ранній сорт **СПРИНТ** – з великими жовтими бульбами і м'якушем, округло-овальної форми. Врожай високий, у кущі від 6 до 8 бульб, смакові якості високі.

ЧЕРВОНИЙ І – середньостиглий сорт німецької селекції. Бульби великі, червоні, врожай високий. М'якуш жовтий, смакові якості відмінні.

Для любителів екзотики можу порекомендувати вже не новий сорт **ЕКЗОТИК**. Це середньоранній сорт, стебла – від середніх до високих, в основі фіолетові. Бульби овальні, середнього розміру, шкірка чорно-фіолетова, а м'якуш для цінителів екзотики: у нього фіолетовий колір, який під час варіння не втрачається. Врожайність середня. Можна використовувати на банкетах, святах або в ресторанах.

Що ж до нині дуже популярних білоруських сортів, то, незважаючи на високі смакові якості окремих з-поміж них, мушу зауважити, що вони поступаються німецьким за врожайністю, товарністю та стійкістю до хвороб. Врожайність сорту **СКАРБ** торік була нижчою від попереднього року на всіх ділянках, також траплялися бактеріальні хвороби, зокрема фітофтороз. А якщо зрівнювати Скарб з таким німецьким сортом, як Агаве, то, на мою думку, він поступається Агаве за врожайністю, розміром бульб, стійкістю до хвороб, а також за смаковими якостями.

Білоруський сорт **КРИНИЦЯ** мені дуже сподобався смаковими якостями, але врожайність у нього ближча до середньої, принаймні торік, але найбільше засмучує його нестійкість до фітофторозу. Значна частина рослин Скарбу була ним уражена. Саме тому мені дивно, в чому причина такої популярності: торік навесні отримав кілька сотень листів з проханням надіслати білоруські сорти.

Найкраще ж у минулому році у мене зарекомендували себе такі сорти: **Бернадет, Беллароза, Беттіна, Агаве, Пікассо, Слов'янка, Малинська біла, Поляна, Маркіз, Скарб, Ліщина, Фантазія, Повінь, Тірас, Червона рута, Тетерів, Фелізітас, Спринт, Вінета, Немішаєвська 100, Виринея, Дара, Гірська, Герба, Санте, Ярла, Розара, Червоний 1, Вітара**.

Проте, крім перспективного сорту високої репродукції, потрібна передова агротехніка, пристосована до сьогоднішніх фітосанітарних умов та клімату.

Випробував і сорт з любительською назвою **ВОЛОХАТА**. Бульби великі, овальні, плескаті, з білим м'якушем та брунувато-білою шкіркою. Їх у кущі мало. Строк достигання – середньопізній. Проростає погано, тому потребує тривалого пророщування. Зберігається дуже гарно.

Найцікавіше те, що коли з'являються сходи, то внаслідок значного опушення їх не пошкоджує колорадський жук, принаймні до цвітіння, коли опушеність зникає. Провів з ним дослід на "мінімум втручання". Садивний матеріал підготував і посадив у лунки, ні органіки, ні мінеральних добрив не клав. Коли з'явилися сходи, вкрив товстим шаром соломи. Бур'янів не прополював (та їх і не було багато), не підгортав. Проти колорадського жука й фітофторозу не обробляв. Обприскав пізніше, лише один раз, коли жуки інтенсивно почали їсти листя, навколо ж не все було оброблене. За цих умов у кущі зав'язалося 2–3 бульби, але траплялися й великі.

А ось хто має час та бажання, може спробувати висадити картоплю за методом Гюлиха. Я це робив так:

схема садіння 80х80 чи 100х100 см. У кожну лунку насипав по відру перегною та 0,5 л попелу, ретельно перешаровував і клав у гніздо велику бульбу верхівкою вниз. Після того, як з'явилися сходи у вигляді маленького кола, я почав їх розсовувати в боки у міру витягування стебел. Для цього клав у центр кола землю. У середньому в кущі було від 10 до 15 стебел. Землю брав з проходів і висипав у центр, а стебла рівномірно розкладав по боках.

Коли почали підростати пасинки, підсипав стебла землею шаром 5–6 см. Після цього інтенсивно починали рости пасинки. Цей захід робив 2–3 рази. Отримав кущі з дуже великою вегетативною масою і корінням. За вегетацію провів 5 поливів з додаванням ЕМ-препарату (основний розчин). Після поливу здійснював позакореневе підживлення, додаючи до бакової суміші стимулятор росту і фунгіцид. Після останнього підгортання вкривав кущ мульчею, щоб запобігти перегріванню і втраті вологи. З одного такого куща я отримував, залежно від сорту, від 5 до 12 кг бульб. Дійшов висновку, що краще брати високорослі, великобульбові сорти з високим потенціалом і стійкістю до хвороб: **Беллароза, Бернадет, Агаве, Слов'янка, Пікассо, Беттіна**.

Оздоровлення посівного матеріалу – завжди актуальна тема, тому можу порадити деякі методи часткового оздоровлення. Це садіння паростками, прогрівання у воді при температурі 45°С, літнє садіння, різання садивних бульб, раннє збирання врожаю.

Метод, який розробив нині покійний Стадник, базується на видаленні материнської бульби чи частки. Для цього потрібно легенько піддіти лопатою кущ, який досяг висоти 15 см, і рукою видалити бульбу, при потребі скористатися ножем. Головне – якомога менше травмувати кореневу систему. В минулому році під час зважування врожаю з'ясувалося, що, окрім часткового оздоровлення, збільшується врожай на 15–20%, але трохи подовжується вегетація.

Також торік випробував старовинний спосіб поливу картоплі 2%-ним сольовим розчином на невеликій ділянці. Поливав кущі висотою 20 см, на рослину витрачав до 1 л. Урожай збільшився удвічі, але невідомо, з яких причин: чи то від впливу солі, чи то сіль знищила нематоду, бо цей експеримент я провів на зараженій нею ділянці. Хочу застерегти: внесення солі в ґрунт шкідливе!

Проти фітофтори, крім дорогого препарату ридомилу, можу порекомендувати набагато дешевшу настоянку з додаванням рідкого скла. Рецепт такий: потрібно нарвати кропиви та стрілок часнику і настоювати їх з водою у діжці, поки кропива не розкладеться. До 1 л настою треба додати 9 л води і 200 г рідкого скла. Витрата – 10 л на одну сотку. Обробляти потрібно всю рослинку, в тому числі й знизу. Цим методом рятують свою картоплю деякі фермери в Німеччині.

Схрещував у минулорічному сезоні найкращі німецькі сорти. Сподіваюся вивести свій сорт, який би не поступався новітнім Бернадету та Беллярозі.

Щодо різного тлумачення врожайності одного сорту можу повідомити: випробувавши понад 120 сортів, помітив, що деякі з них неоднаково поводяться не тільки в різних кліматичних зонах (де різні ґрунти, температура, забезпеченість вологою), а й на одній ділянці, якщо вона велика. Тому що там можуть бути неоднакові осередки хвороб та шкідників, включення різних мінералів, забезпечення вологою, наявність поживних речовин (як правило, та частина городу, що ближче до хати, найбільш удобрена). Потрібен самостійний пошук "свого" сорту чи кількох на основі врожайних та новітніх, а також найкращих сортів минулого.

О.А. Іллющенко,
м. Прилуки

Урожай сорту Бернадет

ЩЕ РАЗ ПРО КАВБУЗ

Кавбуз – це рослина, яка уже відома тисячам українських городників і аматорів-селекціонерів. Після першої публікації у журналі "Дім, сад, город" у 1995 р. про кавбуз пишуть регулярно десятки газет і журналів.

Ця рослина одержана оригінальним способом, що має світовий пріоритет. Успадкувавши характерні властивості обох батьків (гарбуза і кавуна), кавбуз має на 20–30% вищу врожайність, приємний смак, його можна використовувати як кормову і дієтичну рослину, оскільки він містить значну кількість каротину і понад 15% цукрів, переважно фруктози, а також сахарозу і глюкозу, клітковину, пектин, білки, фітин, фосфорні сполуки, ферменти, вітаміни А, В, С, B_2, PP, Е, мінеральні речовини (калій, кальцій, магній, залізо, кобальт).

Молекулярно-генетичним аналізом цієї рослини встановлена відмінність у складі нуклеотидів геномної ДНК порівняно з кавуном і гарбузом, а також у вмісті білків і цукрів, що підтверджує перспективність використання такого методу одержання нових форм рослини. Зараз на основі кавбуза одержано високоолійну форму рослини Кавбудек, вміст високоякісної олії в її насінні сягає 45–55%.

Стебло кавбуза сланке, гіллясте, порожнисте, довжиною до трьох метрів. Листя велике, слабовиямчасте, з незначним опушенням. Коренева система добре розвинута. Квітки великі, оранжево-жовтого кольору.

Плід – ягода смугасто-зеленого кольору з оранжевим відтінком, масою від 10 до 65 кг і більше. Таких плодів на кущі три–чотири. Шкірка плоду тонка, міцна, тому він добре зберігається. М'якуш кавбуза оранжевого кольору, м'який, його товщина сягає 4–7 см.

Насіння кавбуза завдовжки 1,5–2 см протягом 17 поколінь зберігає проміжну між гарбузом і кавуном округлу форму з жовтувато-коричневим забарвленням верхньої оболонки, що нагадує насіння кавуна, і другою оболонкою білого кольору, яка виявляється після зняття верхньої і нагадує оболонку насіння гарбуза. Маса 1000 штук насінин – від 220 до 450 г.

Кавбуз – невибаглива культура і дає високі врожаї на різних ґрунтах при звичайній для гарбузових культур агротехніці від південних районів до широти Москви. Як і всі гарбузові, кавбуз краще вирощувати на цілинних і перелогових ґрунтах, по пласту багаторічних трав. У польових сівозмінах добрими попередниками можуть бути озимі зернові, кукурудза, однорічні трави.

Кавбуз потребує підживлення мінеральними та органічними добривами під зяблеву оранку та в рядки під час сівби. Оптимальний строк сівби – при температурі ґрунту 9–10°С на глибині 10 см. Сходи з'являються через 6–7 днів. Краще використовувати стрічково-гніздовий спосіб, що дає змогу розміщувати на 1 га оптимальну кількість рослин. Відстань між рядками 1,8 м, а в рядку між гніздами – 0,7–1,4 м. Глибина загортання насіння 6–8 см. Норма висіву на 1 га – від 1 до 2 кг.

Під кавбуз треба відводити ділянки, що добре прогріваються – краще з супіщаними, легко- і середньосуглинковими, багатими на органіку, родючими некислими ґрунтами.

Кращими попередниками для кавбуза є: картопля, капуста, цибуля, коренеплоди. На одному і тому ж місці кавбуз вирощують через чотири роки.

Висівають насіння у добре прогрітий ґрунт (12–15°С); при сівбі насіння в холодний ґрунт воно загниває або з'являються зріджені сходи.

Перед висіванням насіння слід прогріти на сонці протягом 3–5 днів чи в іншому теплому місці за температури 50–60°С протягом 4 годин, а потім замочити у воді кімнатної температури на добу або витримати в теплій вологій тирсі чи у вологому рушничку протягом 2–3 днів і висадити у вологий ґрунт. Ці заходи прискорюють проростання насіння та деякою мірою знезаражують його.

Висаджують насіння в посівні ямки на відстані 70 см одна від одної та між рядками 1,2–1,8 м. Перед сівбою у посівні ямки вносять 2–3 кг перегною, 50 г суперфосфату і 2 склянки попелу, перемішують із землею і кладуть по три насінини в кожну ямку.

Догляд за кавбузом полягає у регулярному прополюванні, розпушуванні ґрунту та підживленні. Двічі за період вегетації рекомендується підживлювати органічними добривами: коров'яком (1:10) або гноївкою (1:4), чи збродженим курячим послідом (1 кг посліду на відро води). Під кожну рослину виливати по 2 л такого розчину.

Це сприяє прискоренню росту, плодоношення та підвищенню врожайності рослини.

Після утворення 2–3 зав'язей верхівку головного стебла прищипують для формування великого плоду.

Щоб одержати сортове насіння, кавбуз висівають ізольовано від тонкошкірих сортів гарбузів (з товстошкірими сортами гарбузів, кавунами, кабачками, патисонами кавбуз не перезапилюється).

Аби приваблити для запилення кавбуза бджіл та комах, по краю ділянки висівають соняшники, коріандр чи кріп.

Кавбуз займає одне з перших місць серед інших культур – джерел вітаміну А. Велика кількість бета-каротину (провітаміну А) зумовлює протипухлинну дію кавбуза і сприяє профілактиці та лікуванню атеросклерозу. З профілактичною метою необхідно вживати 100 г м'якуша на день, що забезпечує близько 20 мг бета-каротину.

Завдяки наявному комплексу пектинів та інших біологічно активних речовин кавбуз і продукти його переробки (сік, джем, пюре, варення, сухий порошок) є ефективним засобом для виведення з організму важких металів і радіонуклідів, а також інших токсичних речовин.

500 г кавбуза на день забезпечує половину добової потреби організму в харчових волокнах.

Інститутом експериментальної радіології вивчені властивості кавбуза як радіопротектора і встановлено його оздоровчий вплив на нервову та ендокринну системи організмів, що перебувають в умовах дії низьких доз радіації.

Чарка кавбузового соку, випита на ніч, заспокоює нервову систему, покращує сон. Гарну заспокійливу дію справляє і відвар кавбуза з медом.

Рекомендовано вживати кавбуз і за загального виснаження організму, для дитячого і дієтичного харчування при діабеті, статевих розладах, зокрема при імпотенції і аденомі простати.

Людям похилого віку особливо треба звернути увагу на цю рослину, бо при її вживанні покращується моторна функція кишечнику, що важливо при закрепах. Бажано включати кавбуз в раціон і при атеросклерозі, оскільки пектин сприяє виведенню з організму холестерину.

Страви з кавбуза потрібно вживати тим, хто переніс хворобу Боткіна, бо вони прискорюють відновлення антитоксичної функції печінки.

Дуже важливо, що насіння кавбуза містить значну кількість цинку, який так необхідний для функції передміхурової залози чоловіків.

З лікувальною метою насіння кавбуза висушують на відкритому повітрі під дахом шаром завтовшки в 1–2 см і періодично перемішують. Висушування триває 5–7 днів.

Для лікування вживають до пригорщі очищеного насіння щодня.

Можна приймати очищене та подрібнене насіння кавбуза по 10–30 г (1–2 столові ложки) двічі на день (вранці і ввечері) протягом одного місяця. Одночасно з цим вживати відвар: 1 столову ложку подрібненого кореня кропиви дводомної на 10 мл окропу і настій трави вербени лікарської (2 столові ложки на склянку окропу) також по 100 мл двічі на день до їди.

Насіння кавбуза, як і гарбуза звичайного, – ефективний глистогінний засіб. Воно корисне дітям, вагітним жінкам, літнім людям за 65–70 років, коли небажані хімічні глистогінні препарати.

Очищене і подрібнене насіння (80–100 г) змішують із склянкою теплого молока, п'ють 2–3 рази на день перед їдою. Дорослим дозу можна збільшити до 300 г. Для покращення смаку додають мед або варення. Через дві години після останньої порції рекомендують випити одну столову ложку касторової олії або 10–30 г сульфату магнію. Після цього слід поставити очисну клізму. Доза для дітей віком 10–12 років – 150 г, до чотирьох років – 75 г, а в 2–3 роки – 30–50 г. Можна також використати відвар з насіння. Такий же теплий відвар з насіння вживають при пухлинах простати, імпотенції.

При нирковокам'яній і жовчнокам'яній хворобах, подагрі, пухлинах простати, атеросклерозі, передчасному старінні та склерозі вживають олію з насіння по 20–30 крапель тричі на день упродовж 1–2 місяців.

При набряках, хворобах печінки, нирок, артритах, атонії кишечнику, передчасному старінні, атеросклерозі, діабеті, екземі і псоріазі вживають свіжий м'якуш або продукти його переробки без обмежень.

Насіння кавбуза і його олійної форми – кавбудека можна переробити на цілющу кавбузову олію, яка оздоровить вас і ваших родичів. Технологія одержання такої олії розроблена в Інституті оздоровлення і відродження народів України в 1995 році (А.І. Потопальський, Л.Н. Юркевич, В.Ф. Батурський).

Олія з насіння гарбузових – дуже цінний оздоровчий продукт. Групою медиків і технологів разом з науково-виробничим об'єднанням "Масложирпром" у Санкт-Петербурзі розроблено і запатентовано технологію одержання олії з насіння звичайного гарбуза (журнал "Здоровье" № 3, 1995 р.). Олію вживають у салатах, з хлібом і картоплею, п'ють у натуральному вигляді по чайній ложці тричі на день протягом місяця. Клінічні дослідження показали, що така олія нормалізує функції печінки, передміхурової залози, хімічний склад жовчі. За висновками фізіологів і медиків, високий лікувальний ефект досягається завдяки наявності в олії поліненасичених жирних кислот, токоферолів, каротинів, каротиноїдів, інших вітамінів, а також алкалоїдів невідомого походження, що містяться в зеленій плівці навколо ядра насіння.

СПОСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ

Ви виростили на городі кавбуз… Це найбільша в природі диводайна цілюща ягода. Тепер ваша родина може смакувати новими і досить корисними стравами: млинцями, пюре і запіканками, кашами і пирогами…

З нього, як і з гарбуза, готують різноманітні каші (пшоняну, рисову, пшеничну та інші), але раціон з кавбуза може бути набагато різноманітніший: салати, супи, другі страви, запіканки, пудинги, пироги та інше.

З кавбуза роблять заготовки на зиму: маринують, варять варення, готують цукати тощо.

До того ж кавбуз довго зберігається. Він не псується аж до весни, навіть при кімнатній температурі, а деякі плоди залишаються їстівними цілий рік. Тому страви з нього потрібно включати до раціону харчування протягом багатьох місяців, особливо взимку і навесні, коли в нашому раціоні мало овочів та фруктів.

СТРАВИ З КАВБУЗА

Салат з кавбуза, моркви, кураги та лимона

Сирий кавбуз та сиру моркву натерти на буряковій тертушці. Курагу перебрати, промити, дрібно порізати і змішати з кавбузом та морквою. До суміші додати половину дрібно порізаного лимона. Продукти заправити сметаною, цукром, викласти в салатницю та прикрасити шматочками лимона і подрібненою зеленню петрушки.

На одну порцію – 100 г кавбуза, 80 г моркви, 40 г кураги, 1/2 лимона, 40 г сметани, 5 г зелені петрушки, 3 г цукру.

Салат з кавбуза, яблук та хріну

Сирий кавбуз і яблука почистити, натерти на буряковій тертушці, хрін – на дрібній. Змішати і додати цукор, цитринову кислоту, перемішати. Викласти в салатницю та прикрасити тертою морквою.

На 200 г кавбуза – 200 г яблук, 20 г хрону, дрібку цитринової кислоти, цукор – за смаком.

Лікувальний молочний суп

Кавбуз нарізати кубиками, припустити з маслом, додати цукор та сіль. Влити гаряче молоко і варити на слабкому вогні 10–15 хвилин. У суп додати манну або іншу крупу (пшоно, рис, гречку).

На 150 г кавбуза – 2 склянки молока, столова ложка манної крупи, 2 столові ложки вершкового масла, чайна ложка цукру, сіль – за смаком.

Страви з кавбуза готують вареними, смаженими, тушкованими та запеченими. Покращити їхній смак можна, додаючи вершкове масло або сметану.

Кавбуз, запечений з яйцями

Кавбуз почистити, нарізати на скибочки, тушкувати на слабкому вогні, протерти, змішати з сирими яйцями. Підготовлену масу викласти на сковороду, змащену жиром, і запекти. Перед вживанням полити вершковим маслом та посипати подрібненою зеленню.

На 1 кг кавбуза – 3–5 яєць, 50 г вершкового масла або маргарину, 5 г зелені.

Пікантний гарнір з кавбуза

Почистити кавбуз та нарізати скибочками, покласти в підсолений окріп та прокип'ятити. Варити недовго, щоб не розварився. Подавати теплим разом з соусом до м'ясних, картопляних або інших овочевих котлет та різних каш.

Приготування соусу: підсмажити борошно у великій кількості жиру, розбавити розсолом до одержання густої маси (якщо з'являться крупинки, то розбити у міксері). Додати за смаком сіль, чорний перець, сметану та подрібнену зелень.

На 500 г кавбуза – 1 столова ложка вершкового масла або маргарину, 2 столові ложки борошна, розсіл з огірків або квашеної капусти, дрібка подрібненої зелені (різної або тільки кропу), 2 столові ложки сметани.

Кавбуз з шинкою і часником

У розтопленому маргарині добре підсмажити нарізану кубиками шинку, додати нашинковану цибулю, товчений часник, тушкувати, докласти нарізаний кубиками кавбуз, влити м'ясний відвар, оцет з цукром, накрити кришкою і тушкувати на середньому вогні протягом 15 хвилин. Посолити, поперчити, перед вживанням перемішати з подрібненим кропом і полити сметаною.

На 1 кг почищеного кавбуза – 25 г маргарину, 100 г шинки, 125 г цибулі, 1 зубок часнику, 125 г м'ясного відвару, 2 чайні ложечки оцту, 10 г цукру, 250 г густої сметани, сіль, чорний мелений перець, кріп – за смаком.

Плов з кавбузом і фруктами

Свіжі яблука і айву очистити від шкірки і серцевини, розрізати на дрібні шматочки та перемішати з промитими родзинками. У каструлі розтопити частину вершкового масла, покрити дно шматочками почищеного кавбуза, засипати третю частину промитого рису, покласти шар фруктової суміші, знову шар рису, шар фруктової суміші – і зверху шар рису. Все це заправити залишками розтопленого масла й залити підсоленою водою так, аби був покритий верхній шар рису. Каструлю накрити кришкою і варити плов на слабкому вогні близько години.

На 500 г кавбуза – 1,5 склянки рису, 2 яблука, 1–2 айви, 0,5 склянки родзинок, 0,5 склянки вершкового масла або маргарину.

Вареники з кавбузом і яблуками

Почищений кавбуз натерти на тертушці, протушкувати в невеликій кількості води, доки не стане м'яким. Додати натерті яблука, цукор, перемішати. Молоко підігріти до 30–40°, додати борошно, яйця, сіль та замісити тісто. Витримати його протягом 30–40 хвилин.

Готове тісто розкачати, зробити кружальця, покласти на них начинку з кавбуза і зліпити вареники. Варити в підсоленому окропі 3–5 хвилин. Подавати з сметаною, варенням, медом, повидлом.

Десерт "Вінні-Пух"

Почищений кавбуз нарізати і припустити до готовності у невеликій кількості води, протерти через сито, залити гарячим молоком, довести до кипіння, засипати манну крупу. Кашу охолодити, додати протерті з цукром білки і прогріти. Окремо збити в піну білки з цукровою пудрою і додати їх до охолодженої каші. Полити варенням, медом або киселем чи соком із фруктів або ягід, подавати в маленьких вазочках.

На 200 г кавбуза – 2 столові ложки манної крупи, 0,75 склянки молока, 0,75 склянки води, 4 яйця, 1 столова ложка цукру.

Тістечка з кавбуза

Почищений і нарізаний на дрібні шматочки кавбуз тушкувати у невеликій кількості води, щоб був м'який. Протерти через сито, додати цукор, сирий жовток, потовчені горіхи, сухарі і корицю. Масу добре перемішати, додати збитий в піну білок, викласти у формочку, змащену маслом, і запекти в духовці. Подаючи до столу, посипати цукровою пудрою.

Це добре для тих, хто любить солодке, але мріє схуднути, тому цукру треба брати стільки, скільки кому подобається (якщо кавбуз дуже солодкий, то можна і зовсім без цукру).

А.І. Потопальський, Л.Н. Юркевич, І.І. Воробйова

ЧОГО ВАРТИЙ ТОРФ?

Як не прикро, але багато городників, дачників, фермерів досі вважають торф ефективним добривом, що впливає на родючість ґрунту і врожайність культур. Насправді це далеко не так. Свідченням тому – численні праці й дослідження науковців колишнього Всесоюзного, та й українських НДІ рослинництва і ґрунтознавства.

У землеробстві торф використовують з давніх-давен. Його застосовують як розпушувач, мульчу, домішки до гною й компостів, у виробництві торфоперегнійних горщечків під розсаду, а також як органічне добриво, що поліпшує структуру ґрунту. Отож, спробуємо з'ясувати, чого насправді вартий торф?

ПОХОДЖЕННЯ І СКЛАД

Торф – продукт тривалого, хоч і неповного розкладу відмерлих болотних рослин в умовах надмірного зволоження і недостатнього доступу повітря, який з часом набуває якості органічної породи. Це – нашарована волокниста або пластична маса, яка в природних покладах містить досить багато води, а, висушена, стає пухкою. Колір торфу – від бурого до темно-чорного.

Залежно від шарування, торф буває низинний, перехідний і верховий, а за складом – деревний, трав'яний або трав'яно-моховий. Розрізняють ще торф за походженням, осоковий, осоково-очеретяний, очеретяно-гіпновий тощо. Маса пориста, крихка, вологоємка.

Складається торф з органічної речовини – клітковини, колоїдного гумусу, лігніну, бітуму, органічних кислот, а також з неорганічної речовини – золи (до 50% об'єму). За кількістю золи розрізняють торф вапняковий, залізистий, засолений, кремнеземистий та ін. Залежно від складу і використовують торф, здебільшого низинний. Верховий торф практично не використовується.

ПОЖИВНІСТЬ ТОРФУ

Якість торфу визначається ступенем розкладання похідних рослин і решток, їхньою гуміфікацією, тобто вмістом темної аморфної маси – гумусу. Однак у торфі його буває небагато – від 2 до 4% від загальної маси. Інші органічні речовини перебувають у аморфному стані і практично є баластом.

Все, на що багатий торф, це – азот. У тонні торфу може міститися до 20 кг азоту. Але рослини засвоюють не більше третини його, оскільки він перебуває у недоступній формі, і лише після прогрівання (до 60°С) рослини можуть засвоїти до 3 кг азоту з тонни торфу. Це – краплина в морі, про яку не варто вести мову. Бо, скажімо, з тонни гною, якщо він добре збережений і правильно внесений у ґрунт, рослини засвоюють до 50–60 кг азоту, який після амоніфікації стає доступним для живлення рослин.

Однак, не забезпечуючи ґрунт елементами живлення, торф все ж збагачує його на органічні речовини, поліпшує структуру, теплопровідність тощо. Після внесення торфу ґрунт стає пухкішим, теплішим, водопроникнішим, поліпшуються анаеробні процеси перегнивання і розкладу кореневих та пожнивних решток. З цього погляду торф корисний.

ДОБРИВО, ЯКЕ НЕ УДОБРЮЄ

Нерідко доводилося бачити, коли городники чи дачники устеляли свої ділянки шаром торфу, прикопували чи приорювали його, засівали й чекали гарного врожаю. Дарма: не буде! Торф – не органічне добриво і родючість ґрунту не підвищує. У цьому я й сам переконався на багаторічному досвіді. Бо одна справа – поліпшувати структуру ґрунту, і зовсім інша – збагатити його на певні поживні речовини та елементи. Торф, на жаль, тут не допоможе. Крім того, він, як правило, має високу кислотність (pH 2,5–3,0). А якщо ще додати надмірну кислотність ґрунту, що нерідко трапляється, то й поготів. На такій "удобреній" ділянці практично нічого не вродить.

Отож, за потреби внесення в ґрунт торфу до нього слід додати для розкислення вапнякове чи доломітове борошно з розрахунку 4–5 кг на 100 кг торфу, з урахуванням поправки на розкислення ґрунту. Але розкислювачі слід обов'язково дозувати. Бо, якщо торфу неможливо, так би мовити, "переборщити", то надмірне внесення, скажімо, вапна негативно вплине на родючість ґрунту.

ВИКОРИСТАННЯ ТОРФУ

У землеробстві торф використовують переважно як розпушувач ґрунту, що підвищує кількість органічних речовин, поліпшує механічний склад, структуру орного шару, а також як мульчу тощо.

Скажімо, щоб підвищити вміст у ґрунті органічних речовин на 1%, на квадратний метр глинистого чи супіщаного ґрунту слід внести 13–15 кг торфу (це 2–3 відра). А на опідзолених та заплавних ґрунтах цю дозу довелося б збільшити до 40–50 кг. Але за такої кількості порушуються органічні зв'язки у ґрунті, коренева система рослин підсихає, урожайність культур, як правило, знижується.

Дещо виправдане використання торфу для виготовлення торфоперегнійних горщечків, заповнення родючою сумішшю теплиць, парників, теплих гряд, газонів. При цьому менше витрачається дернової землі, перегною, зернистого піску тощо. Торф відіграє лише роль наповнювача – легкого, пористого, водопроникного.

В усіх інших випадках торф використовують лише для мульчі, підстилки, як субстрат для зберігання саджанців, прищеп, а також фруктів. Торфодрібняк та пил торфу можуть стати в пригоді, коли готують фекалійні компости. Маса після засипання її торфом втрачає запах, швидше розкладається.

Отже, якщо ґрунт має 4–5% гумусу, без торфу можна обійтися, він нічого не дасть. На глинистих, глейових і піщаних ґрунтах торф дещо поліпшить орний шар, але не збагатить його на поживні речовини. Іншими словами: торф – не добриво.

Г.А. Скоряк

ДЕРЕВІЙ

Ця рослина, мабуть, найвідоміша серед нашої дикорослої флори, тому немає потреби детально описувати, як вона виглядає. Проте у неї цікава історія.

В Україні росте понад 20 видів. найпоширенішим з-поміж них є деревій звичайний (*Achillea millefolium L.*). Латинська назва пов'язана з давньогрецькими легендами, з яких можна дізнатися, що Ахілл вилікував рану свого друга. використавши траву деревію. А друге слово в латинській назві означає його дрібнорозсічені листочки, що відобразилося в російській назві – "тысячелистник".

Росте деревій повсюдно: на сухих луках, у лісах, біля доріг. Рослина багаторічна, із сланким кореневищем. Цвіте з червня по жовтень. Трава деревію багата на ефірну олію, флавоноїди, алкалоїди, вітамін К, мурашину, оцтову, ізовалеріанову кислоти тощо.

Здавна в народі деревій називали "кривавник", "серпоріз" і використовували як лікарську рослину, що загоювала рани, зупиняла кровотечі та поліпшувала апетит. Завдяки своїм біохімічним властивостям деревій досить широко застосовують у терапії.

Як харчову рослину деревій використовують для приготування салатів, приправ, маринадів, у свіжому та в сушеному вигляді – як пряність. Для сушіння збирають зелені листочки й квітки. Висушують на відкритому повітрі або в духовці, перетирають і просіюють. Таку ароматну добавку зберігають у закритій посудині і використовують для ароматизації м'ясних супів (за 5 хвилин до готовності), а також м'яса (за 10 хвилин до готовності). Головне у використанні цієї прянощі – дотримуватися міри, не перебільшувати вказаної кількості. Наприклад, для ароматизації м'яса достатньо однієї чайної ложечки на 4 порції.

Багата скарбниця світового досвіду дає нам змогу скуштувати страви з деревію, приготовлені за такими рецептами.

САЛАТ. Свіжі листочки деревію (10 г) на хвилину занурюють в окріп. Дають воді стекти. Нарізують квашену капусту (200 г), зелену цибулю (30 г), підготовлену зелень деревію. Заправляють олією.

НАПІЙ. Висушену траву деревію (20–25 г) варять протягом 10 хвилин у 3 л води. Настоюють 2–3 години, проціджують, додають 2 склянки журавлинового (клюквового) або будь-якого іншого кислого соку та склянку меду.

Фахівці з Ботанічного саду лікарських рослин знайомлять нас з рецептом приготування **концентрату для вермуту**:

4 г квіток деревію, 3 г кориці шматочками, 3 г м'яти, 1 г мускатного горіха, 2 г кардамону, 1 г шафрану, 3 г трави полину, 250 мл 45%-ного спирту або горілки настоюють тиждень, проціджують.

1–2 чайні ложечки цього концентрату додають до 10 л вина, настоюють 2–3 тижні.

А ще настій та суху траву деревію використовують як інсектицид, тобто для боротьби з шкідниками городніх культур та проти молі.

НАСТІЙ для боротьби з капустяною блішкою, трав'яними клопами: 800 г сухої трави заливають окропом, настоюють 2 доби, доливають воду до 10 л. Перед обробкою рослин додають 40 г мила.

Н.М. Смілянець

ОБРІЗУВАННЯ СЛИВИ

Крони дерев сливи формують і обрізують з урахуванням ступеня гілкування сортів, які за цією ознакою поділяють на 3 групи:

1 – сильногалузисті: Угорка звичайна, Мірабель нансійська, Опішнянська, Тарлеу грас, Угорка Вангенгейма, Велика синя та інші;

2 – середньогалузисті: Персикова, Ренклод Альтана, Угорка італійська, Стенлей, Золота краплина, Единбургська, Волошка, Ренклод Карбишева, Трагедія та інші.

3 – слабогалузисті: Ганна Шпет, Ренклод Бове, Каліфорнійська, Кірке, Ренклод колгоспний, Пам'яті Вавілова та інші.

Перші дві групи характеризуються інтенсивним ростом у молодому віці з утворенням великої кількості сильнорослих гілок. Залишене без обрізування таке дерево утворює загущену крону. Скелетні гілки у ній розташовуються скупчено в одному ярусі, набуваючи вертикального положення, пригнічують і обганяють центральний провідник, який згодом відмирає. Тому при формуванні крони слід ретельно стежити за інтервалами, підпорядкованістю і проріджуванням у кроні. Вкорочування використовується лише для закладання гілок різних порядків і без нагальної потреби його уникають, щоб не посилювати загущення. Характерною особливістю цих сортів є схильність до утворення гострих розвилок, що також слід враховувати при формуванні та обрізуванні крони.

Слабогалузисті сорти за відсутності або недостатнього обрізування, навпаки, схильні до утворення зріджених, незаповнених крон з недостатнім бічним гілкуванням гілок і нестачею саме цих гілок у кроні. Тому особливої уваги слід надавати вкорочуванню пагонів (з метою стимулювання гілкування), яке повинно бути сильнішим. Хоча при порушенні інтервалів та в місцях загущень (біля зрізів) або для санітарної прочистки крони, видалення вовчків, гострих кутів, конкурентів, порушення підпорядкованості тощо, не можна уникнути і проріджування.

Плодоносить слива на шпорцях, букетних гілочках, однорічних гілках довжиною до 30–50 см, а часто – на подовжених пагонах, на яких є здвоєні, строєні бруньки, одна з яких вегетативна, решта – генеративні. Причому у нижній частині таких пагонів формуються поодинокі квіткові бруньки, у середній – групові, а у верхній – поодинокі вегетативні. На коротких пагонах (до 20 см) усі бокові бруньки квіткові, лише верхівкова – ростова, як у вишні. Це слід враховувати при обрізуванні.

Шпорці у сливи довговічніші, ніж у абрикоса (можуть жити до 8–10 років). А букетні гілочки часто мають лише квіткові бруньки – такі гілочки відмирають після першого плодоношення.

Краща форма крони для слабо- та середньогалузистих сортів сливи – розріджено-ярусна. Висота штамба 50–60 см. Усього 6–8 скелетних гілок 1-го порядку. Із них (як у яблуні) три у нижньому ярусі: дві нижні можна закладати че-

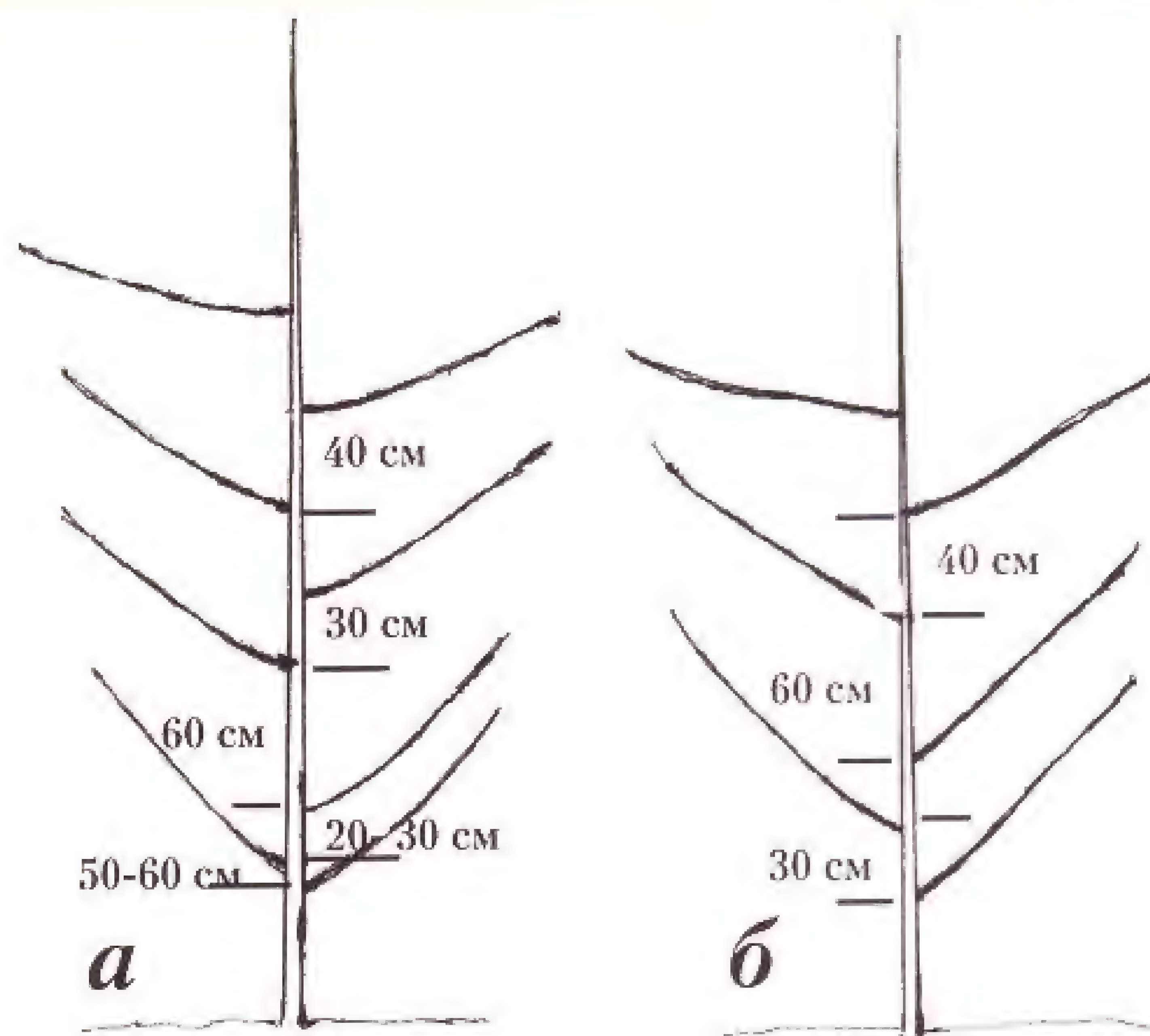

Рис. 1. Схеми основного скелету крони сливи: *а – розріджено-ярусна (для слабо- і середньогалузистих сортів); б – без'ярусна (для сильногалузистих сортів).*

рез 10 см між собою, а третю верхню – через 20–30 см від них (щоб уникнути пригнічення центрального провідника від їх скупчення). Решту розташовують у верхньому розрідженому ярусі. Відстань між ярусами 60 см, а у пірамідальних сортів – 70–80 см. Інтервали між скелетними гілками у верхньому розрідженому ярусі 30–40 см. Інтервали між напівскелетними гілками 20–40 см. Для сильногалузистих сортів найпридатніша без'ярусна крона із 5–6 скелетних гілок 1-го порядку. Відстань між трьома нижніми – по 30 см. А між рештою – як у попередньому варіанті (див. рис. 1). Між напівскелетними гілками – також. Прийоми початкового обрізування саджанців (у тому числі і в нестандартних варіантах), способи закладання гілок різних порядків, їх підпорядкування у кроні, методи коригування їх кутів відходження і розходження – такі, як у вишні (дивись "ДСГ" № 11, 2004 р.). Рисунками із статті про вишню (крім рис. 1) також можна користуватися, але при цьому слід врахувати відміни між сливою і вишнею в інтервалах між скелетними гілками і ярусами, їх кількістю в кроні, ступенях укорочення гілок різних порядків (про ці відміни сказано у даній статті – вище і нижче).

При формуванні крони та обрізуванні дерев сливи слід враховувати ще й такі особливості:

1. У сливи велика схильність до утворення гострих кутів відходження. Тому нижні скелетні гілки на центральному провіднику закладають не ближче, ніж через 2–3 бруньки. Бо із суміжних бруньок гілки підуть під гострими кутами (див. рис. 2).

2. Під час садіння кронованих саджанців нижній пагін обрізують до 50–60 см від основи (слабше, ніж у вишні).

3. При формуванні крони у сильногалузистих сортів пагони подовження скелетних гілок вкорочують до 70 см від основи, у середньогалузистих – до 60 см, а у слабогалузистих – до 50 см від основи. Менші не вкорочують.

4. Віддаленість скелетних гілок 2-го порядку від центрального провідника і відстань між ними 30–35 см.

5. Інтервали між обростаючими гілочками 10–15 см.

6. Коли для закладання напівскелетних і обростаючих гілочок не вистачає пагонів помірної сили росту (30–35 см) і доводиться для цього використовувати сильні пагони, то для закладання напівскелетних гілок їх укорочують до 40–50 см

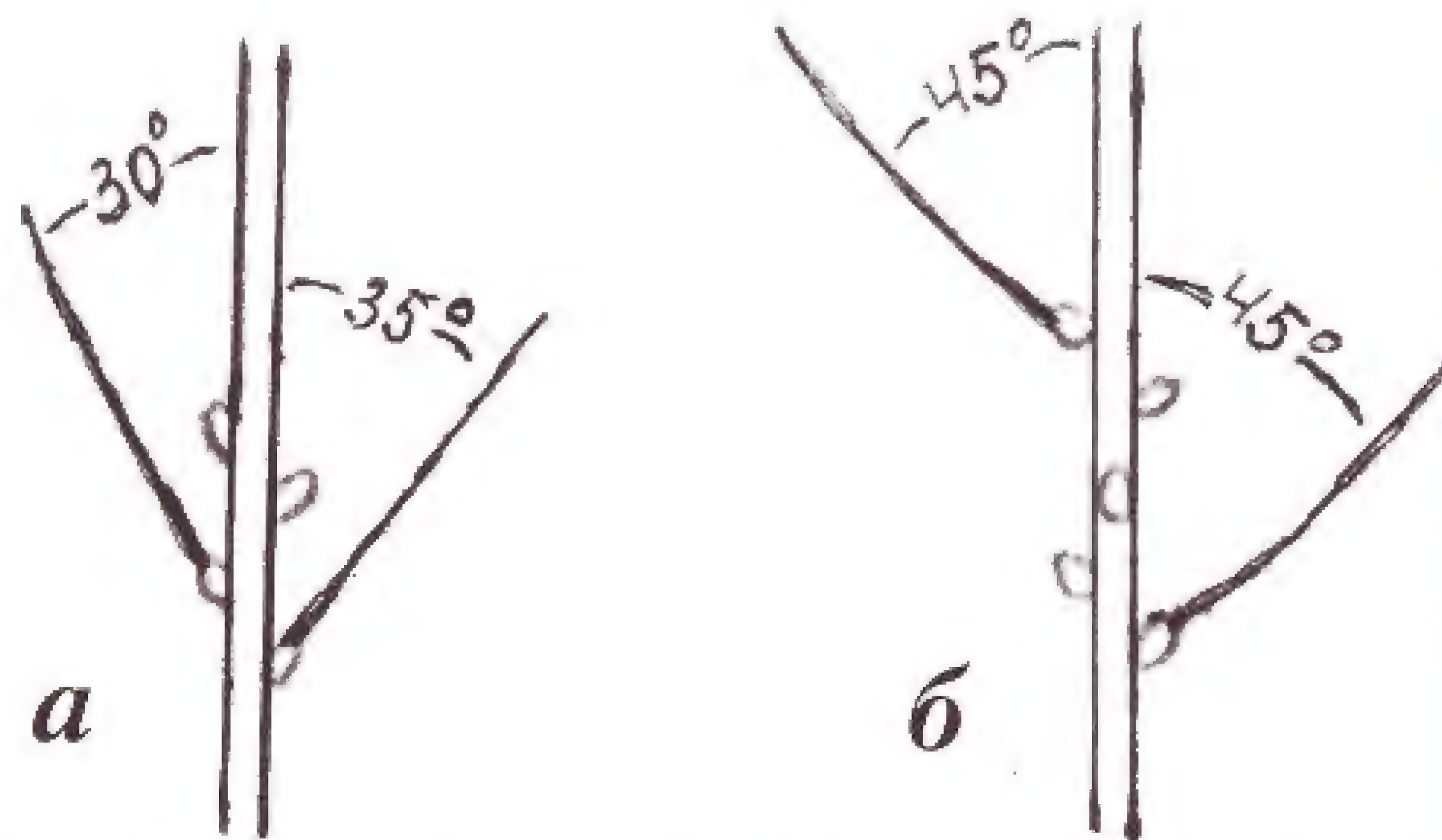

Рис. 2. Залежність кутів відходження скелетних гілок від густоти їх розміщення на стовбурі (варіант а – непридатний).

(залежно від сили гілкування), а для обростаючих – до 30–40 см. Менші – не вкорочують.

7. У період плодоношення у слабо- і середньогалузистих сортів лише сильні кінцеві прирости скелетних гілок укорочують до 50 см. Менші не вкорочують. А у сильногалузистих сортів всяке вкорочування припиняють. Основна увага – на проріджування, помірне освітлення крони.

У період формування крони обрізування мінімальне і спрямоване на закладання скелетних гілок, стимулювання їхнього обростання різними типами гілок, запобіганню загущення належних інтервалів і крони в цілому.

Задачі і ступінь обрізування сливи у період вступу в плодоношення ті ж, що й у вишні. Обрізування розпочинають з проріджування тих же категорій гілок. Вкорочування у цей період також у тій же мірі, що й у вишні (див. "ДСГ" № 12, 2004 р.).

Головна мета обрізування дерев, що плодоносять – не допустити ослаблення росту. Але при довжині пагонів 40 см і більше обмежуються проріджуванням крони для покращення світлового режиму.

Після завершення формування крони і вступу дерев у плодоношення (після 4–5 років) частину центрального провідника на висоті 2,5–3 м зрізують над скелетною гілкою 1-го порядку. Але ще краще – над вищерозташованою слабкою 2–3-річною гілочкою, наближеною до горизонтального положення. Вкорочують на зниження і 1–2 верхні скелетні гілки та залишені напівскелетні та обростаючі. Технологія зниження крони описана в статті про вишню. Там же й рисунки (див. "ДСГ" № 12, 2004 р.).

Після цього у верхній частині крони щорічно видаляють вертикальні пагони, у першу чергу – на верхньому боці гілок. І проріджують бокові, котрі загущують необхідні інтервали. Залишені

вкорочують залежно від їхньої сили і призначення.

На початку періоду повного плодоношення завдання, способи і ступінь обрізування сливи такі ж, як у вишні: розпочинають з проріджування тих же категорій гілок; укорочують кінцеві прирости скелетних і напівскелетних гілок на 1/3 – 1/2. Але через кілька років, коли кінцеві прирости послаблюються до 20–30 см, застосовують їх сильне вкорочення: у слабо- і середньогалузистих сортів на 2/3, а сильногалузистих на 1/2.

Але при послабленні кінцевих приростів до 10–15 см та з початком оголення гілок та інших симптомах таких же, як у вишні, – роблять легке омолодження на 2–3-річну деревину. Його технологія і рисунок також у статті про вишню. Якщо після кількох турів легкого омолодження прирости знову зменшуються до 2–5 см, то омолоджують на 4–5-річну деревину, а якщо ріст зовсім припинився – на 6–7-річну.

Але орієнтуватися на деревину відповідного віку не зовсім надійно. У дерев, що давно припинили ріст, навіть 6–7-річна ділянка приросту може бути всього кілька сантиметрів. Укорочування на такій ділянці не буде результативним. Тому надійніше за річними кільцями віднайти ту ділянку річного приросту (першої від верхівки гілки), де його довжина була 30–40 см. Там і різати. І краще зрізувати над боковим приростом минулих років більшим 30 см. Або навіть над вовчком, але у такому разі гілку зрізують не безпосередньо над вовчком, а залишають сучок завдовжки до 20 см. До нього пригинають і прив'язують паралельно з гілкою вовчок. А через рік сучок видаляють (див. рис. 3).

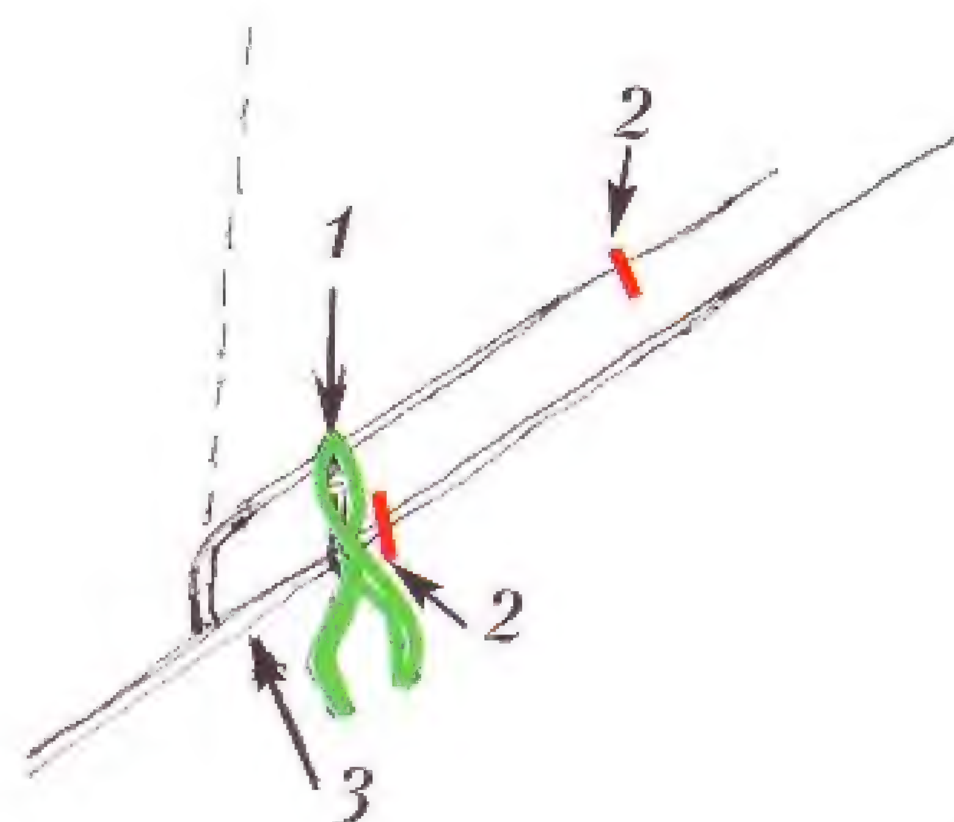

Рис. 3. Схема використання жирового пагона при омолоджуванні: *1 – прив'язування пригнутого вовчка; 2 – місця зрізів під час підв'язування; 3 – місце видалення вовчка через рік (пунктиром позначено напрямок росту вовчка до його пригинання).*

При використанні жирових пагонів для заповнення пустот у кроні, їх укорочують до 40–50 см. Слід також враховувати, що пагони з кутами відходження, меншими 40°, непридатні для закладання скелетних гілок будь-якого порядку. Загальні для всіх плодових порід завдання, проблеми обрізування, а також технології, правила, способи їх вирішення вже описані в попередніх статтях про обрізування (див. "ДСГ" №№ 10, 11, 12; 2004 р.). Вони є вихідними у практиці обрізування будь-якої породи, у тому числі й сливи, але застосовувати їх потрібно з урахуванням специфіки кожної породи. Шаблон неприпустимий, шкідливий.

Ф.Г. Білека,
м. Дніпропетровськ

НАЙПОШИРЕНІШІ СПОСОБИ РОЗМНОЖЕННЯ КИЗИЛУ САДОВОГО

Кизил садовий порівняно з іншими кісточковими плодовими культурами є найбільш важкорозмножуваною породою. Проте відомі такі способи його розмноження: насінням, зеленими і здерев'янілими живцями, окулірування, весняним щепленням та відсадками.

При насіннєвому розмноженні кизилу садового лише для того, щоб насіння проросло і дало дружні сходи, кісточки потрібно стратифікувати протягом 17–24 місяців. А щоб з проростаючого насіння виростити однорічні сіянці або стандартну підщепу, потрібно ще один або два роки. В перший рік після появи сходів сіянці ростуть дуже повільно. Крім того, при насіннєвому розмноженні навіть з насіння, заготовленого з плодів відомих сортів, кизил не завжди успадковує господарсько цінні особливості, якими відзначається материнська рослина. Тому цей спосіб розмноження кизилу має виняткове значення у селекційному процесі.

У виробничих умовах з насіння вирощують сіянці-підщепи, які потім окулірують чи щеплять живцем, щоб одержати саджанці певного сорту чи відібраної форми.

У розсадниках при розмноженні культурних форм іноді використовують спосіб окулірування чи щеплення живцем. Але цей спосіб доволі тривалий, адже на вирощування однорічного саджанця кизилу сортового потрібно 5–6 років.

Питаннями вегетативного розмноження і прискореного вирощування садивного матеріалу кизилу садового займались дослідники кількох поколінь протягом усього XX століття. Це такі досить відомі в садівництві вчені, як Л.П. Симиренко (1901), П.М. Жуковський (1902), М.І. Кічунов (1904), В.В. Пашкевич (1936), А.Ф. Правдін (1938), С.М. Литвиненко (1958), А.Г. Ільїна (1958) та багато інших. Свої дослідження всі вони проводили окремо один від одного, але дійшли загального переконливого висновку, що кизил садовий розмножувати живцями неможливо з причини, що в його стебловій меристемі відсутні кореневі зачатки. Вони рекомендували розмножувати цю важкорозмножувану плодову культуру стебловими відсадками. Така суперечлива рекомендація викликала запитання стосовно того, як у такому разі узгоджуються твердження про відсутність у стебловій меристемі кореневих зачатків.

Цю складну неузгодженість у висновках науковців вдалося спростувати і об'єктивно пояснити після проведення доволі копітких наукових досліджень з розмноження кизилу садового зеленими живцями в умовах захищеного ґрунту із застосуванням різного складу грунтових субстратів, туманоутворювальних установок, регуляторів росту, ретельного дотримання температурного і водного режимів, а також забезпечення розсіяного світлового режиму.

Лише на основі проведених А. З. Билдою досліджень у 1961–1965 роках на Кримській дослідній станції садівництва вдалося довести, що кизил звичайний здатний не тільки вкорінюватися при розмноженні зеленими живцями, а й те, що метод розмноження кизилу садового зеленим живцюванням може стати одним з основних способів його розмноження.

Дослідження, проведені А. З. Билдою на Кримській дослідній станції садівництва в 1961 році, свідчать, що кизил добре вкорінюється при розмноженні зеленими живцями за створення певних умов.

В якості субстратів використовували торф + пісок, дернову землю + пісок, деревну тирсу + пісок у рівних частинах, пісок.

На живці заготовляли пагони поточного року як з молодих, так і з старих маточних дерев (останні завчасно омолоджували обрізуванням). Час заготівлі – друга половина дня (14–15 година). В кімнатних умовах пагони розрізували на живці.

На дно парника спочатку насипали велику гальку в якості дренажу шаром 3–4 см, а потім субстрат шаром 15–16 см. Поверх субстрату розсіювали великозернистий річковий пісок шаром 2 см. Між рамами і субстратом залишали простір 18–20 см. У кімнатних умовах заготовлені пагони розрізували на живці гострим ножем на дві частини: верхню і нижню половини. Нижній зріз проводили безпосередньо під брунькою, верхній – над нею. У "верхніх" верхівкову бруньку завжди зберігали. На живцях залишали по 2–3 листки, решту видаляли. Листкові пластинки не вкорочували. Після заготівлі живці на 15–17 годин занурювали основою на 2–3 см у розчин стимуляторів росту: одну третину живців – у розчин гетероауксину (ІУК, 100 мг/л), другу – у розчин калійної солі альфа-нафтилоцтової кислоти (КАНУ, 30мг/л), а третю частину живців залишали необробленою (контрольні живці). Наступного дня о 8 годині ранку живці висаджували. Перед висаджуванням у ґрунт парник рясно поливали. Висаджували живці на глибину 2–2,5 см. Після висаджування їх поливали з обприскувача, після чого парник закривали щільними рамами.

У подальшому догляд полягав у щоденному триразовому поливі (о 8, 13 та 16-й год.) із розрахунку 5–6 л води на одну раму. При цьому поливна вода використовувалась у розпиленому вигляді. Під час поливів рами не знімали, а лише піднімали з одного боку. В особливо спекотні дні кількість поливів збільшувалася до чотирьох. За період від першого дня і до останнього (з 20 травня по 20 липня) температура в парниках підтримувалась у межах від 18 до 30°С. Через 25–30 днів окремі живці пустили білі корінці у вигляді густої щітки, але не з калюсу, а дещо вище від нього. При цьому напливи калюсу утворилися не лише на нижніх, а й на верхніх зрізах.

Після двох місяців, коли коріння утворилося у більшості живців, поливи скоротили до двох, а в подальшому – до одного, і рами тримали відкритими у нічний час. За літо живці утворили прирости пагонів до 15–20 см. Викопували укорінені живці 27–30 жовтня. При цьому встановлено, що укорінення відбулося доволі успішно, в окремих варіантах воно сягало 96%.

У живців з верхньої частини пагонів (зелених) була сильнорозвинута коренева система і вищий відсоток укорінення, ніж у живців з нижньої частини. Характерно, що верхівки пагонів навіть без обробки стимуляторами укорінилися досить добре (76%). Усі живці, які утворили коріння, були висаджені у розсадник на дорощування.

Одержані дослідні матеріали свідчать, що кизил здатен укорінюватися при зеленому живцюванні і цей метод його розмноження може стати одним з основних.

Автор опублікованих дослідних матеріалів підкреслює, що позитивні результати зеленого живцювання кизилу в його дослідах одержані завдяки забезпеченню оптимальних умов, при яких висаджені живці тривалий час підтримувались у фізіологічно активному стані. Складові цих умов такі: постійна висока відносна вологість повітря (85–95%) та субстрату парника; освітлення розсіяним світлом; підтримання температурного режиму (в межах 18–30°С); періодичне короткочасне провітрювання парників; застосування стимуляторів росту.

Подібні доволі переконливі дослідні матеріали з розмноження кизилу зеленими і здерев'янілими живцями знаходимо в публікаціях С.В. Клименко, хоч дослідження проводилися дещо в інших умовах. Автор пише, що якнайкраще укорінювалися живці в умовах із застосуванням туманоутворювальних установок, де автоматично регулювалася температура (24–28°С) і вологість (95–100%), найкращим субстратом був торф і пісок.

Оптимальні строки живцювання літніми живцями збігаються з інтенсивним періодом росту пагонів. В умовах Лісостепу і Полісся України це відбувається в 1–3-й декадах травня – 1-й декаді червня.

Строки заготівлі живців щороку варіюють у межах 2–3 тижнів. Вони залежать від погодних умов, віку та стану маточних рослин. При вивченні строків заготівлі пагонів на живці основними факторами є період активного росту і незначне здерев'яніння нижньої частини пагонів.

У міру збільшення довжини пагона та його віку регенеративна здатність знижується, укорінення погіршується, коренева система утворюється лише в окремих живців.

Живці для укорінення довжиною 15–20 см з 2–4-ма парами листків нарізували вранці і обробляли стимуляторами росту (ІМК та БІ-12) протягом 20–24 годин.

У живців з цілими листковими пластинками, як і в інших дослідах, корені наростали швидше, інтенсивніше, ніж у живців з укороченими листковими пластинками. Укорінення живців починалося через 12–15 днів і повністю закінчувалося через 45–60 днів.

Решта агрозаходів при розмноженні кизилу способом живцювання, таких як пересаджування укорінених живців на дорощування, недопущення при цьому підсушування коріння, загартування живців після масового їх укорінення, висаджування в добре підготовлений ґрунт, аналогічні з заходами, що впроваджувались іншими дослідниками.

Вказується на обов'язковий полив і мульчування ґрунту після пересаджування. Схеми висаджування рослин – 35 см між рядами і 15 см у ряду (у другій і третій декадах вересня і навесні – у першій декаді квітня) .

Щоб отримати стандартні саджанці при дорощуванні вкорінених живців необхідно два роки за умови дбайливого догляду.

Саджанці до кінця першого вегетаційного періоду сягають висоти 35–50 см, другого – 100–135 см. На другому році утворюються від 3 до 5 бічних пагонів і саджанці готові до реалізації та висаджування на постійне місце.

Безумовно, проведені дослідження заслуговують особливої уваги і високої оцінки, оскільки дають право стверджувати, що кизил як плодова культура здатний укорінюватися при зеленому живцюванні, але висновок, що цей спосіб може стати одним з основних при його розмноженні, є поспішним.

Можна, звичайно, погодитися з автором публікації, коли мова йде про застосування такого способу у разі, коли необхідно прискорити і надійно розмножити, наприклад, відібрану перспективну форму або отриманий селекціонером новий цінний сорт чи групу сортів. Але промислове розмноження кизилу таким способом трудомістке і досить тривале, а також потребує значних коштів.

Тож спосіб розмноження зеленими живцями через складність і надмірну трудомісткість та дороговизну не одержав належного поширення і залишився лише надбанням окремих науково-дослідних установ.

Авторами цієї статті розроблений і запатентований новий спосіб інтенсивного розмноження і прискореного вирощування саджанців кизилу садового, мова про який піде у наступній статті.

В.С. Федоренко,
А.Н. Кручек,
кандидати сільськогосподарських наук

Господар
журнал у журналі

МАЛА МЕХАНІЗАЦІЯ

ХТЗ-1410 – наочна модель для конструювання міні-трактора

Починаючи з середини 70-х років інтерес до малої механізації у власників присадибних і дачних ділянок зростав з кожним роком. Спершу це були поодинокі механізми, які розробляли юні члени гуртків малої механізації сільського господарства і самобутні "кулібіни".

З початком нового століття після приватизації землі на селі і розширення розмірів дачних ділянок розвиток малої механізації набув масового характеру.

Висока вартість міні-тракторів і різних мотоблоків зарубіжного і вітчизняного промислового виробництва, злиденний стан працівників сільського господарства і відсутність державної підтримки підштовхнули населення до виготовлення засобів малої механізації власними зусиллями. Тому невипадково на полях фермерів і на присадибних ділянках з'явилося багато різної техніки, зібраної з агрегатів мопедів, мотоциклів, легкових автомобілів і тракторів. Лідером у цьому є західний регіон України. Численні зразки їхньої техніки не тільки не мають собі аналогів, але й спроможні успішно конкурувати із зарубіжною технікою промислового виробництва.

Як свідчить досвід, більшість самобутніх "кулібіних" за основу беруть міні-трактор і начіпне обладнання ХТЗ-1410, який призначений для механізації сільськогосподарських робіт на присадибних ділянках, у садах, на виноградниках і в парниково-тепличних господарствах. Його також можна використовувати на тваринницьких фермах і на заготівлі кормів на транспортних роботах. Агрегатуючи трактор різними начіпними та причепними знаряддями, його використовують на будівництві і в комунальному господарстві.

Конструкція трактора проста й надійна, керувати ним може і дитина. Після того, як міні-трактор ХТЗ-1410, подарований дідусеві старшою онучкою Танею, з'явився у подвір'ї Олексія Дем'яновича Тарасюка, першим облюбував його менший онук Вадим, який керував ним як справдешній тракторист. Причеп до трактора і все начіпне обладнання, включаючи плуги для оранки й підгортання картоплі, а також знаки для її садіння, О.Д. Тарасюк виготовив сам. Трактор став незамінним помічником у його сім'ї. З його допомогою виконують усі сільськогосподарські роботи – починаючи з транспортування і закінчуючи викопуванням картоплі.

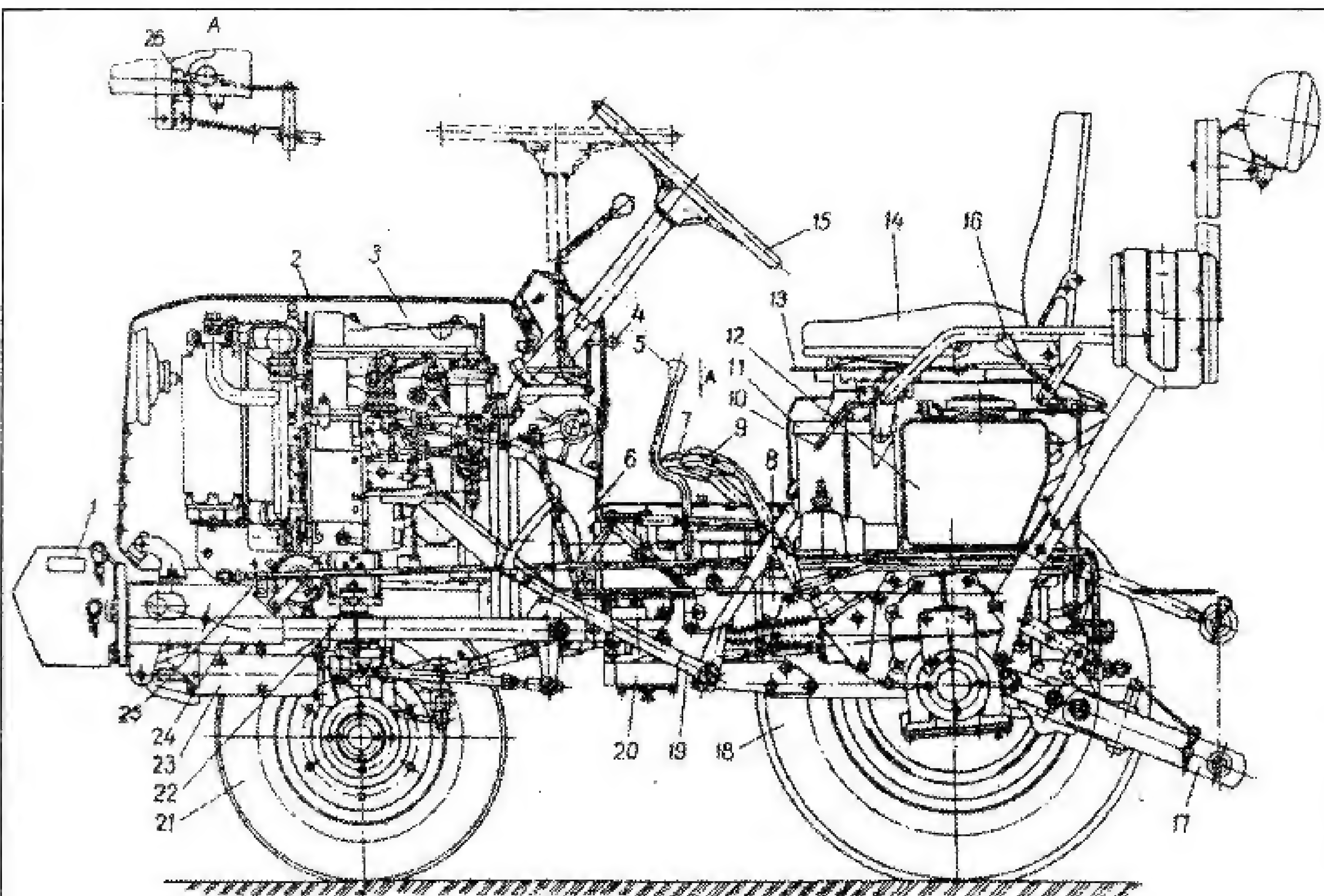

Рис. 1. Трактор ХТЗ-1410:

1 – тягар баластний; 2 – облицювання; 3 – двигун; 4 – важіль фіксації рульової колонки; 5 – важіль перемикання передач; 6 – муфта зчеплення; 7 – важіль вмикання переднього ВВП; 8 – коробка передач; 9 – важіль керування гідронасосом і ВВП; 10 – рукоятка фіксації рами сидіння; 11 – батарея акумуляторна; 12 – бак паливний; 13 – важіль переміщення сидіння; 14 – сидіння; 15 – колесо рульове; 16 – важіль керування розподільником; 17 – обладнання начіпне; 18 – колесо заднє; 19 – педаль керування муфтою зчеплення; 20 – редуктор; 21 – колесо переднє; 22 – кріплення двигуна переднє; 23 – ВВП передній; 24 – піврама; 25 – трубка переднього гідроприводу; 26 – педаль керування блокуванням диференціала.

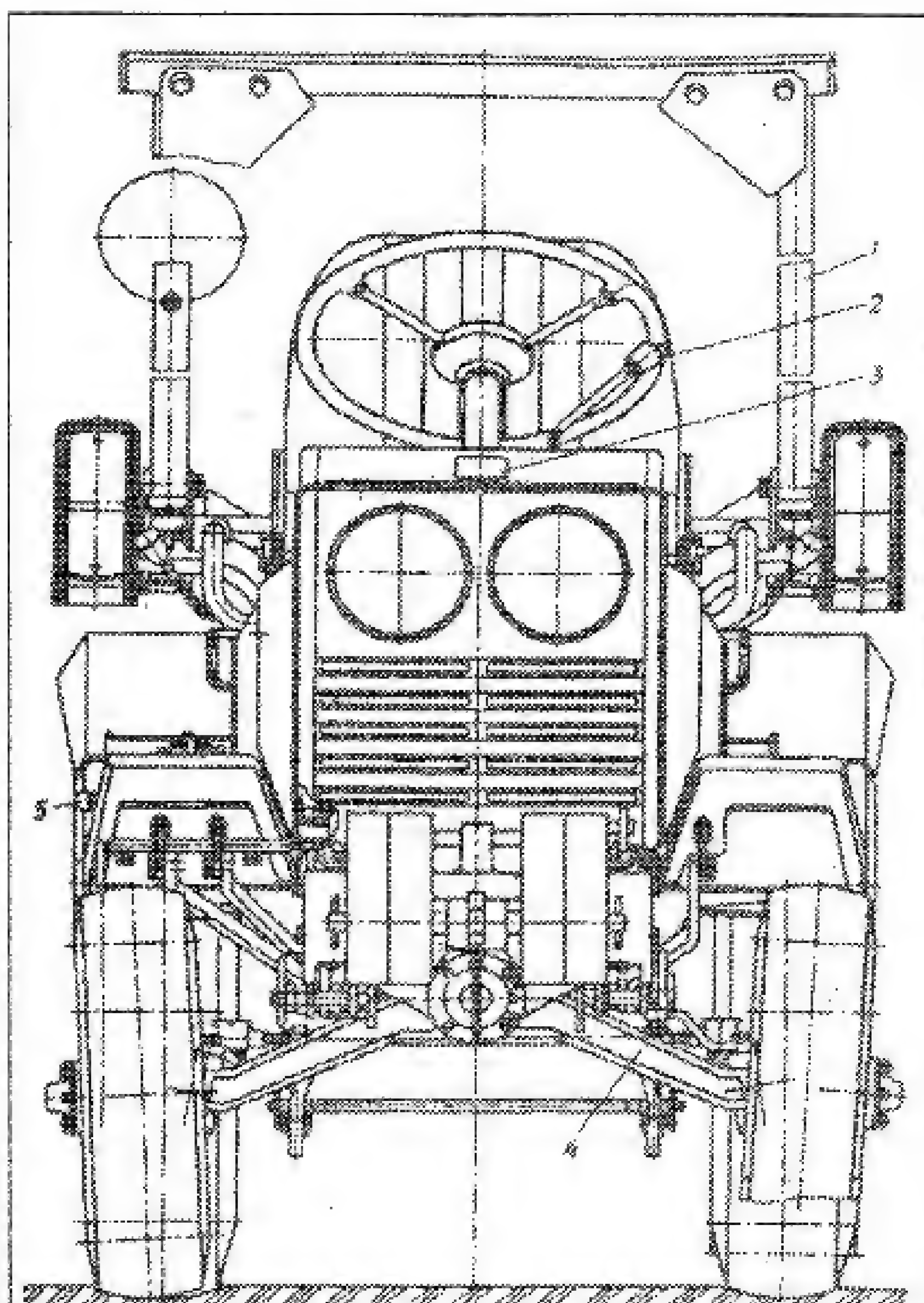

Рис. 2 . Трактор ХТЗ-1410:

1 – каркас безпечності; 2 – важіль ручного керування двигуном; 3 – защіпка капота; 4 – міст передній; 5 – педаль ножного керування двигуном

Рис. 3. Муфта зчеплення:
1 – картер маховика; 2 – корпус муфти; 3 – диск натискний; 4 – кожух муфти; 5 – важіль; 6 – кільце упорне; 7 – затискач; 8 – корпус вимикання; 9 – вилка вимикання; 10, 12 – підшипник; 11 – диск ведений

Рис. 4. Редуктор:
1, 6 – стакан; 2,4, 8 – вал; 3, 7, 12, 13 – колесо зубчасте; 5 – вісь; 9, 18 – кришка; 10, 16 – важіль, 11 – кронштейн; 14 – валик; 15 – вилка; 17 – корпус

Незважаючи на те, що ХТЗ-1410 доволі практичний і легко конкурує із зарубіжними аналогами, його висока вартість і бідність сільських мешканців не дали змоги йому завоювати кожне селянське подвір'я. Разом з тим його конструкція може слугувати наочною моделлю для складання міні-трактора власноруч.

Піврама трактора *(рис. 1, 2)* жорстко з'єднана з корпусом редуктора, який, у свою чергу, жорстко з'єднаний з корпусом муфти зчеплення та коробки передач.

У передній частині трактора розташований двигун 2 ДТ.

Фланцем картера маховика він жорстко з'єднаний з корпусом муфти зчеплення, а двома пе-

Рис. 5. Коробка передач:
1, 3, 25, 26, 33 – вилка; 2, 14, 16 – поводок; 4, 10, 22 – кришка; 5, 15, 18, 29, 32 – валик; 6, 12, 23, 31, 37, 39 – вал; 7, 8, 17, 20, 21, 34, 35, 36 – колесо зубчасте; 9, 30 – стакан; 11 – прокладка; 13 – диференціал; 19 – кронштейн; 24 – муфта шліцьова; 27 – пробка конічна з сапуном; 28 – корпус; 38 – колесо зубчасте ведене; 40, 41 – важіль; 42 – опора вала приводу ВВП

Рис. 6. Редуктор бортовий з гальмом:
1 – корпус гальма; 2 – корпус редуктора; 3 – маточина; 4 – підшипник; 5 – колесо зубчасте; 6 –піввісь; 7, 8 – диск

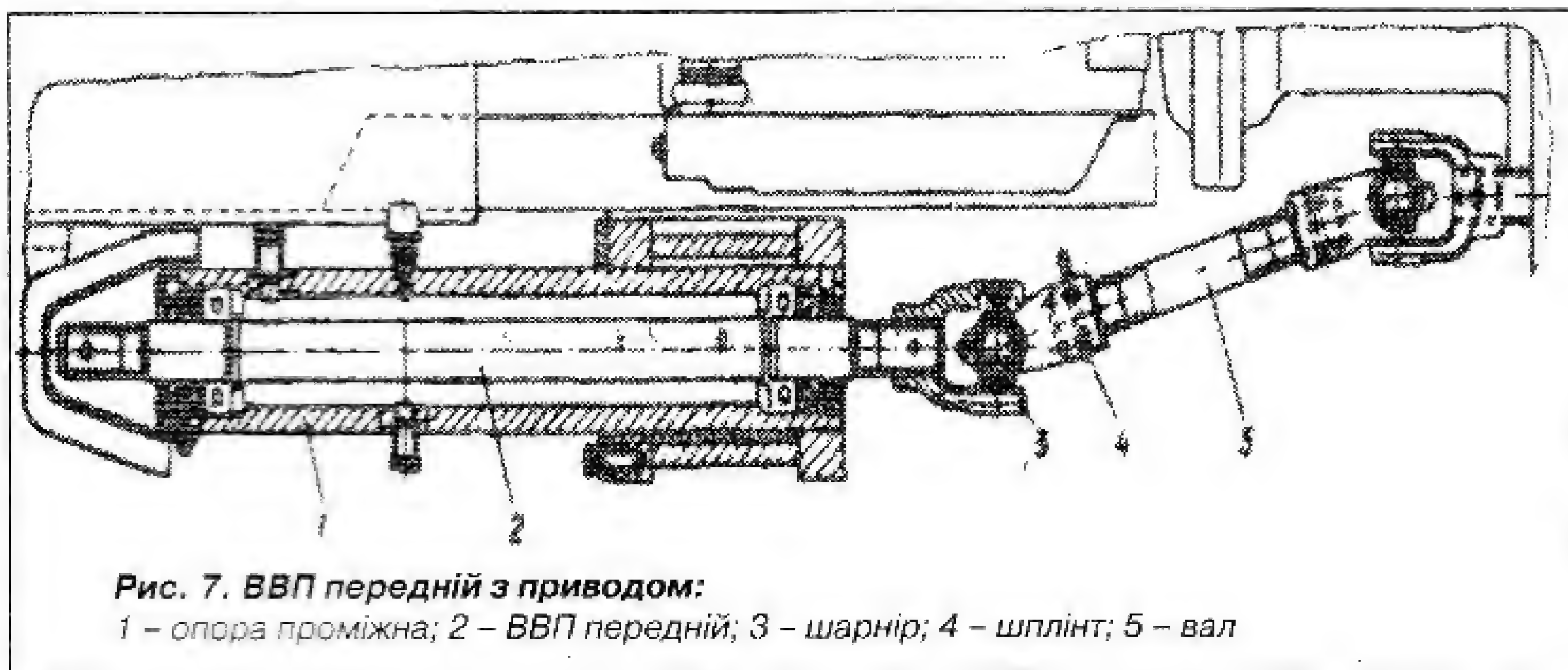

Рис. 7. ВВП передній з приводом:
1 – опора проміжна; 2 – ВВП передній; 3 – шарнір; 4 – шплінт; 5 – вал

редніми опорами через гумові амортизатори встановлений і закріплений на піврамі. Таким чином, піврама з двигуном і корпусами силової передачі утворюють єдиний блок, який є остовом трактора. Глушник розміщений під брусом, на передній частині піврами.

Двигун, як і в усіх моделях цього типу, складається з картера, кривошипно-шатунного механізму, системи змащення, живлення, вентиляції картера, підігріву, запуску й охолодження.

Силова передача включає муфту зчеплення *(рис. 3)*, редуктор *(рис. 4)*, коробку передач *(рис. 5)* з головною передачею і диференціалом, бортові редуктори з гальмами *(рис. 6)*. До маточин кінцевої передачі кріпляться задні колеса трактора. Через редуктор (роздавальну коробку) здійснюється привід до генератора і через карданну передачу та проміжну опору *(рис. 7)* – до переднього валу відбору потужності. Задній вал відбору потужності розміщений у корпусі коробки передач. Передні колеса кріпляться до маточин переднього моста. Міст *(рис. 8)* балансирно встановлений на проміжній опорі переднього валу відбору потужності, яка через кронштейн жорстко з'єднана з піврамою трактора.

На корпусі муфти зчеплення розташований рульовий механізм з черв'ячною передачею *(рис. 9)*, з'єднаний поздовжньою тягою з лівим важелем рульової трапеції *(рис. 10)*. Положення рульової колонки регулюється за кутом нахилу. Сидіння, крила, паливний бак та акумуляторна батарея розміщені на кронштейнах, закріплених на кришці коробки передач.

Двигун закритий капотом, який може відкидатися.

Трактор обладнаний гідравлічною системою і заднім гідропіднімачем *(рис. 11)*. Тяги гідропіднімача оснащені брусом зі зчепом і тяговою вилкою *(рис. 12, 13)*.

Для ефективнішого використання трактора передбачене регулювання його колії *(рис. 14, 15)*.

Усі джерела і споживачі електроенергії на тракторі сполучені за однопровідною схемою *(рис. 16)*. Їхні негативні полюси з'єднані з корпусом (масою) трактора.

Електричні кола споживачів електроенергії захищені від коротких замикань блоком плавких запобіжників. Він розміщений на щитку приладів. У блоці запобіжників встановлені чотири плавкі вставки на 5 А і 15 А. Призначення і розміщення кожної плавкої вставки показане на *рис. 17*.

Технічні характеристики трактора

Тип – універсальний малогабаритний; колісна схема 4х2.
Кількість передач: переднього ходу – 4; заднього ходу – 2.
Розрахункові швидкості руху і тягових зусиль на передачах без урахування буксування, км/год/кН (КГС):
передній хід: перша – 2,79/2,332 (233,2);
друга – 5,13/2,332 (233,2);
третя – 6,82/2,332 (233,2);
четверта – 15,18/1,524 (152,4);
задній хід: перша – 3,38/2,332 (233,2);
друга – 4,49/2,332 (233,2).
Колія трактора регулюється на дві позиції, мм:

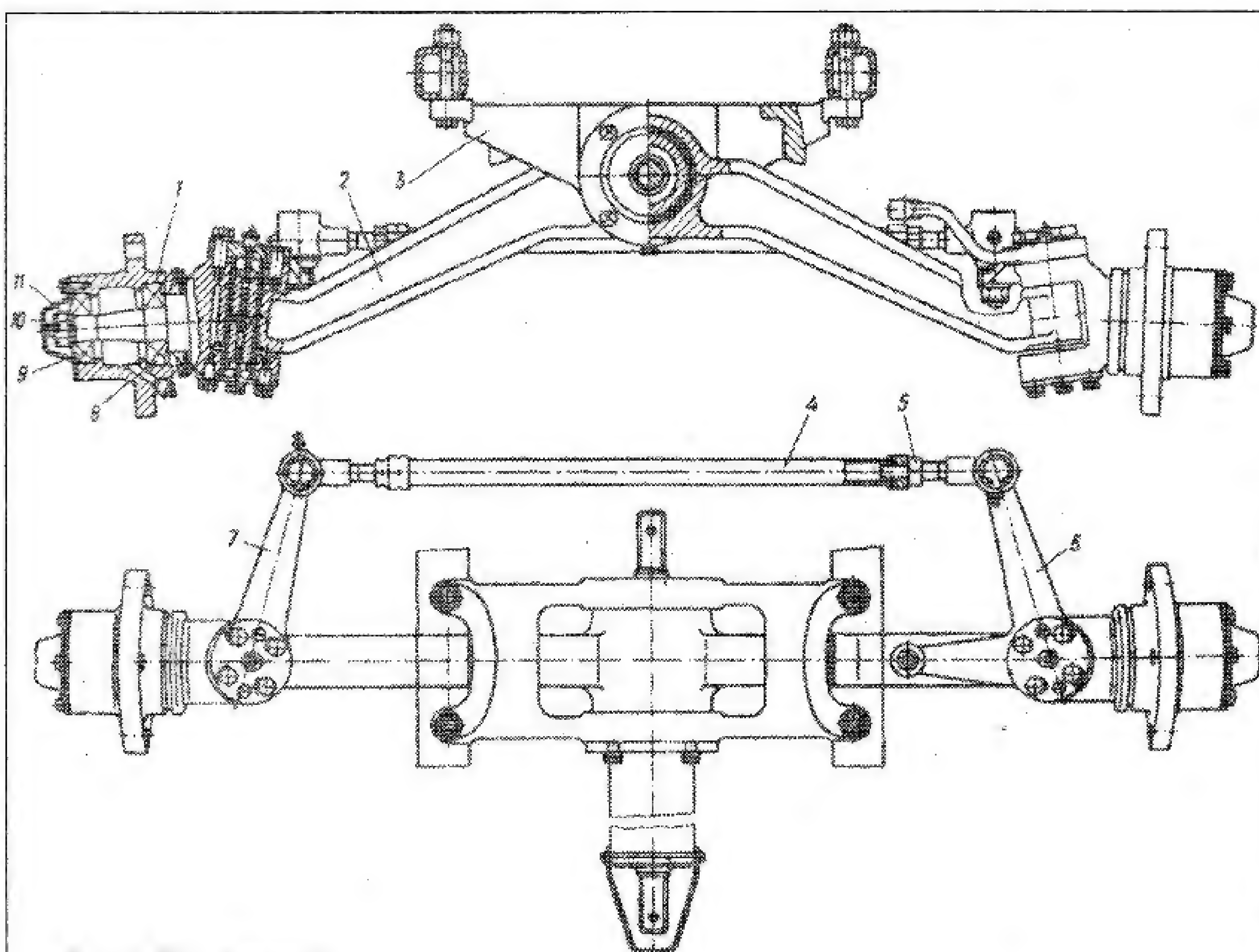

Рис. 8. Міст передній:
1 – маточина; 2 – балка; 3 – кронштейн; 4 – тяга рульової трапеції; 5, 10 – гайка; 6,7 – важіль; 8, 9 – підшипник; 11 – шайба

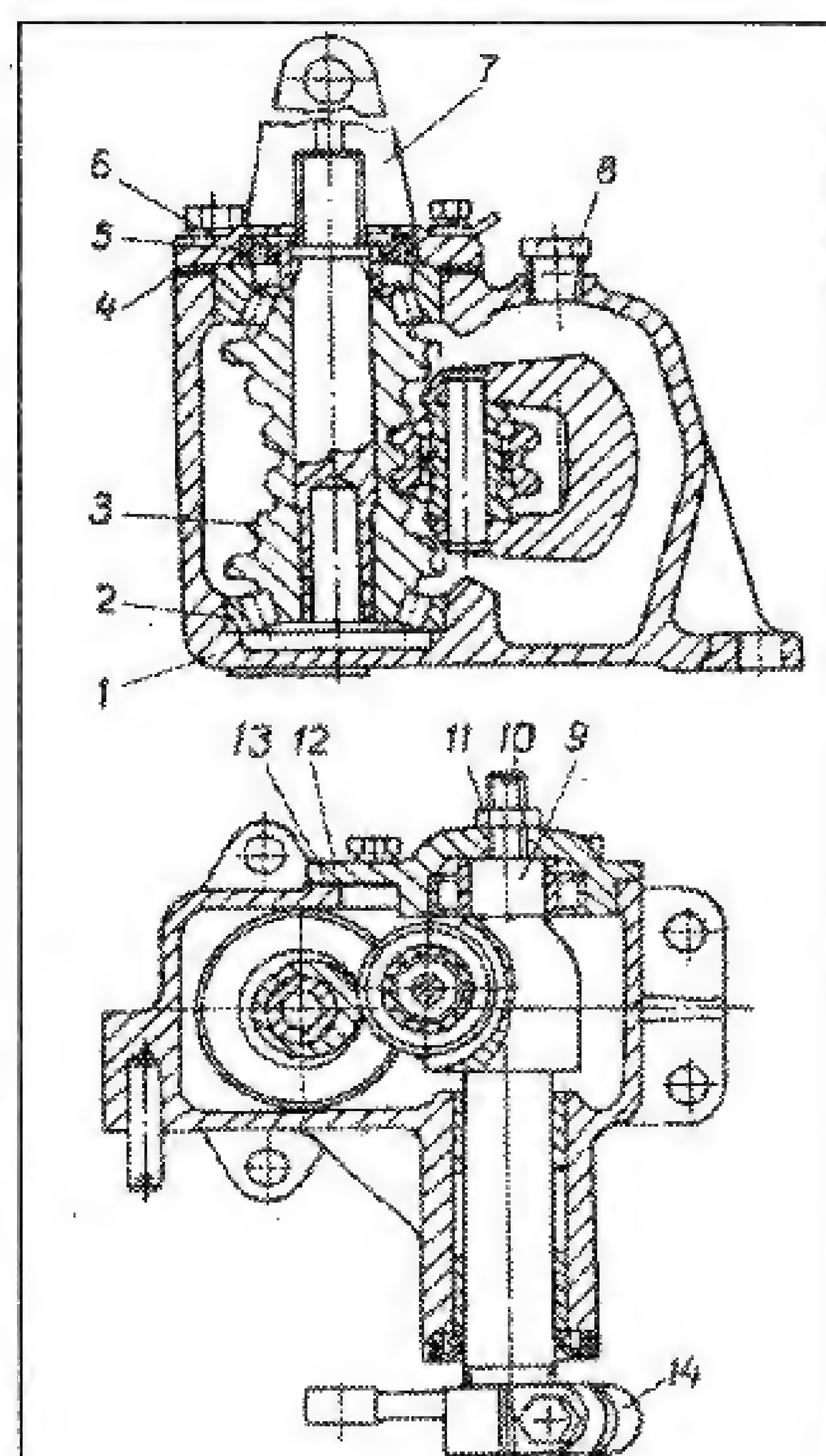

Рис. 9. Механізм рульовий:
1 – корпус; 2 – підшипник; 3 – черв'як; 4, 13 – прокладка; 5 – манжета; 6 – болт; 7 – кронштейн; 8 – пробка; 9 – вал сошки; 10 – гвинт; 11 – гайка; 12 – кришка; 14 – важіль

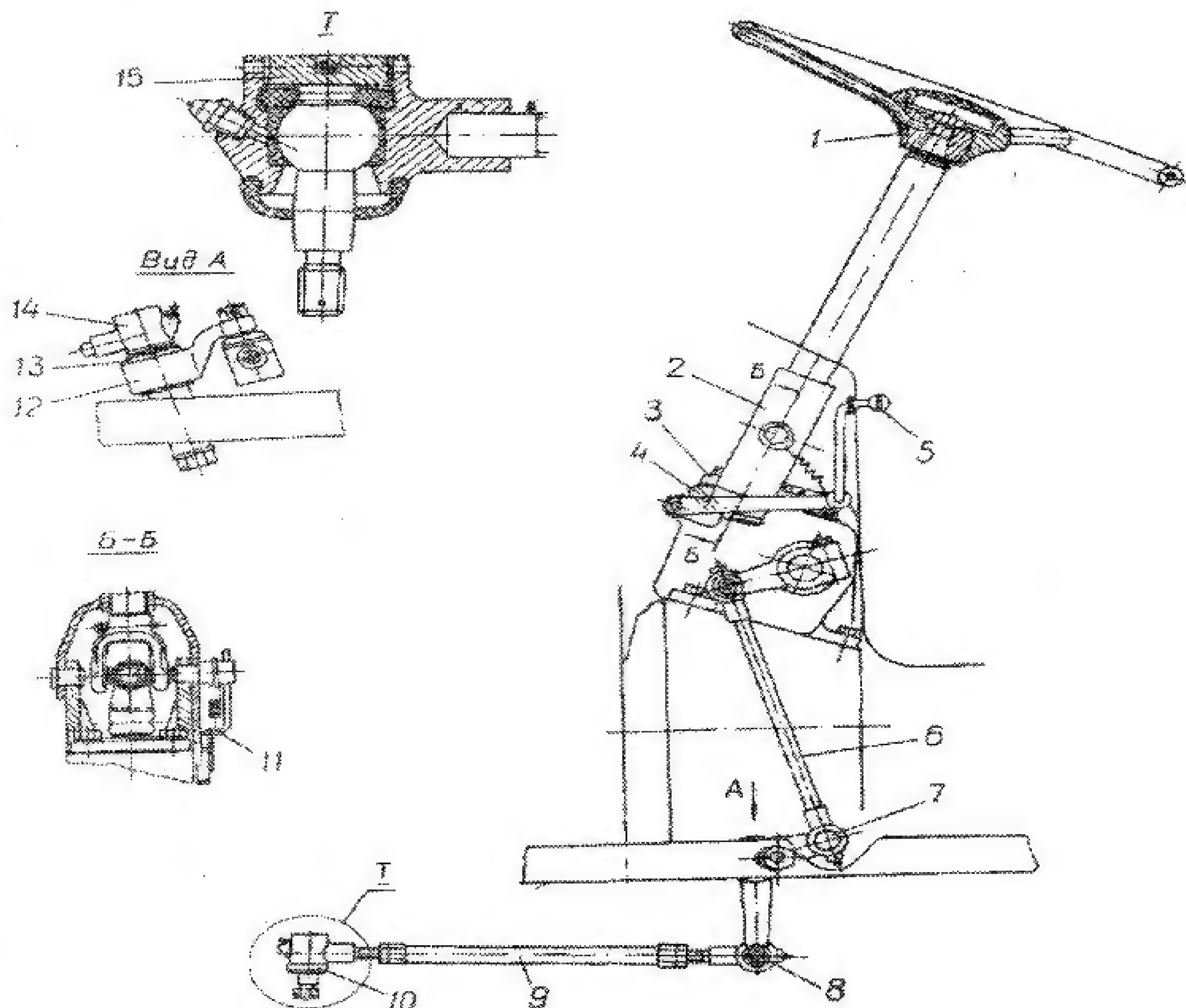

Рис. 10. Керування рульове:
1 – колесо рульове; 2 – колонка рульова; 3 – механізм рульовий; 4 – фіксатор; 5, 12 – важіль; 6, 9 – тяга; 7, 8, 10, 14 – з'єднання шарнірне; 11 – пружина; 13 – вісь; 15 – пробка

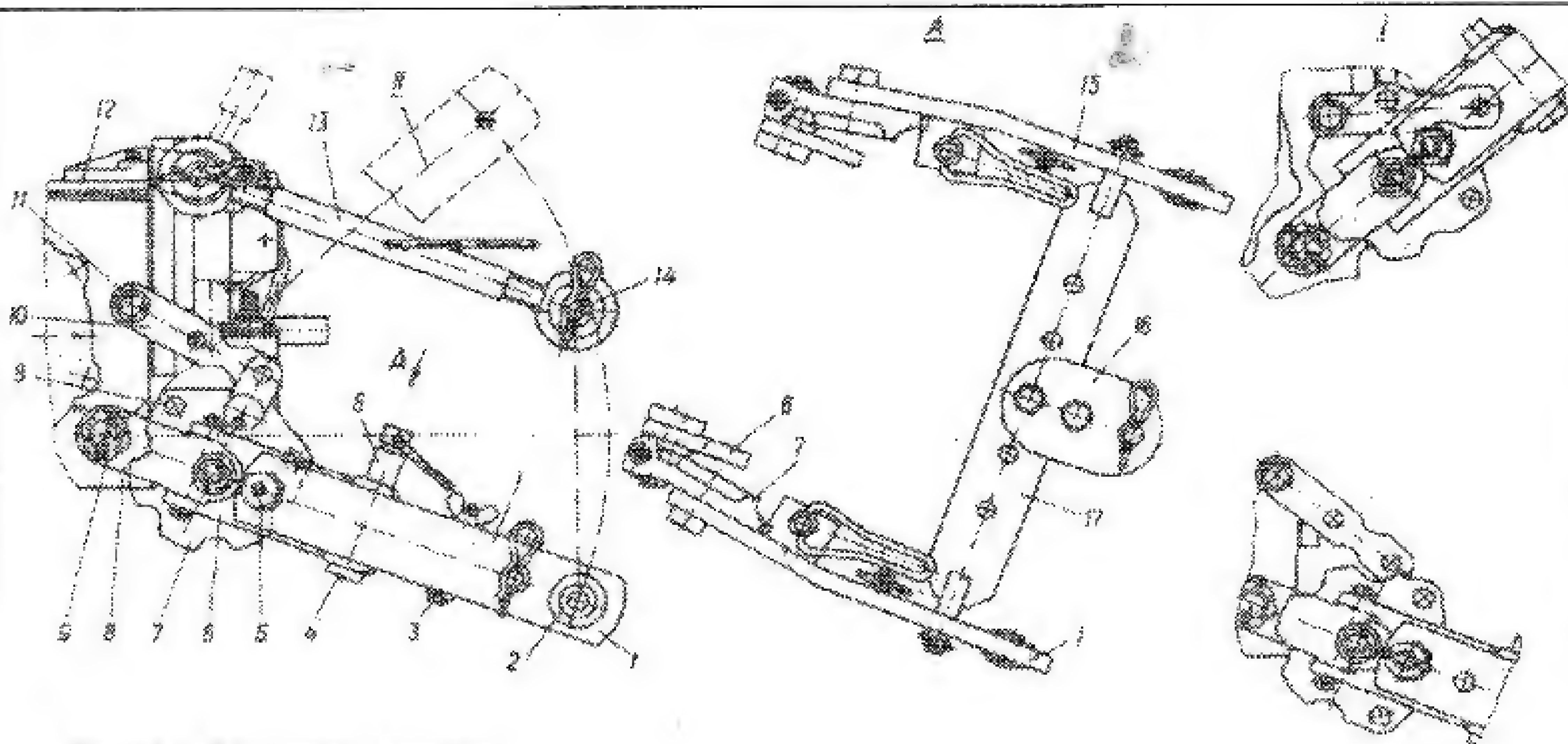

Рис. 11. Механізм навіски:
1, 15 – тяга нижня; 2, 14 – шарнір; 3, 11 – болт; 4 – гвинт регулювальний; 5 – втулка; 6 – поводок; 7 – шайба; 8 – важіль; 9 – вал; 10 – серга; 12 – плита; 13 – тяга верхня; 16 – вилка тягова; 17 – брус; Б, В – отвір; І – положення І. Фіксація тяг під час транспортування; ІІ – положення ІІ. Блокування тяг

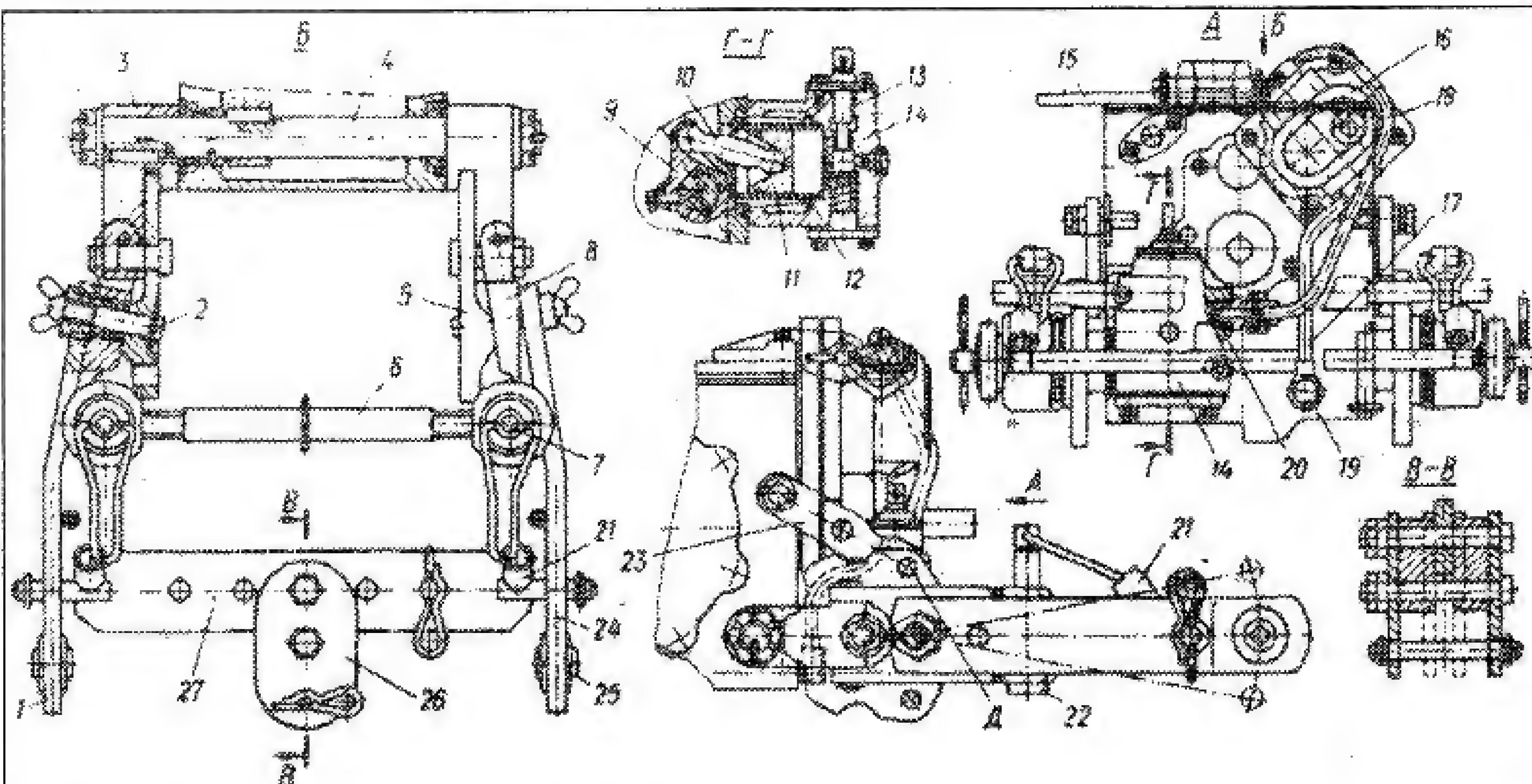

Рис. 12. Налагодження для причіпного пристрою:
1, 24 – тяга нижня; 2 – болт; 3, 9 – важіль; 4 – вал; 5 – шайба; 6 – тяга верхня; 7, 25 – шарнір; 8 – поводок; 10 – шток; 11 – поршень; 12 – циліндр; 13 – золотник; 14 – розподільник; 15 – плита; 16 – насос; 17 – труба всмоктування; 18 – труба нагнітання; 19 – фільтр всмоктування; 20 – клапан зворотний; 21 – втулка; 22 – гвинт регулювальний; 23 – серга; 26 – вилка тягова; 27 – брус

перша позиція – 700;
друга позиція – 900.
Шляховий просвіт (під корпусами мостів), мм – 300.
Максимальна глибина броду, який можна подолати, мм – 450.
Максимальні кути підйому (спуску) на сухому задернілому грунті:
для окремого трактора – 20°;
під час буксирування причепа з вантажем – 12°.
Маса трактора, кг:
суха (конструктивна) – 690;
експлуатаційна: з баластом – 850;
без баласту – 790.

МЕХАНІЗМИ КЕРУВАННЯ ТА ОБЛАДНАННЯ

На панелі й агрегатах трактора розташовані контрольні прилади й механізми керування трактором:

4 *(рис. 1)* – важіль фіксації рульової колонки. Для зміни кута нахилу рульової колонки натиснути донизу на важіль, установити колонку в зручне для роботи положення і зафіксувати її, опустивши важіль;

5 – важіль перемикання передач. Вмикання передач здійснювати тільки при увімкненій муфті зчеплення. Положення рукоятки важеля, яке відповідає певній передачі, показане на табличці, встановленій на тракторі;

7 – важіль вмикання переднього ВВП (валу відбору потужності) має два положення: "ввімкнено" і "вимкнено"; вмикати передній ВВП можна лише при увімкненій муфті зчеплення або зупиненому двигуні. Важіль має чотири фіксованих положення, показаних на табличці, встановленій на тракторі: 1 – насос і ВВП вимкнені; 2 – насос вимкнений; 3 – насос і ВВП увімкнені; 4 – ВВП увімкнений;

10 – рукоятка фіксатора рами сидіння. При переміщенні рукоятки вгору фіксатор рами сидіння виходить із зачіпки, і рама разом з сидінням може відкидатися назад, відкриваючи доступ до акумуляторної батареї і паливного бака. Після встановлення рами з сидінням на місце зафіксувати раму, повернувши рукоятку вниз;

13 – важіль переміщення сидіння. Для регулювання положення сидіння підняти важіль вгору і відсунути сидіння вперед або назад, вибравши найзручніше для роботи положення, і зафіксувати його, опустивши важіль;

15 – рульове колесо;

16 – важелі керування розподільником (розташовані на одній лінії право-

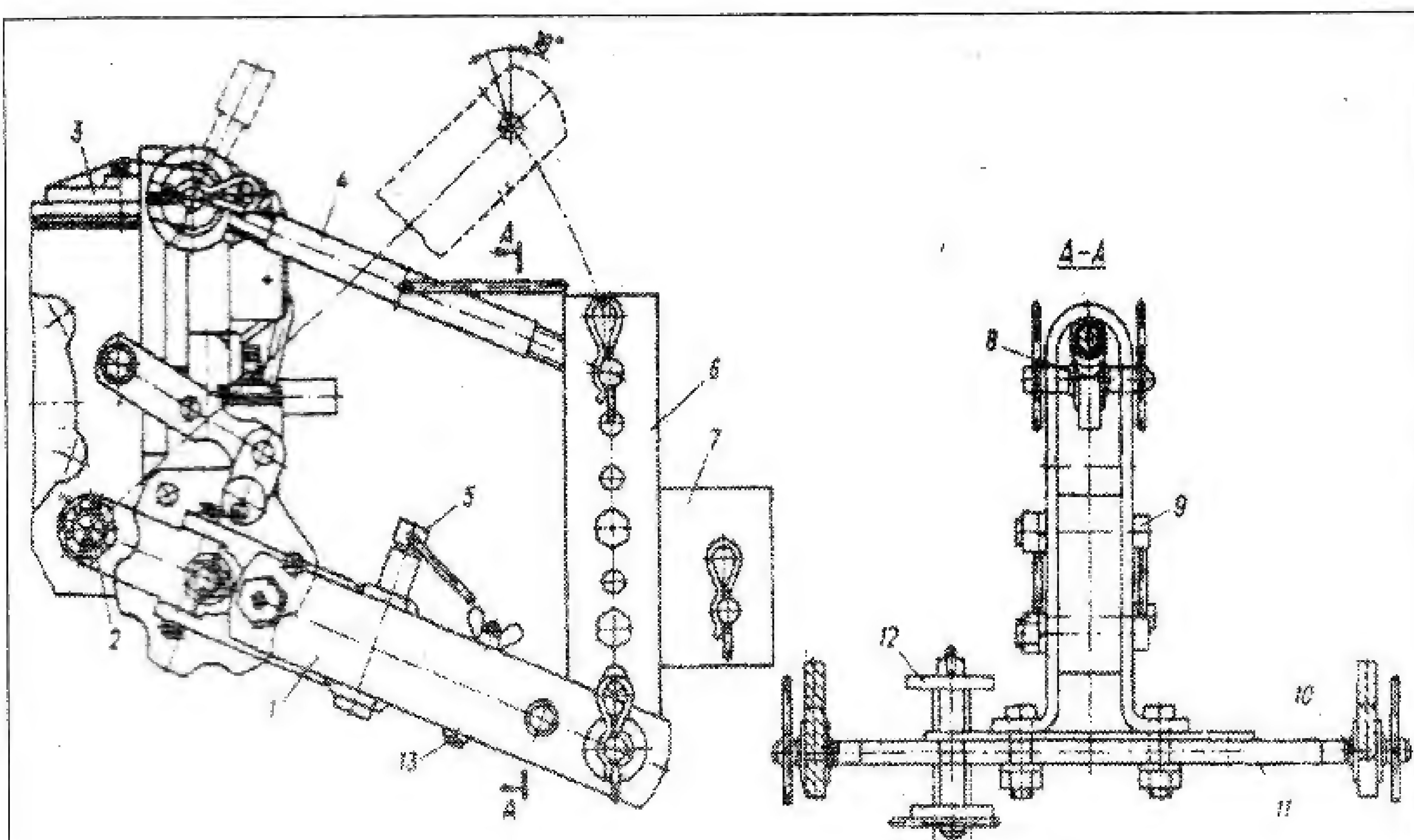

Рис. 13. Налагодження зі зчепом:
1 – тяга нижня; 2 – вал; 3 – плитка; 4 – тяга верхня; 5 – гвинт регулювальний; 6 – стояк; 7 – з'єднувач; 8, 9 – шарнір; 10 – брус; 11 – вилка тягова; 12 – болт

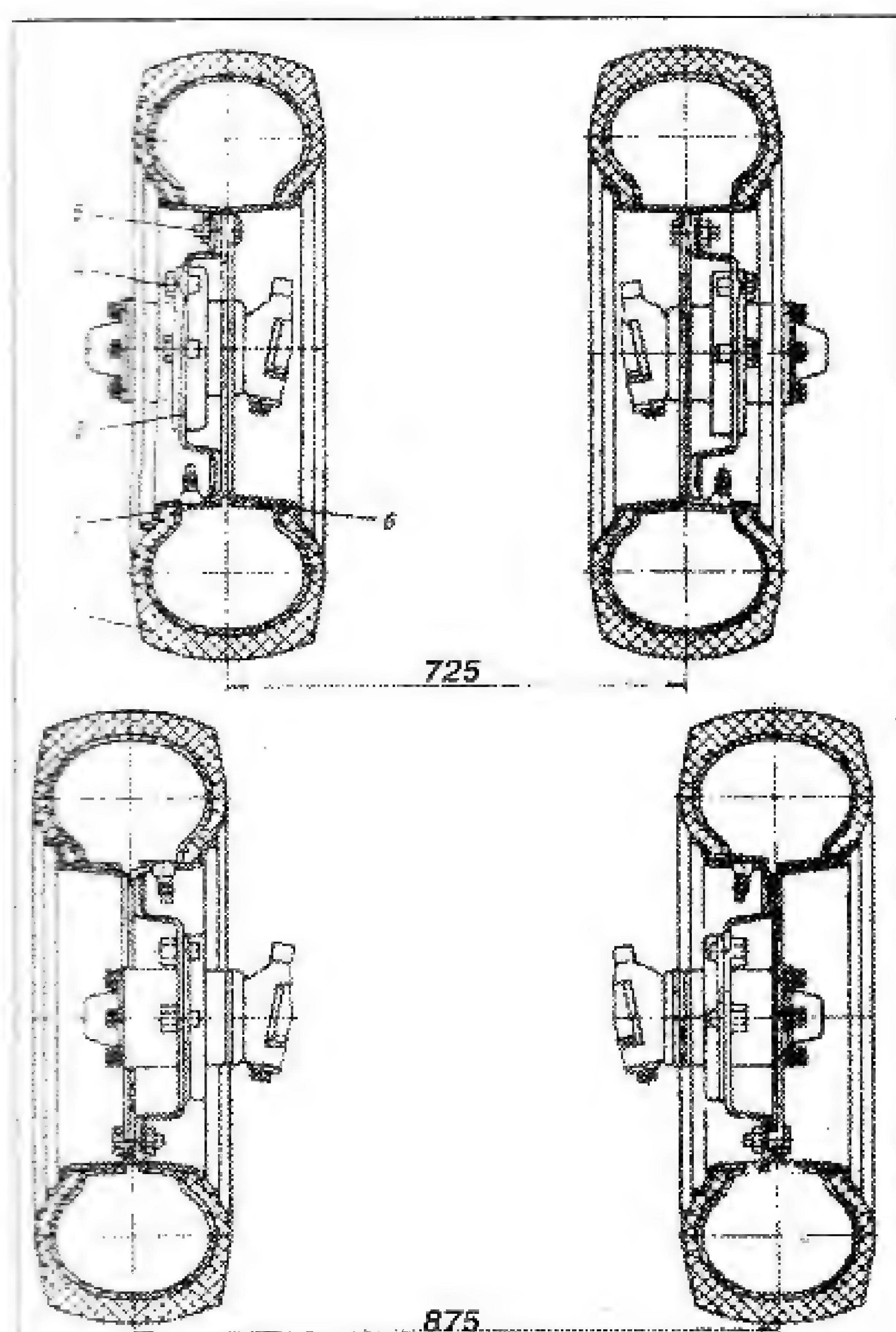

Рис. 14. Колеса передні:
1 – шина; 2 – диск обода зовнішній; 3 – диск; 4 – болт кріплення колеса; 5 – кріплення диска; 6 – диск обода внутрішній

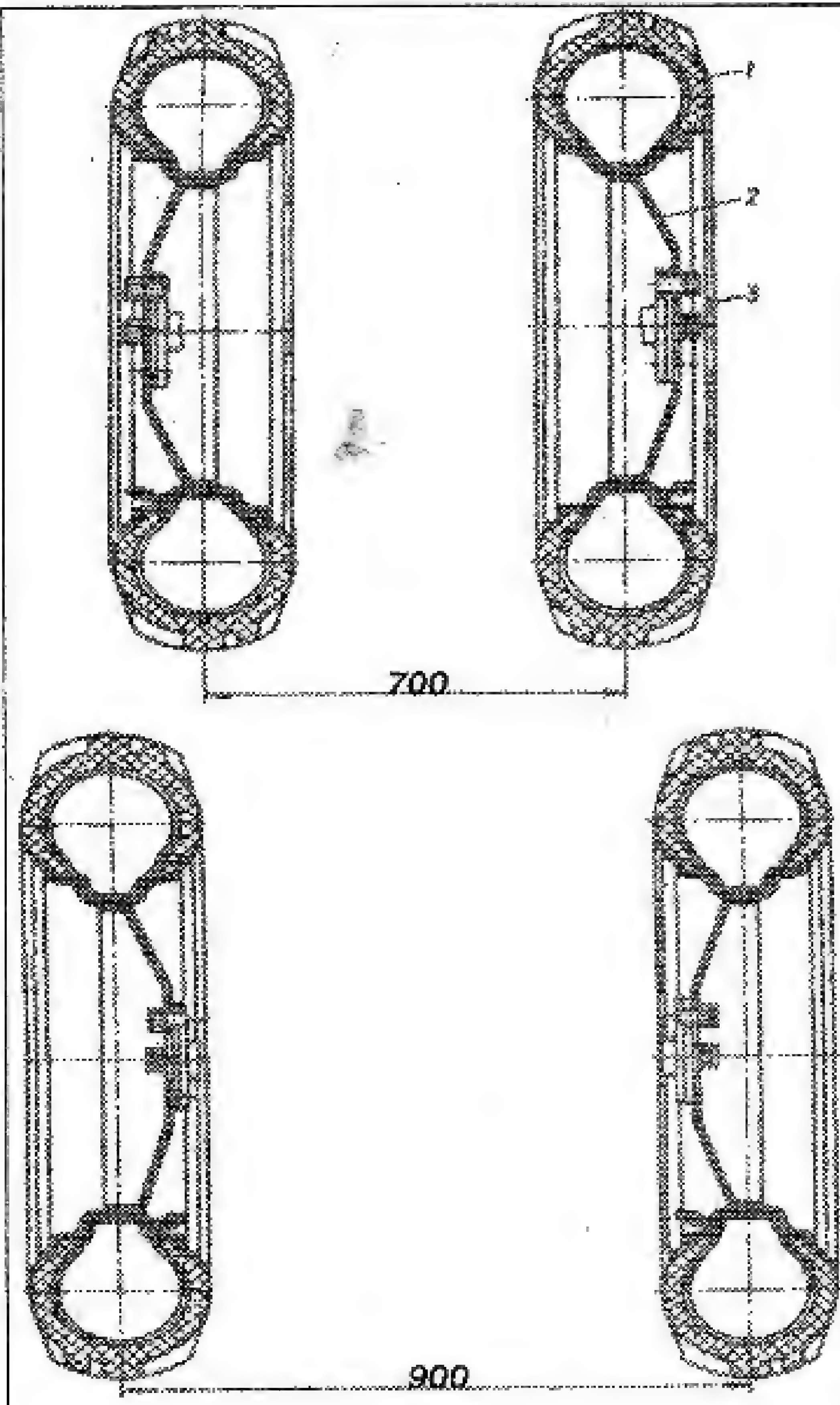

Рис. 15. Колеса задні:
1 – шина; 2 – диск з ободом; 3 – болт кріплення колеса

Керування двигуном здійснюється за допомогою важеля ручного і педалі ножного керування подачею палива. Під час натиснення на педаль збільшується подача палива. Коли педаль відпущена, подача палива залежить від положення важеля;

3 – защіпка капота. Під час натискання на защіпку капот трохи відкривається, і далі його слід підняти до крайнього положення. Щоб закрити, слід поставити капот у робоче положення і натиснути на нього зверху донизу;

2, 3 *(рис. 18)* – педалі керування гальмами. У разі натискання на обидві педалі гальмується трактор, на одну з педалей – відповідний борт. При одночасному гальмуванні одного з бортів повертанням керма у відповідний бік зменшується радіус повороту трактора. Максимально натиснуті і зафіксовані педалі виконують функцію стоянкового гальма. Для гарантування безпеки під час роботи на транспорті педалі повинні бути зблоковані. Під час гальмування трактора муфту зчеплення вимикати;

6 – важіль фіксації гальмівних педалей. Фіксацію проводити переміщенням його у верхнє положення при вижатих гальмівних педалях. Зняття зі стоянкового гальма проводиться повторним натисненням на гальмівні педалі;

1 *(рис. 19)* – перемикач покажчиків повороту. Переведення рукоятки ліворуч вмикає покажчики лівого повороту, праворуч – правого. Після завершення повороту рукоятку перевести у нейтральне положення;

2 – контрольна лампа покажчиків повороту. Під час вмикання покажчиків повороту загоряються миготливим зеленим світлом;

3 – контрольна лампа заряду акумуляторної батареї. У разі несправності генератора чи реле-регулятора загоряється червоним світлом;

4 – контрольна лампа тиску мастила в системі двигуна. Якщо робочий тиск мастила в системі двигуна менший за 0,07 – 0,13 МПа (0,7 – 1,3 кгс/см^2), вона загоряється червоним світлом;

5 – кнопка звукового сигналу;

6 – вимикач покажчиків габаритів. Покажчики габаритів вмикаються переведенням рукоятки ліворуч;

7 – вимикач стартера. Стартер вмикається повертанням ключа за годинниковою стрілкою до упору;

8 – контрольна лампа роботи свічок розжарювання в камері згоряння. Загоряється зеленим світлом під час

руч і ліворуч від оператора. Вони мають три положення: "піднімання", "опускання" і фіксоване "нейтраль");

19 – педаль керування муфтою зчеплення. Під час натискання на педаль до упору муфта вимикається, при відпусканні – вмикається. Не рекомендується тримати муфту зчеплення у напіввимкненому стані;

26 – педаль керування блокуванням диференціала. Блокування диференціала вмикати у разі буксування трактора на прямому проміжку руху, для чого необхідно зменшити оберти двигуна і натиснути п'ятою на педаль. Після відпускання педалі блокування вимикається;

2, 5 *(рис. 2)* – важіль ручного і педаль ножного керування двигуном.

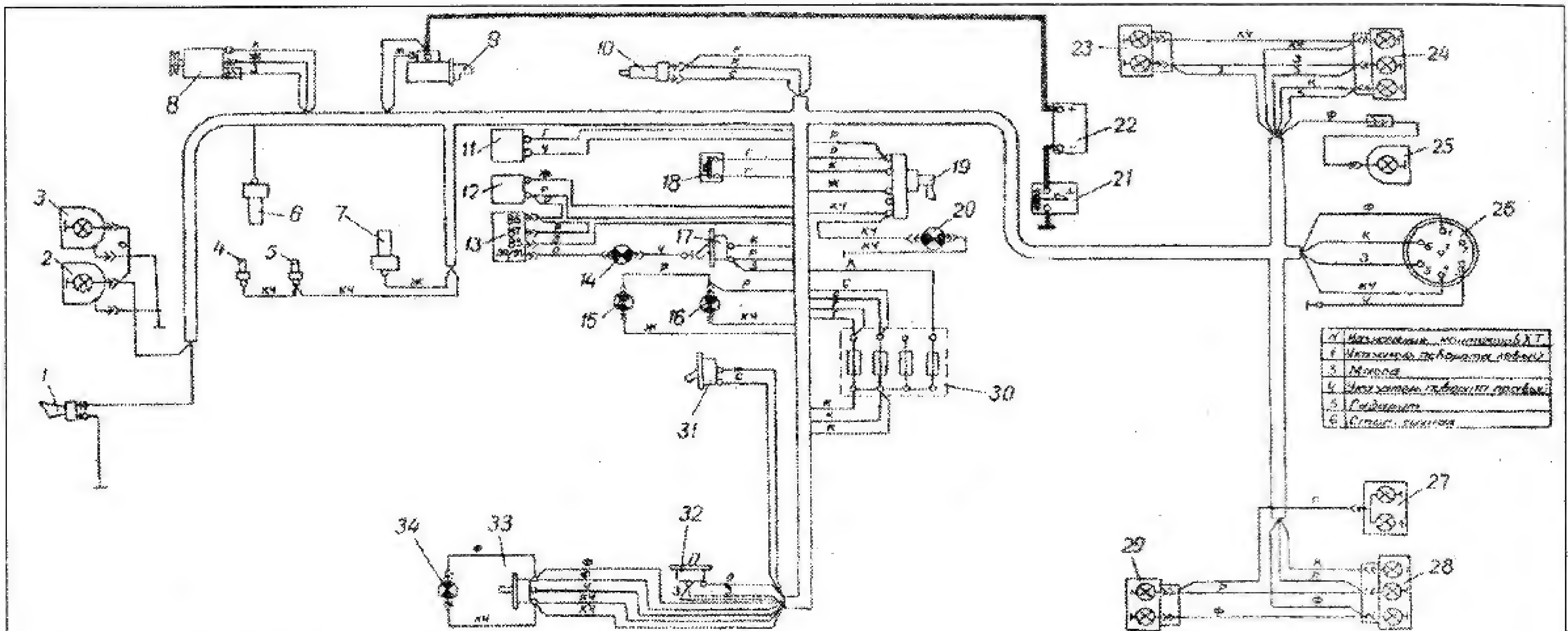
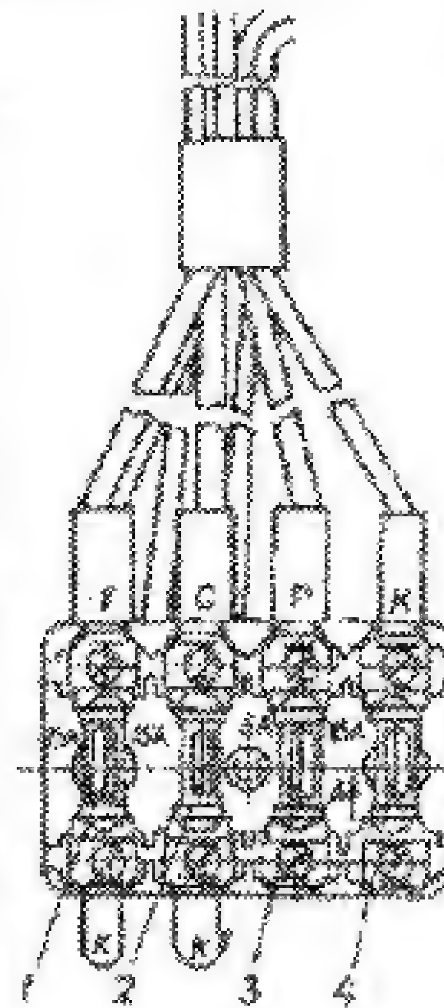

Рис. 16. Схема електрообладнання трактора:

1 – сигнал звуковий; 2, 3, 25 – фара; 4, 5 – свічка розжарювання у камері згоряння двигуна; 6 – датчик аварійної температури масла у системі охолодження двигуна; 7 – датчик аварійного тиску масла системи двигуна; 8 – генератор; 9 – стартер; 10 – вимикач стоп–сигналу; 11 – реле поворотів; 12 – регулятор напруги; 13 – реле контролю зарядження батареї; 14 – ліхтар контрольної лампи температури масла у системі двигуна; 17 – вимикач габаритів; 18 – вимикач сигналу; 19 – вимикач стартера; 20 – ліхтар контрольної лампи свічок розжарювання; 21 – вимикач маси; 22 – батарея акумуляторна; 23, 29 – ліхтар передній; 24, 28 – ліхтар задній; 26 – розетка штепсельна; 27 – ліхтар номерного знаку; 30 – блок запобіжників; 31 – вимикач робочої фари; 32 – вимикач передніх фар; 33 – перемикач покажчиків повороту; 34 – ліхтар контрольної лампи покажчиків повороту

Рис. 17. Блок запобіжників 1, 2, 3, 4 – запобіжник

Запобіжник	Номінальний струм, А	Захищені ланцюги
1	15	Контрольна лампа аварійного тиску масла, звуковий сигнал, покажчики поворотів, контрольна лампа покажчиків поворотів
2	15	Задня фара, стоп-сигнал
3	5	Реле-регулятор, реле контрольної лампи зарядження акумуляторної батареї, контрольна лампа зарядження акумуляторної батареї
4	15	Передні і задні габаритні вогні, передні фари

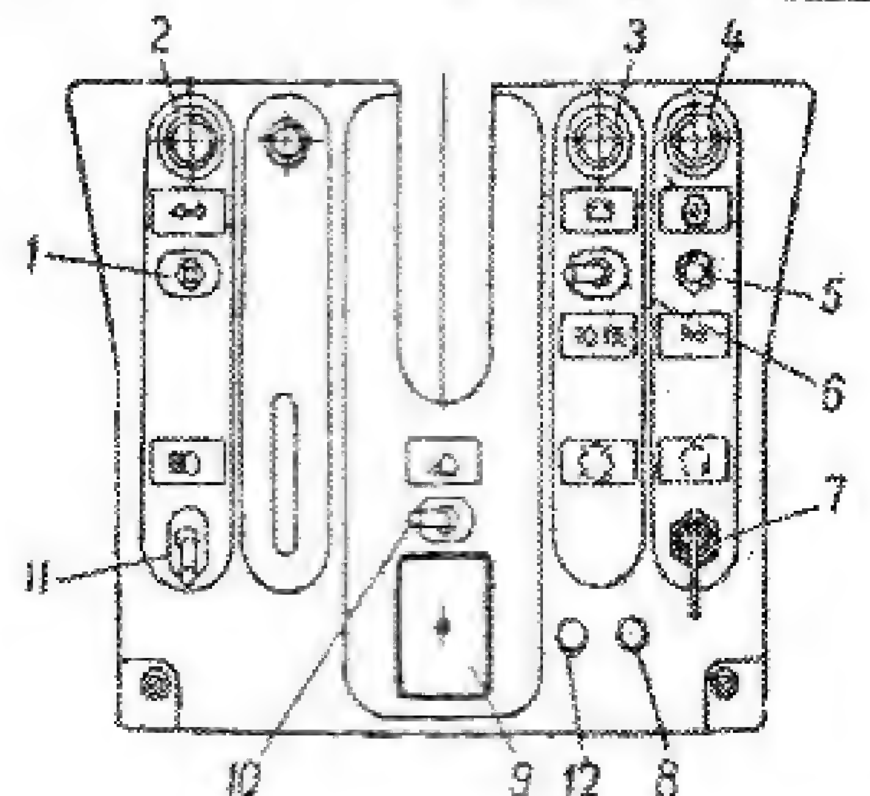

Рис. 19. Контрольне обладнання трактора:

1 – перемикач покажчиків повороту; 2 – контрольна лампа покажчиків повороту; 3 – контрольна лампа зарядження акумуляторної батареї; 4 – контрольна лампа тиску масла в системі двигуна; 5 – кнопка звукового сигналу; 6 – вимикач покажчиків габаритів; 7 – вимикач стартера; 8 – контрольна лампа роботи свічки розжарювання у камері згоряння; 9 – блок запобіжників; 10 – вимикач робочої фари; 11 – вимикач передніх фар; 12 – контрольна лампа аварійної температури масла у системі двигуна

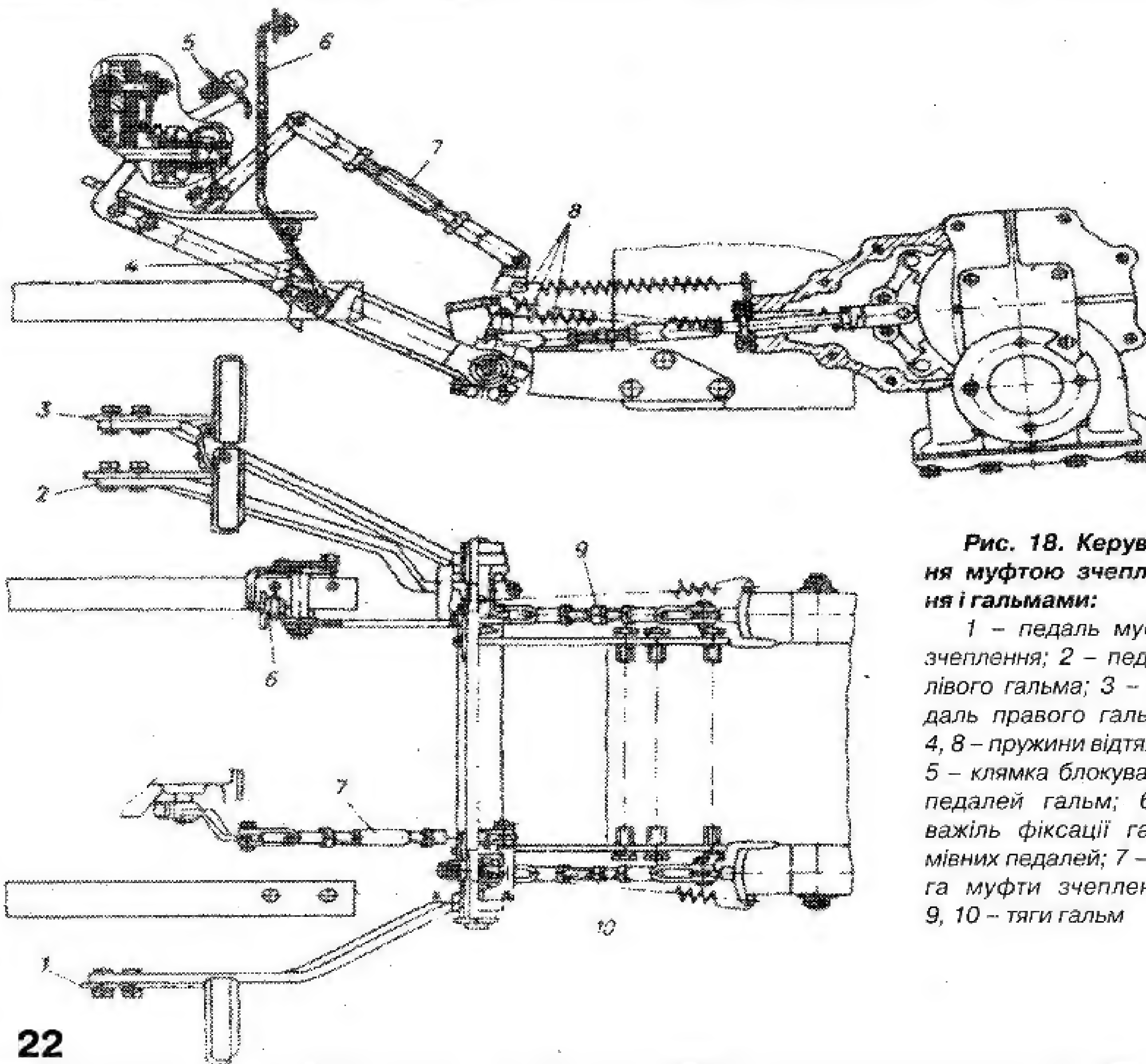

Рис. 18. Керування муфтою зчеплення і гальмами:

1 – педаль муфти зчеплення; 2 – педаль лівого гальма; 3 – педаль правого гальма; 4, 8 – пружини відтяжні; 5 – клямка блокування педалей гальм; 6 – важіль фіксації гальмівних педалей; 7 – тяга муфти зчеплення; 9, 10 – тяги гальм

подачі живлення в електричне коло свічки розжарювання;

9 – блок запобіжників;

10 – вимикач робочої фари. Фара вмикається переведенням рукоятки праворуч;

11 – вимикач передніх фар. Фари вмикаються переведенням рукоятки вгору після вмикання покажчиків габаритів;

12 – контрольна лампа аварійної температури масла в системі двигуна. Загоряється червоним світлом, якщо температура масла в системі двигуна 98 – 104 °С.

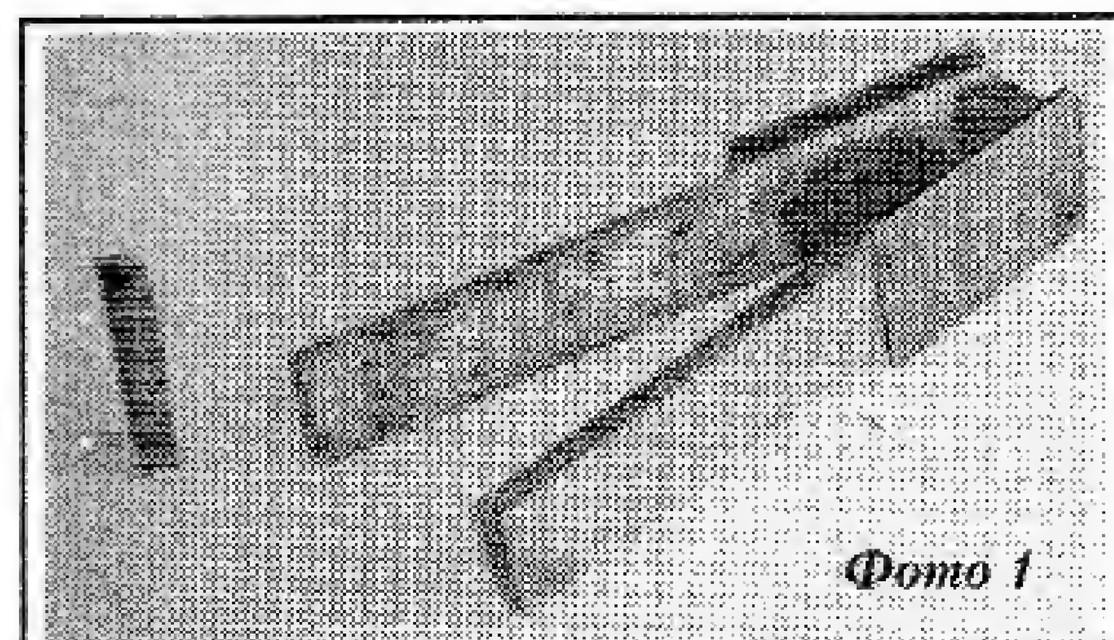
Л.І. Литвин

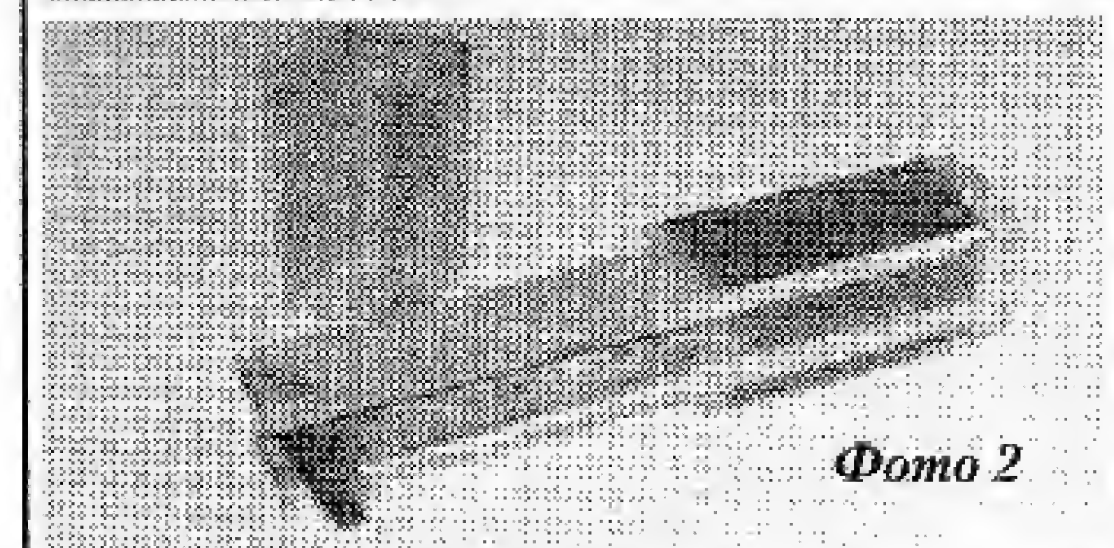
ЄМНІСТЬ ДЛЯ РОЗСАДИ

Кмітливі японці вирощують кавуни квадратної форми для зручності транспортування, зменшення габаритів. А чому не зробити горщики для розсади квадратними, а не круглими? Тут габарити і зручність розташування також важливі. Такі горщики нескладно зробити в домашніх умовах з пластикових пляшок, яких валяється навкруги чимало.

Для виготовлення горщиків найбільш придатні 1,5-літрові пляшки будь-якої форми. З них виходять квадратні горщики 7,5х7,5 см, заввишки 12 см. Це найоптимальніший розмір для будь-якої розсади. Що потрібно для того, щоб зробити такий горщик? Дві дощечки твердої породи завширшки 7,5 см і завдовжки 40 см. На одному кінці їх слід з'єднати шарніром, який має дві осі, тобто має три елементи. Дощечки повинні складатися за допомогою шарніра вздовж і впритул. У другий кінець дощечок вставляється дерев'яна розпірка. Якщо дощечки розвести шарніром і поставити розпірку, то одержимо горщик розміром 7,5 х 7.5 см. Назвемо це "формою".

Тепер беремо 1,5-літрову пляшку, у якої відрізуємо дно і верхню частину, відступивши 17–19 см. Циліндр, який ми одержали, надіваємо на "форму" з боку шарніра, зрівнюючи край дощечок і циліндра. На цей момент у будь-якій посудині повинна кипіти вода, щоб глибина була 20 см. Беремо за вільний кінець "форму" і опускаємо в кип'яток на 2–3 сек., виймаємо і охолоджуємо. Те, що ми називали циліндром, тепер стало квадратом, міцно надітим на "форму". Якщо висмикнути дерев'яну розпірку і скласти дощечки по довжині впритул, майбутній квадратний горщик можна зняти. Краї, якщо є потреба, обрізають ножицями. Дно непотрібне, без нього краще. У таких горщиках зручно вирощувати і доглядати розсаду. Поливати можна у будь-який спосіб: наповнювати піддон, в котрому розміщені горщики, або поливати кожен горщик окремо, а також видаляти надлишок води.

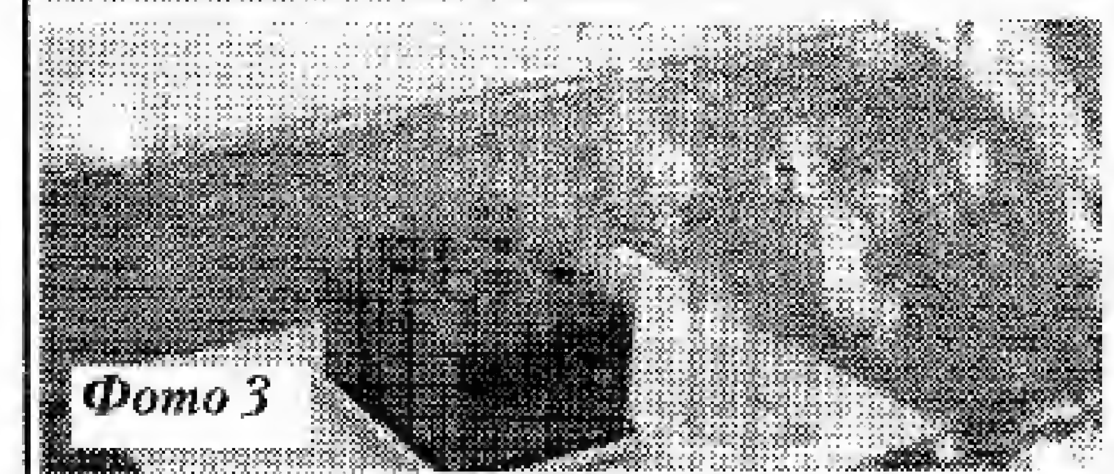

Фото 1. *Загальний вигляд "форми"*
Фото 2. *Ще один циліндр готовий до опускання в кип'яток*
Фото 3. *Такий вигляд мають горщики з розсадою і горщик, що звільнився від розсади*

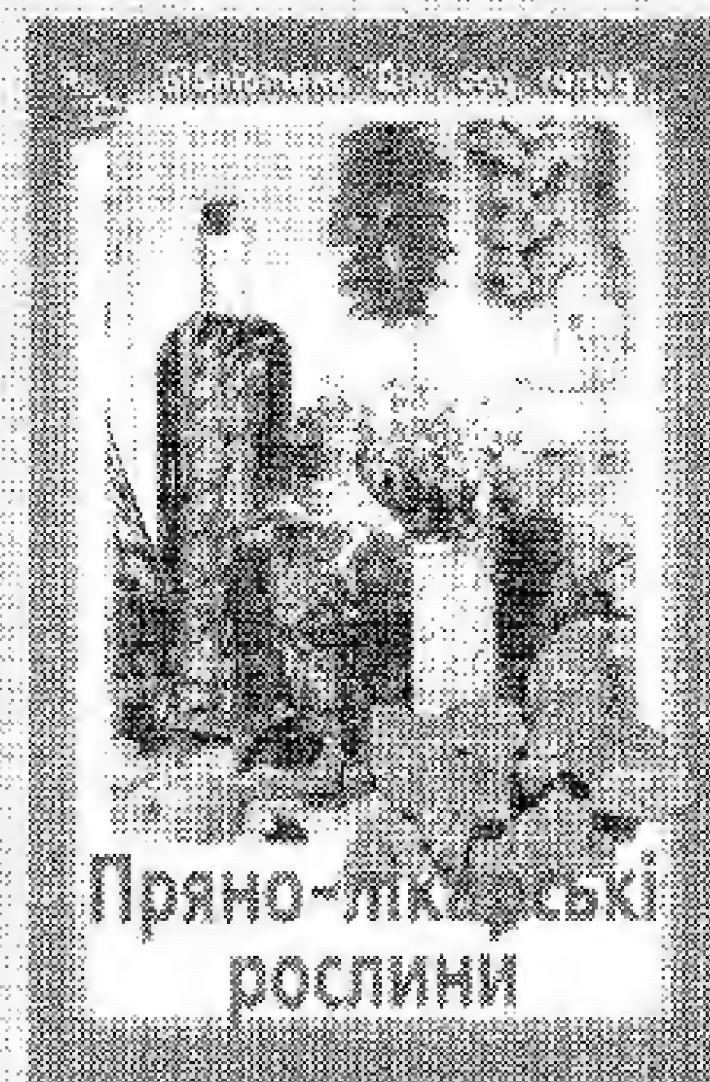
Висаджувати розсаду з таких горщиків теж одне задоволення. Перед висаджуванням у ґрунт перезволожувати землю в горщиках небажано. Ямки готуємо такої глибини, на яку висаджуємо розсаду, ставимо горщик, засипаємо його з боків землею і поливаємо як завжди. Горщик намокає зсередини і зовні, тепер беремо його за один з боків, легенько розхитуючи, тягнемо вгору. Він легко вийде з землі і звільниться від розсади, не пошкоджуючи її коріння.

Такими горщиками я користуюся вже чотири роки.

Б.О. Рибак,
м. Львів

Пряно-лікарські рослини в побуті

АЇР ТРОСТИННИЙ, АБО БОЛОТНИЙ

У народі цю рослину називають ще лепехою, лепешняком, татарським зіллям.

Походить, очевидно, з Індії, де його використовували як ліки протягом тисячоліть. Деякі ботаніки прабатьківщиною аїру називають Південну чи Східну Азію. Поширення аїру в Україні пов'язане з татаро-монгольськими завойовниками, які вважали, що аїр очищає воду, робить її безпечною для здоров'я людей і тварин.

У країнах Західної Європи, які уникли нашестя татар, аїр ще довго вважався рідкісною південною рослиною, зацукрені кореневища якого як дорогий делікатес завозився із Константинополя.

Більше про аїр та інші рослини ви зможете дізнатися з брошури "Пряно-лікарські рослини", яку торік видала редакція журналу "Дім, сад, город". А вміщені кулінарні рецепти дадуть вам змогу збагатити раціон різноманітними прянощами, поліпшити смакові й лікувальні властивості страв.

Замовити брошуру поштою можна в редакції журналу

"Дім, сад, город"

за адресою: вул. Краківська, 20, м. Київ-94, 02094

Біодинамічний

СІЧЕНЬ

1	Сб.	♍	
2	Нд.	♍	
3	Пн.	♎	☾
4	Вт.	♎	☋
5	Ср.	♏	
6	Чт.	♏	
7	Пт.	♏	
8	Сб.	♐	
9	Нд.	♐	◡
10	Пн.	♑	ПГ ●
11	Вт.	♑	
12	Ср.	♒	
13	Чт.	♒	
14	Пт.	♓	
15	Сб.	♓	
16	Нд.	♈	
17	Пн.	♈	☊ ☽
18	Вт.	♉	
19	Ср.	♉	
20	Чт.	♊	
21	Пт.	♊	
22	Сб.	♊	◠
23	Нд.	♋	АГ
24	Пн.	♋	
25	Вт.	♌	○
26	Ср.	♌	
27	Чт.	♌	
28	Пт.	♍	
29	Сб.	♍	
30	Нд.	♎	
31	Пн.	♎	☋

ЛЮТИЙ

1	Вт.	♎	
2	Ср.	♏	☾
3	Чт.	♏	
4	Пт.	♐	
5	Сб.	♐	◡
6	Нд.	♑	
7	Пн.	♑	ПГ
8	Вт.	♒	●
9	Ср.	♒	
10	Чт.	♓	
11	Пт.	♓	
12	Сб.	♈	
13	Нд.	♈	☊
14	Пн.	♉	
15	Вт.	♉	
16	Ср.	♉	☽
17	Чт.	♊	
18	Пт.	♊	
19	Сб.	♋	◠
20	Нд.	♋	АГ
21	Пн.	♌	
22	Вт.	♌	
23	Ср.	♌	
24	Чт.	♍	○
25	Пт.	♍	
26	Сб.	♍	
27	Нд.	♎	
28	Пн.	♎	☋

	СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ
ПЛОДОВІ Фруктові дерева, Ягідні кущі, Бобові, Кукурудза, Помідори, Баштанні та інші рослини з плодами над поверхнею землі	СПРИЯТЛИВІ ДНІ: 8, 16, 25-27	4, 5, 12, 22, 23
КОРЕНЕПЛОДНІ Буряки, Картопля, Морква, Редька та інші рослини з плодами в землі	СПРИЯТЛИВІ ДНІ: 11, 18, 19, 28, 29	6, 14-16, 24-26
КВІТКОВІ Соняшник та інші рослини, у яких плід розвивається в області квітки	СПРИЯТЛИВІ ДНІ: 3, 20, 21, 30	1, 17, 18, 27
ЛИСТЯНІ Салати, капуста, шпинат, петрушка та інші рослини, з яких використовується в їжу листя	СПРИЯТЛИВІ ДНІ: 5-7, 14, 15	2, 3, 10, 11, 19-21

МАЛОСПРИЯТЛИВІ ДНІ В СІЧНІ 1, 2, 4, 9, 10, 12, 13, 17, 31

МАЛОСПРИЯТЛИВІ ДНІ В ЛЮТОМУ 7-9, 13, 28

Символи і скорочення

- ○ Повний Місяць
- ● Новий місяць
- ☽ Місяць зростає
- ☾ Місяць убуває
- ◠ Найвища точка під час піднімання Місяця — сприятливий час для висівання насіння й висаджування рослин
- ◡ Найнижча точка під час опускання Місяця — несприятливий період для висівання насіння й висаджування рослин
- ☋ Перетинання екліптики під час піднімання Місяця — негативний вплив
- ☊ Перетинання екліптики під час опускання Місяця — негативний вплив
- **ПГ** (перигей) — близькість до Землі — негативний вплив
- **АГ** (апогей) — віддаленість від Землі — нейтральний період

♈	Овен	♎	Терези
♉	Телець	♏	Скорпіон
♊	Близнюки	♐	Стрілець
♋	Рак	♑	Козеріг
♌	Лев	♒	Водолій
♍	Діва	♓	Риби

ВПЛИВ МІСЯЦЯ НА РОСЛИНИ
залежно від перебування у знаках Зодіаку

Вогняні знаки Зодіаку

мають вплив на плодові рослини

Місяць у сузір'ї Овна

У період, коли Овен співпадає з убуванням Місяця, висаджуйте плодові дерева, кущі, висівайте горох, кукурудзу, помідори, перець та інші рослини, що відносяться до групи плодових, швидко ростуть. Найчастіше їх можна споживати без перероблення. Якщо період, коли Овен співпадає із зростанням Місяця, здійснюйте щеплення дерев.

Під цим знаком під час убування Місяця сприятливий період для удобрення саду і овочевих культур.

Місяць у сузір'ї Стрільця

Запам'ятаймо, що піднімання Місяця розпочинається від Стрільця.

Період, коли Місяць перебуває в сузір'ї Стрільця, сприятливий для групи плодових рослин, які інтенсивно ростуть вгору.

Виткі рослини також рекомендується висівати під знаком Стрільця.

Під цим знаком можна вирізати засохлі і хворі гілки на деревах і кущах, а також вести боротьбу з шкідниками.

Місяць у сузір'ї Лева

У дні Лева астрологи рекомендують висівати й висаджувати плодові рослини, особливо ті з них, що не потребують значних поливів. Найсприятливіший період, якщо дні Лева збігаються із зростанням Місяця. Закладати газон найкраще під Левом.

Якщо ви хочете заготовити цілющі трави, особливо для стимулювання серця і кровоносних судин, збирайте їх під цим знаком.

Найефективніше, якщо дні Лева будуть збігатися з Повним Місяцем і двома днями після нього. Однак астрологи попереджають, що коли Місяць перебуває в знаці Лева, необхідно бути обережним з гострими засобами праці.

Земні знаки Зодіаку

мають вплив на коренеплідні рослини

Місяць у сузір'ї Тельця

У період, коли Місяць перебуває у Тельці, найкраще розвиваються такі частини рослини, як корені й шкірка, найефективніше зайнятися буряками, морквою, картоплею, пастернаком та іншими коренеплодами. В ці дні слід висаджувати також дерева й кущі, відмінно має прийнятися шипшина, жимолость, а також інші рослини, які ростуть повільно, але повинні триматися в землі міцно.

Якщо у кімнатних рослин ослабла коренева система, то удобрюють її саме в дні під знаком Тельця. Коли будете займатися консервуванням овочів-коренеплодів у дні Тельця, то вони довго зберігатимуть свіжість і високу якість.

Місяць у сузір'ї Козерога

Під знаком Козерога коренеплоди, а також дерева й кущі з міцною корою і рослини, в яких насіння, цибулини, корені мають суцільну оболонку, відмінно розвиваються і будуть стійкіші до холоду. Якщо у дерев слабка коренева система, то здійснюйте їх удобрення в Козерозі. Можна також займатися компостом, але в період убування Місяця. Сприятливим буде Козеріг і для проріджування кущів.

Місяць у сузір'ї Діви

Як і інші земні знаки, Діва сприяє коренеплодам, але більшою мірою на рослини для цвіту. Період Діви слід використати для планування саду, скверу, парку. Пересаджування кімнатних і садових рослин здійснюють у дні Діви.

Живці й чубуки розвиватимуться інтенсивніше, якщо їх висадять у період, коли Місяць увійде в Сузір'я Діви. Краще це робити під час зростання нічного світила навесні, а восени, навпаки, під час убування.

Надійнішими будуть заходи боротьби з шкідниками, які живуть у землі, у дні Діви.

Водні знаки Зодіаку

мають вплив на листяні рослини

Місяць у сузір'ї Рака

Рак, як і інші водні знаки Зодіаку, сприяють розвитку рослин, з яких людина споживає листя. Особливо тих з них, що мають велику кількість соків у листкових органах, зокрема салатів, капусти, шпинату, ентивідію, петрушки, базиліку тощо.

Відмінно віддячить вашу працю газон, якщо його скосите і поллєте в дні Рака. Краще це здійснити під час зростання Місяця. Як тільки Місяць увійде в сузір'я Рака, розпочніть інтенсивну боротьбу з шкідниками, які шкодять листю і квітам.

Місяць у сузір'ї Скорпіона

Цибуля на перо, петрушка, салат, кріп, листя і стебла лікарських трав та інші рослини, які повинні бути соковитими, але не можуть довго зберігатися, відмінно розвиваються в період, коли Місяць перебуває в сузір'ї Скорпіона. В дні Скорпіона, як і в інші водні знаки Зодіаку, поливають сад і город.

Під час перебування Місяця в знаці Скорпіона висівають лікарські трави, а також збирають (за відсутності роси) і сушать їхнє листя й стебла.

Місяць у сузір'ї Риб

Місяць у знаці Риб позитивно впливає на розвиток висаджування капусти, салатів, шпинату, петрушки, інших рослин із групи листяних. Посаджене в цей період росте відмінно, але зрізане на споживання зберігається недовго. При цьому слід пам'ятати, що всі листяні рослини інтенсивно сприймають неприємні запахи.

Складені під час перебування Місяця в сузір'ї Риб букети квітів довше триматимуться свіжими й пахучими, але погано зберігатимуть високу якість домашні заготівлі овочів і фруктів.

Підстрижений і помитий в дні Риб газон порадує вас свіжістю зеленого буяння.

Повітряні знаки Зодіаку

мають вплив на квіткові рослини

Місяць у сузір'ї Терезів

Знаки Зодіаку повітряної групи в основному сприяють квітковій частині рослин, тому овочі — квіти, як цвітна капуста, артишок і декоративні квіти, в такі періоди мають свої привілеї. Квіти і лікарські рослини, наприклад нагідки, з яких використовуються пелюстки, астрологи рекомендують висівати під знаком Терезів. Місяць у знаці Терезів добре впливає на висівання стручкових культур, за обов'язкової умови, що в ті дні Місяць убуває.

Місяць у сузір'ї Близнюків

Суниці, ожина, артишок, цвітна капуста, витка троянда та інші виткі рослини, декоративні квіти, квасоля знаходяться під позитивним впливом Близнюків.

Удобрюючи у дні Близнюків квіти, що перестали цвісти, матимете позитивний наслідок — раптом квіти зацвітуть.

Місяць у сузір'ї Водолія

У період, коли Місяць перебуває у сузір'ї Водолія, за рекомендаціями астрологів не слід проводити важливі роботи в саду, зокрема висівати насіння овочевих культур і квітів і висаджувати деревця й кущові рослини. Зате з успіхом можна боротися з шкідниками і хворобами, удобрювати, планувати й оформляти сад, проріджувати сходи. Вирвані й зрізані під час прополювання бур'яни вдруге не проростуть.

КУПУЮЧИ КОРОВУ, ПОЦІКАВТЕСЬ, ЧИ ПРОЙШЛА ВОНА ІДЕНТИФІКАЦІЮ

За сотні тисяч років еволюційного розвитку людства – від первісної до сучасної людини – постійно змінювались продукти харчування. Та незалежно від континенту, часу й рівня розвитку суспільства незмінним продуктом залишається молоко. І це не випадково, тому що серед великого асортименту продуктів немає жодного рівноцінного молоку. У ньому містяться усі необхідні для харчування людини компоненти – білки, жири, вуглеводи, які легко засвоюються організмом, а також воно багате на вітаміни, ферменти та інші складові, необхідні для забезпечення нормального обміну речовин.

На жаль, внаслідок невдалої реформи агропромислового комплексу, котра була націлена не на його подальший розвиток, а на розкрадання набутого важкою працею багатьох поколінь, сільське господарство зазнало значних втрат. Найбільше постраждало тваринництво, яке виявилось найприбутковішим сектором для "дільців" м'ясного бізнесу, зокрема і колишніх голів колгоспів. Силові структури і державні мужі дивились крізь пальці на те, як керівники господарств масово збували велику рогату худобу за заниженими цінами, отримуючи "відкати" в зелених. Довівши господарства до банкрутства, а здебільшого, залишивши їх без "єдиного хвоста", ці голови колгоспів і директори радгоспів знайшли собі притулок серед великої армії держслужбовців. Тепер з крісел держадміністрацій та інших державних структур вони повчають фермерів та простих селян, як їм краще, затягнувши пасок, впоратись із наслідками своєї діяльності.

Заплющивши очі на хабарництво та крадіжки, держава проявила неабияку турботу про "дільців" м'ясного бізнесу. Повернення ПДВ з державної казни від продажу м'яса в Росію та інші країни світу дало змогу їм "на рівному місці" отримати чималі прибутки. Наприклад: 60 тонн півтушок великої рогатої худоби (ВРХ) обходилось 87,5 тисяч умовних одиниць. Повернення 20% ПДВ від держави становило приблизно 17,5 тисяч у.о. Крім цього, бізнесмен отримував ще й прибуток від оптового продажу м'яса – десь близько 17,5–20 тисяч у. о. Таким чином, від одноразової угоди можна було отримати прибуток 35–37,5 тисяч "зелених", із яких вистачало коштів на хабарі керівнику господарства, ДАІ, митниці та податківцям.

Усунення влади від своїх прямих обов'язків призвело до масового знищення ВРХ у господарствах України.

Відсутність державної підтримки тваринницької галузі під час реформування аграрного сектору економіки також не сприяло її відродженню. Більше того, довготривалі низькі ціни на молоко (30–40 коп. за 1 літр) не могли зацікавити ні фермера, ні селянина як фізичну особу в розвитку тваринництва.

Несприятливі погодні умови 2003 року, низький урожай та проблеми з кормами значною мірою погіршили і без того складну ситуацію.

За 13 років незалежності нашої держави істотних змін зазнала і структура постачальників молочної сировини на переробні підприємства. Частка фізичних осіб, які утримують велику рогату худобу, в більшості регіонів України становить понад 70%. Цей відсоток має тенденцію до скорочення, але, на жаль, не за рахунок реального збільшення ВРХ у великих господарствах. Населення в селі щороку старіє, молодь, яка наїхала в село в перші роки незалежності для виживання, "не знайшовши тут себе" і достойних заробітків, поступово повертається у місто або шукає заробіток за кордоном. Старим людям працювати важко і вони стали збувати корів. За даними журналістських досліджень за 2004 рік, поголів'я корів в Україні зменшилося щонайменше на 11–20 відсотків залежно від регіону.

І як наслідок, з кожним роком дедалі більше лихоманить молочні переробні підприємства через недостатню кількість молочної сировини. Незважаючи на те, що в 2004 році молоко в господарствах і в населення закуповувалося за ціною від 70 коп. до 1 грн. 20 коп, молочні ріки не поглибшали, а навпаки – стали мілкішими.

За даними статистики, за 9 місяців 2004 року вироблено всіма категоріями господарств близько 10 млн. тонн молока. Із них: сільгосппідприємства виробили 2,23 млн. тонн молока, а селяни –майже 8 млн. тонн. Це на 50 тисяч тонн менше, ніж у 2003 році. Але дивно ось що. Із 10 млн. тонн на переробку надійшло лише 1,1 млн. Якщо вірити статистиці, то виробники молочної продукції при доволі нормальній закупівельній ціні залишили для своїх потреб майже 90% виробленого молока.

Навіть якщо припустити, що 0,8 млн. тонн реалізовано виробниками на внутрішньому ринку і частково приховано від податків керівниками переробних підприємств, то все одно залишається у виробників молочної сировини майже 8 млн. тонн, тобто 80%.

Безперечно, у це повірити важко. Швидше за все статистичні дані далекі від істини і за ними криється значне зменшення поголів'я ВРХ, яке не хочуть признати владні структури, тобто повторюється статистика зернових 2002 року.

Державна статистика будується на рапортуванні чиновників, які, бажаючи зберегти свої теплі насиджені місця, рапортують так, як того вимагають умови часу. За таких обставин влада, якою б вона не була, не в змозі правильно виробити ні стратегію, ані тактику подальшого розвитку тієї чи іншої галузі сільського господарства.

Тому не випадково 17 вересня 2003 року Міністерство аграрної політики України видало наказ № 342 "Про запровадження ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби" для всіх господарств незалежно від форми власності та кількості худоби.

Організацію та виконання робіт щодо запровадження і забезпечення функціонування системи ідентифікації та реєстрації великої рогатої худоби покладено на державне підприємство "Агентство з ідентифікації й реєстрації тварин".

Про те, наскільки ідентифікація та реєстрація тварин впливає на подальший розвиток тваринницької галузі, – розмова з заступником директора "Агентства з ідентифікації і реєстрації тварин" **Олександром Миколайовичем Биковим**.

В.Тарасюк. Питання про ідентифікацію тварин сьогодні набуває дедалі більшої актуальності. На жаль, не всі селяни і господарства розуміють необхідність виконання наказу Мінагрополітики № 342. Дуже повільно відбувається ідентифікація ВРХ в Автономній Республіці Крим, Вінницькій, Донецькій, Запорізькій, Кіровоградській та Луганській областях. Більшість селян, крім Полтавської, Херсонської та

Закарпатської областей, не отримали достатньої інформації з питань ідентифікації. Як би ви охарактеризували причини низьких темпів ідентифікації і чим викликано рішення про її проведення?

О.М.Биков. Впровадження системи ідентифікації і реєстрації тварин в Україні на сьогоднішній день набуває дедалі більшого розвитку. Як показує практика, переважна більшість господарств, юридичних осіб, яким присвоєно статус племзавод чи племрепродуктор, з розумінням ставляться до запровадження цієї системи обліку поголів'я і самі зацікавлені в її якнайшвидшому впровадженні, але більшість господарств фізичних осіб та деякі колективні господарства, на жаль, ще не зрозуміли необхідності запровадження загальнодержавної системи ідентифікації тварин. Темпи проведення робіт з ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби не такі, як планувалось і це викликано як суб'єктивними так і об'єктивними чинниками. Можна було б відзначити деякі області, в яких запровадження системи відбувається активніше або повільніше, але, як на мій погляд, це краще зробити за результатами роботи за рік.

Дана система є новою для нашої держави. Це означає, що багато часу займають не тільки виробничі питання, а й такі допоміжні і водночас головні як: створення нормативно-правової бази, яка б відповідала вимогам європейської спільноти і в той же час відображала наявний у державі стан тваринництва (її кількісний та якісний склад). Широке інформування населення, створення розгалуженої агентської мережі, яка б могла задовольнити всіх власників тварин. На сьогодні Агентство має близько 2000 тисяч агентів з ідентифікації та реєстрації тварин, 25 обласних філій та проводиться робота пілотного проекту щодо створення районних представників. Як показує досвід, ідентифікація – явище не зовсім нове. Вона існувала не одну сотню років, але велась локально. З давніх-давен людина намагалася зафіксувати приналежність їй тварин, і позначала їх своїм власним клеймом, яке більше ніхто не використовував. З часом із розвитком науково-технічного прогресу види, засоби, значення та мета ідентифікації суттєво змінювалися. Сьогодні вже недостатньо поставити на тварину клеймо. Сучасна система ідентифікації та реєстрації передбачає не лише створення бази даних про інформацію безпосереднього власника, а й про походження (країну), господарство, де тварина народилася та була ідентифікована, і про всі місця її перебування, про породну належність, тип (м'ясна, молочна чи змішаний тип), про ветеринарно-санітарний стан господарства і стан здоров'я самої тварини.

Останнім часом керівники господарств і селяни дедалі більше замислюються про прибутковість своєї справи. Високоприбутковими можуть бути тільки ті тваринницькі господарства, які мають високопродуктивних корів. Для поліпшення генетичного потенціалу вони закуповують їх у племінних господарствах, а селяни, зазвичай, на базарі. Більшість племінних господарств, які функціонували в Україні десятки років, занепали. Після реформування агропромислового комплексу в багатьох випадках їхнє місце зайняли заново створені племінні заводи, які ще не мають достатнього досвіду для ведення племінної роботи. Запровадження системи ідентифікації значною мірою допоможе цим господарствам налагодити племінну справу, ліквідувавши пробіли в їхній роботі. Для селянських господарств ідентифікація ВРХ відкриває можливість купувати корів навіть на базарі у невідомих людей з повною інформацією про тварину.

Чого гріха таїти. Адже тепер, коли селянин купує тварину, він часто купує кота в мішку: невідома ні порода тварини, ні

її продуктивність, а також її ветеринарно-санітарний стан. Але продавець, як водиться на базарі, нахвалює її на всі лади.

Звісно, можна оцінити тварину за зовнішніми ознаками, самому спробувати визначити її продуктивність та отримати інформацію про неї у місцевого ветеринара і сусідів, але на це потрібні неабиякі знання та час.

Відтепер усю інформацію про тварину можна дізнатися простішим шляхом. Система ідентифікації та реєстрації ВРХ, що впроваджується урядом, передбачає видачу документів на тварину (паспорт ВРХ та ветеринарна картка), в яких і будуть вказані всі дані про бурьонку, яка вас цікавить. У документах записані вік тварини, порода, походження (батьки), стан здоров'я, а також усі власники, яким вона належала. Все просто і зручно!

У паспорт та ветеринарну картку занесено ідентифікаційний номер, такий самий як на бирках, що прикріплені на тварину. Саме під цим номером всю інформацію про тварину занесено до державного Реєстру тварин.

Ідентифікована й зареєстрована тварина – захищена тварина. Тепер її практично неможливо підмінити й нелегко вкрасти. За існуючої системи збути крадене м'ясо злодіям буде дуже важко.

Продавець передає разом з твариною покупцю паспорт і ветеринарну картку. Єдине, що потрібно зробити – сповістити місцевого агента з ідентифікації про зміну власника.

Отож усім, хто збирається найближчим часом придбати тварину, система ідентифікації та реєстрації буде великою підмогою під час її вибору, оскільки можна буде покластися на офіційні документи, а не лише на слова продавців. Якщо вам продадуть непроідентифіковану тварину, то у вас є всі підстави замислитися про її вади.

Вартість ідентифікації та реєстрації однієї голови великої рогатої худоби для власників у 2004 році становила 13 грн. 50 коп., у тому числі ПДВ – 2 грн. 25 коп.

На сьогоднішній день в Україні проідентифіковано 330 тисяч голів великої рогатої худоби.

Про послідовність ідентифікації та дотації держави на велику рогату худобу ми розповімо в наступних номерах журналу.

Розмову вів ***В.В. Тарасюк***

ЦЕНТР ПОСЛУГ "ДІМ, САД, ГОРОД" ПРОПОНУЄ ПІСЛЯПЛАТОЮ:

Збірники із серії "Бібліотека квітникаря": "Троянди", "Іриси", "Гладіолуси", "Магнолії", "Клематиси", "Однорічні рослини", "Дворічні рослини", "Водойма в саду", "Ліани в саду", "Сукулентні рослини"(2 книги) , "Квітник без шкідників і хвороб", "Кімнатні рослини", "Рододендрони", "Хризантеми", "Лілії", "Старовинні парки Київщини", "Старовинні парки Чернігівщини". Ціна одного примірника – 2 грн.; "Айстри", "Тюльпани" – 2,50 грн., "Паркові троянди" – 2,50 грн.; "Вирощування хвойних рослин" – 2,50 грн.; "Жоржини" – 3 грн.; "Глоксинії", "Сенполії" – 3,50 грн.

Збірники з виноградарства та виноробства: "Ода вину" – 2 грн.; "Поради майстра виноградаря – початківцям" – 2,50 грн.; "Операції на виноградному кущі" – 2,50 грн.; "Виноград, вино. На здоров'я!" (Історія виноробства, корисні поради, рецепти, лікування вином, інше) – 2,50 грн.; "Виноград на дачі" – 1,50 грн., "Образцовый виноградник. Книга 1" – 3 грн., "Виноград на шатровій шпалері" – 2,50 грн.; "Календар Вина МАГАРАЧА" – 1 грн.; "Вино з власного підвалу" – 2,50 грн.; "Образцовый виноградник. Книга 2" – 3,50 грн.; "Сорти винограду" – 2,50 грн.; "Виростити виноград – це просто" – 3 грн.

Збірники з питань здоров'я: О. Світко "800 років рецептам здоров'я" – 2 грн.; О. Світко "Рецепти здоров'я для кожної родини" – 3 грн.; О. Світко "Рецепти здоров'я від Олени Світко" – 3 грн.; М. Амосов "Здоров'я" – 3 грн.; "Здоров'я з вулика" – 2 грн.; "Календар травника" – 2,50 грн.; "Виноград, вино. На здоров'я" – 2,50 грн., "Лікарські рослини в науковій медицині" – 2 грн.; "Не бійтеся дієти. Протисклеротична дієта." – 2,50 грн.; "Травы в вашем доме" – 2,50 грн.

Збірники: "Лимонник та актинідія" – 2 грн.; "Пташиний двір. Кури." – 2,50 грн.; "Гуси" – 2,50 грн.; "Качки" – 2,50 грн.; "Індики" – 2,50 грн.; "Цесарки" – 2,50 грн.; "Перепелиці" – 2,50 грн.; "Кролі" – 2,50 грн.; "Нутрії" – 2,50 грн.; "Кухоль меду" – 2 грн.; "Біодом" – 2 грн.; "Дичина під чарку" – 1,50 грн.; "Календар рибалки" – 1,50 грн.; "Новосели на городі та в саду" – 1,50 грн.; "Сад і город без шкідників та хвороб" – 1,50; "Три урожаї на рік" – 1,50 грн.; "Лимон в квартире" – 2,50 грн., "Наш другий хліб картопля" – 2,50 грн., "Малина" – 2,50 грн.; "Смородина" – 2,50 грн.; "Суниця садова" – 2,50 грн.; "Персик біля дому" – 2,50 грн.; "Пряно-лікарські рослини" – 2,50 грн.; "Коли робота на грядці задоволення" – 1 грн.; "Берег любові". 100 пісень В. Крищенка – 3 грн.; Сонник "Таємниці сновидінь" – 1 грн.; "Кизил" – 2,50 грн.; "Груша" – 3 грн.; "Аґрус" – 2,50 грн.; "Айва" – 2,50 грн.; "Знай наших" – 1,50 грн.; "Власна оселя" – 15 грн.

"Добірки журналів: "Квіти України" за 2000–2001 р., 12 шт. – 18 грн.; "Квіти України" за 2003 р., 10 шт. – 25 грн.; "Квіти України" № 1–6 за 2004 р. , 10 шт. – 15 грн.; за 2001р., 12 шт. – 18 грн.; 2002 р., 10 шт. – 18 грн.; 2003 р., 12 шт. – 22 грн.; 12 шт. за 2004 р. – 22 грн.; "Туризм сільський зелений" та "Чумацький шлях", 10 шт. за різні роки – 18 грн.; "Будьмо здорові" за 2000 р., 10 шт. – 15 грн.; за 2001 р. 10 шт. – 15 грн.; за 2002 р. 12 шт. – 18 грн.; за 2003 р. 12 шт. – 18 грн.; за 2004 р. 12 шт. – 18 грн.; "Наш дім", 10 шт. за різні роки – 18 грн.; "Пасіка", по 10 шт. за 2000 р., 2001 р., 2002 р., 2003 р. по 15 грн.; "Виноград. Вино" , 10 шт. за різні роки – 18 грн.; "Яблунька", 10 шт. – 18 грн.; Комплект розмальовок "Чарівна казка", 5 шт. – 5 грн.; блокноти для нотаток, 3 шт. – 1 грн.

Нове! *Для бажаючих детальніше ознайомитися з журналами видавництва "Дім, сад, город" пропонуємо комплект з 10 різних видань. Цей комплект допоможе вам вибрати журнали для передплати. Ціна – 15 грн.*

НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ ТА КВІТКОВИХ КУЛЬТУР З ІТАЛІЇ

Квіти: гербера гібридна великоквіткова (суміш кольорів, 0,3 г) – 12 грн.; петунія гібридна великоквіткова, бахромчаста (суміш кольорів, 0,2 г) – 12 грн.; петунія гібридна великоквіткова, махрова (суміш кольорів, 0,2 г) – 12 грн.; петунія витка (суміш для корзин, балконів, горщечків, 0,4 г) – 6 грн.; петунія великоквіткова (суміш кольорів 0,5 г) – 6 грн.; пеларгонія зональна, суміш (0,25 г) – 12 грн.; стреліція – 12 грн.; гвоздика Шабо (біла, жовта, червона, рожева, смугаста, суміш кольорів, 0,4 г) – 6 грн.; стокротка помпонна (суміш кольорів, 0,25 г) – 6 грн.; дзвіночок махровий (суміш, 0,8 г) – 5 грн.; майори великоквіткові, махрові (жовті, червоні, білі, суміш, по 1 г) – 5 грн.; братки великоквіткові (віола гігантська), кольори білі, темно-червоні, рожеві, жовті, голубі, сині та суміш (0,25 г, 0,3 г) – 6 грн.; кермек (прекрасний сухоцвіт для зимових букетів), кольори білий, жовтий, червоний, синій, бузковий, оранжевий (0,3 г) – 6 грн.; айстри помпонні (1 г) суміш кольорів, прекрасні в зрізі – 6 грн.; айстри групи принцеса великоквіткові для зрізу, кольори темно-фіолетові, білі, рожеві, темно-червоні, жовті та суміш (0,8 г) – 6 грн.; фіалка духмяна (0,6 г) – 6 грн.; флокс Друмонда (0,6 г, суміш) – 6 грн.; хризантема Карінета (1,5 г) – 6 грн.; целозія гребінчаста (0,8 г) – 6 грн.; целозія пір'їста (0,6 г) – 6 грн.; настурція витка (3 г) – 5 грн.; геліхризум (0,6 г) – 6 грн.; чорнобривці карликові (1 г) – 5 грн.; чорнобривці високі (1 г) – 5 грн.; шавлія карликова розкішна (0,3 г) – 5 грн.;

трава для котів (3,5 г) – 5 грн.; ромашка великоквіткова (0,8 г) – 6 грн.; примула (0,11 г) – 6 грн.; незабудка (0,4 г) – 5 грн.; портулак махровий (0,4 г) – 5 грн.; кохія (1 г) – 5 грн.; мірабіліс (2 г) – 5 грн.; настурція (3 г) – 5 грн.; лаванда (0,5 г) – 6 грн.; лунарія (2,1 г) – 6 грн.; левкой Гігант Ніцци (0,5 г) – 6 грн.; лобелія (0,2 г) – 5 грн.; антуріум (0,7 г) – 5 грн.; колеус суміш (0,25 г) – 6 грн.; іпомея блакитна (1,5 г) – 6 грн.; дельфініум (0,6 г) – 6 грн.; годеція махрова (0,6 г) – 6 грн.; гіпсофіла біла та рожева (1 г) – 5 грн.; гіпсофіла багаторічна (1 г) – 5 грн.; гвоздика турецька (1 г) – 5 грн.; алісум білий (0,5 г) – 5 грн.; бальзамін садовий махровий (1 г) – 5 грн.; суміш квітів Японський сад (1 г) – 6 грн.; календула махрова великоквіткова (2 г) – 5 грн.; капуста декоративна (0,3 г) – 6 грн.

Кімнатні рослини: гербера – 12 грн.; аспарагус перистий Plumosus (0,5 г) – 6 грн.; бальзамін кімнатний (1 г) – 6 грн.; перець кімнатний (0,6 г) – 6 грн.; пасифлора (0,4 г) – 6 грн.; стреліція – 12 грн.; пеларгонія (0,25 г) – 12 грн.; колеус (0,25 г) – 6 грн.

Овочі: перець солодкий Ріг Бика, ранній (1,5 г) – 5 грн.; Квадрат Асті, жовтий та червоний (1,5 г) – 5 грн.; помідори низькорослі Сан Марцано, сливка рання (2 г) – 5 грн,; високорослі Сан Марцано, довга сливка (1 г) – 5 грн.; помідори великі круглі для споживання свіжими та переробки Сан П'єтро (2 г) – 5 грн.; Рома V/F, велика сливка, гарна для консервації (2 г) – 5 грн.; Волове Серце (1,2 г) – 5 грн.; Зимове Ґроно ґроноподібна, зимова, округла сливка, плоди однакового розміру, добре зберігаються (1,5 г) – 5 грн.; Кемпбел 30 – низькорослі для переробки (2,2 г) – 5 грн.; Кемпбел 31, низькі, плоди однорідні, високої товарної якості, лежкі (2,2 г) – 5 грн.; кавун ранній Цукристий Малюк (3 г) – 5 грн.; цибуля Б'янка біла, однорічна, серпнева (3 г) – 5 грн.; біла травнева (3 г) – 5 грн.; цибуля золотиста Денсіті 2, однорічна рання (4 г) – 5 грн.; Глобус червона (5 г) – 5 грн.; цибуля золотиста, кругла Грандина 50 (2,5 г) – 5 грн.; капуста цвітна зимова (2 г) – 5 грн.; цибуля червона Росса ді Тоскана (3,5 г) – 5 грн.; морква пізня (7 г) – 5 грн.; баклажан Чорна Красуня (2,5 г) – 5 грн.

Газонні трави: "Королівський сад" – суміш низькорослих високоякісних холодо- та посухостійких трав, росте повільно, 100 г – 6 грн.; "Смерканок" – трава для затінку, 100 г – 6 грн.; "Спортивне змагання" – зносостійка трава, 100 г – 6 грн.; "Спортклуб" – трава для спортивних ігор, 100 г – 6 грн.; "Оксфорд" – травосуміш для квітуючого саду, містить 25% стокротки, 100 г – 7 грн., конюшина дрібнолиста, газонна, 100 г – 14 грн.; мітлиця пагононосна 100 г – 14 грн. Можливе формування у більших упаковках.

Набір насіння айстр на зріз (10 сортів) – 7 грн.

Набір насіння голчастих айстр (10 сортів) – 7 грн.

Набір насіння півонієподібних та трубчастих айстр для зрізу (10 сортів) – 7 грн.

Набір насіння дворічників та багаторічників (10 найменувань) – 8 грн.

Набір насіння квітів для балконів (10 шт.) – 8 грн.

Набір насіння квітів для рабаток (низькорослих та сланких, 10 шт.) – 8 грн.

Набір насіння однорічників для букетів та на зріз (10 найменувань) – 6 грн.

Набір насіння квітів (20 найменувань) – 12 грн.

Набір овочів: Морква Нантська, 2 г; буряки Червона куля, 3 г; баклажани Альаз, 0,4 г; перець Червоний Велетень, 0,5 г; помідори Новичок, 0,5 г, Лагідний, 0,5 г, Флора, 0,5 г, Іскорка, 0,5 г; Меран F_1 – 10 нас.; огірки Роднічок, 1 г, Фенікс, 3 г, Аіст, 3 г, Маша F_1 – 10 нас.; кріп, 10 г; петрушка Гігантела, 1,5 г; диня Золотиста (рання), 0,3 г; Леся (середня), 0,3 г – 10 грн.

Набір овочів та квітів (10 овочів та 10 квітів) – 15 грн.

Добрива для садових та кімнатних квітів (15 г) – 3 грн.

Каталоги повнокольорові: "Многолетние цветы", "Декоративные деревья и кустарники" – по 25 грн. "Полный каталог древесных растений, кустарников, многолетников и плодовых деревьев" – 150 грн.

Ціни вказані з пересилкою.

Умови пересилки. Для оформлення замовлення необхідно написати потрібні вам набори, перелік насіння, книги, збірники або добірки журналів. Витрати за пересилку фіксовані залежно від вартості замовлення. Розрахунки зроблені згідно з державними поштовими розцінками. Якщо вартість замовлення становить від 5 до 10 грн., то вартість пересилки +3,50 грн.; 11–15 грн. + 4,50 грн.; 16–20 грн.+ 5,50 грн.; 21–35 грн. + 7,5 грн.; 35–50 грн. + 9 грн.; 51–60 грн. + 10 грн.; 61–80 грн. + 12 грн.; 80–100 грн. + 15 грн. Гроші наперед і в конвертах не висилайте. Чітко пишіть повну адресу з новим індексом, ім'я, по батькові.

Замовлення надсилайте за адресою: п/с 208, м. Київ -2, 02002

...найкращі українські та німецькі сорти картоплі (насіння найвищих репродукцій) – недорого. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500, тел. (05351) 9-16-97

...перець Бел Гой і К°, Колокол, Богатир та ін., чуфу, люфу, момордику, лагенарію (7 сортів), кавбуз, кавбудек, диньбуз, гарбуздиню, канталупу, Титан, скорцонеру, сою, сориз, вігну, чину, маш, цибулю широколисту, багатоярусну, багаторічну; жминду, гумі, йошту, барбарис, айву А, В, К, вишнечеремху; помідори ранні, суперранні, ліанонодібні, гігантські – стійкі до фітофтори. Каталог – 500 найменувань.

В.П. Ярмольчук,
вул. Франка, 3, смт Рафалівка, Рівненська обл., 34371

...насіння суперурожайних іспанських і кращих колекційних сортів помідорів, перцю, стевії медової, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт – каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...саджанці найновіших сортів малини, смородини, агрусу, жимолості, мікровишні, суниці, колоноподібних яблунь, клематисів та ін.

Михайло Петрович Узенков,
а/с 1066, м. Харків, 61168, тел. (0572) 583-284

...агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки 130 комплексностійких сортів. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120, тел. (0612) 67-49-53

...садивну картоплю 70 новітніх сортів світової селекції. Посилки від 6 кг. Безкоштовний каталог у вашому конверті.

Костянтин Юрійович Давидовський,
пр-кт Корольова, 2-в, кв. 64, м. Київ-134, 03134, тел. (044) 402-38-00

...насіння овочів і квітів; аматорське, вітчизняне та зарубіжне. Від 10 коп. у міні- і 50 коп. – у кольорових пакетах. Знижки (до 25%), гурт (до 45%), вагові. Захист рослин. Конверт – каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка, Мар'їнський р-н, Донецька обл., 85630, тел. (06278) 2-35-20

...цибулини лілій усіх груп для відкритого ґрунту та вигонки. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., тел. (03352) 92-0-77, моб. 8 (050) 104-78-53

...інкубатор з перевертанням 50 яєць – 155 грн. Терморегулятор – 45 грн. Іонізатор повітря – аналог "Люстри Чижевського" настінний – 60 грн., настільний – 100 грн.

а/с 147, м. Первомайськ, Луганська обл., 93201, тел./факс (06455) 4-63-02, 6-13-85, 6-44-89

...насіння помідорів (100), перцю солодкого (15), кімнатного гіркого, баклажанів, огірків (6), амаранту, канни (5), картоплю (40), саджанці смородини (20), агрус (10). Пакет насіння, каталог – безкоштовно. Ваш конверт.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...теплиці всесезонні, зимові сади, ґрунтовий електрообігрівальний дріт (тепличний), металопластикові вікна, ландшафтні, зварювальні роботи, водойми, антени мобільних телефонів. Гуси, індики, фазани, цесарки.

тел. (044) 405-71-91, (050) 133-94-02, (050) 294-97-31

...післяплатою цибулини і дітки 180 сортів гофрованих гладіолусів. Конверт – каталог.

В.В. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...саджанці і насіння звичайних, нових, рідкісних культур та квітів з власної колекції. Близько 700 найменувань. Конверт з марками на 80 коп. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...найбільша колекція найдешевшого насіння овочів на Україні: помідори (350), перець (150), баклажани (30), фізаліс (7), тютюн (80), соя (15), огірки (20); а також кімнатні: помідори (40), перець (65), огірки (5) та багато іншого! Реалізація цілий рік, кожного сезону новинки. Каталог та пакет насіння безкоштовно – у вашому конверті з марками на 65 коп.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н, Чернігівська обл., 17461

...вагове насіння, повнокольорові пакети для насіння, насіння овочів та квітів у яскравих макси- та міні-пакетах (800 видів). Новинка – насіння в золотистих фольгованих професійних пакетах. Насіння квітів фірм "Джонсон", "Тезьє", "Галассі".

Запрошуємо дилерів. Для каталогів – заадресований конверт з марками на 65 коп.

а/с 12, "Геліос", м. Луганськ-40, 91040, тел. (0642) 46-63-01, 46-82-91, 8 (044) 216-89-29, 8 (050) 582-16-70

...щорічно оновлювана колекція найновіших, найкращих великоплідних сортів малини, смородини, агрусу, суниць. Опт, роздріб, поштою.

Володимир Федорович Нікіпелов,
вул. Шевченка 76, с. Тубільці, Черкаський р-н., Черкаська обл., 19611

...понад 200 сучасних сортів гладіолусів, новинки та суперновинки, лілійники, іриси та інші культури. Каталоги в підписаному конверті.

Н.В. Крамарова,
а/с 42, м. Луганськ, 91042

...пави, фазани, пухово-шовкові, кучеряві кури, декоративні качки, казарки, лебеді.

В.М. Павленко,
вул. Образцова, 107, м. Дніпропетровськ, 49087, тел. 8 (0562) 29-10-34

...саджанці красивоквітуючих, вічнозелених, декоративнолистяних, хвойних, ґрунтопокривних, плодових (хурма, ківі, актинідія та ін.), екзотичних, оранжерейних. Троянди, канни, іриси, лілійники, гладіолуси. Суниця нейтрального дня: Брайтон, Референта.

С.В. Тимофеєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...60 високоврожайних сортів картоплі.

Володимир Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37342

...цибулини гладіолусів – сортів світової і вітчизняної селекції. Чемпіони та лідери виставок.

Еліна Володимирівна Виноградська,
вул. Тупикова, 3/1, кв. 23, м. Київ, 03067

...післяплатою саджанці суниць великоплідних: Машенька, Тудла, Естафета. Конверт – каталог.

В.В. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...насіння овочевих і лікарських рослин: помідори (90), китайські огірки (4), соя, топінамбур, синюха, розторопша та ін. Конверт – каталог.

О.А. Горбач,
вул. Гагаріна, 18, м. Сарни, Рівненська обл., 34503

...високоякісний садивний матеріал гладіолусів кращих сортів зарубіжної та вітчизняної селекції на зріз.

Леонтій Кузьмич Глуменко,
вул. Транспортна, 1-б, м. Чернігів, 14010, тел. (04622) 2-19-29

...в'єтнамські свині.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка, Уманський р-н, Черкаська обл., 20300, тел. 8 (050) 38-38-288

...насіння помідорів, перцю, огірків, шпинату Утеуша, квасолі, ангурії, скорцонери, чини. Конверт з марками на 65 коп. – каталог.

І.А. Перегудова,
а/с 1136, м. Харків, 61137

...айстри новітніх сортотипів з діаметром квітки до 20 см, а також дрібноквіткових японської селекції, гладіолуси та інше.

Л.Ф. Горб,
а/с 59, м. Гадяч, Полтавська обл., 37300

...красивоквітуючі та декоративнолистяні кімнатні рослини, балконні, ліаноподібні, садові, діжкові, сухоцвіт для аранжування букетів.

Ірина Ярославівна Буряк,
вул. Шкільна, 21-а, м. Жидачів, Львівська обл., 81700

...краще насіння помідорів, перцю, баклажанів та ін. для вас. Конверт – каталог

Валентина Василівна Паранчук,
пл. Меліораторів, 4/36, смт Брилівка, Херсонська обл., 75143

...найновіші, найстійкіші овочі та квіти. Є каталог.

М.П. Курінний,
вул. Суворова, 49, смт Високопілля, Херсонська обл., 74000

...цибулини гіпеаструмів.

Катерина Володимирівна Павлішина,
с. Катеринівка, Лозівський р-н, Харківська обл., 64662

...насіння багаторічних квітів оптом та вроздріб. Конверт – каталог.

Леонід Олександрович Носенко,
вул. Кошового, 15, м. Полтава, 36010,
тел. (0532) 66-32-66

...найкращі саджанці суниць Королева Єлизавета, Сельва, Ольвія, Гігант Джорней, Кент та інші. Конверт – каталог.

Тетяна Петрівна Духовська,
Юлія Володимирівна Комірenко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н, Черкаська обл., 19615,
тел. (0472) 30-29-28

...жоржини – колекційні сорти вітчизняної, зарубіжної селекції. Конверт – каталог.

Валерій Олексійович Стрянчий,
вул. Ростицька, 26, м. Чернівці-4, 58004
тел. 8 (0372) 52-15-84

...насіння високоврожайних сортів помідорів, солодкого перцю, огірків, гарбузів великоплідних, квасолі спаржевої, картоплі. Конверт – каталог.

Романія Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н, Ів.-Франківська обл., 78000

...іриси бородаті 200 сортів, півонії 20 сортів.

Микола Іванович Музичук,
с. Юльївка, Запорізький р-н, Запорізька обл., 70434

...гладіолуси, лілії, тюльпани – сучасні сорти для зрізу і саду. Знижки, безкоштовні інструкції, консультації. Каталог у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук-8, Полтавська обл.,
39608, тел. (05366) 6-89-51

...гіацинти, крокуси, іриси, виноград. Конверт – каталог.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, 53, м. Київ, 03150

...насіння, живці, саджанці: гумі, жимолості, ірги, граната, чорниці, смородини, малини, ожини, шпалерної суниці.

О.В. Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, Козятин, Вінницька обл., 22100

...гліцинію, кампсис, гібіскуси, тамарикси, альбіцію, ромашки, дельфініуми та інше. Ціни доступні всім.

Марія Григорівна Щербина,
вул. Князева, 28/8, а/с 27, м. Татарбунари, Одеська обл., 68100

...великий вибір жоржин, багаторічні айстри, гладіолуси, лілійники. Конверт – каталог.

Микола Колісниченко,
с. В. Сорочинці, Миргородський р-н, Полтавська обл., 37645

...насіння помідорів (90), у т.ч. Великий Мао – кращий салатний сорт 2004 р., перцю Бел Гой, Карамель, гарбуза Титан, кавуна Дарунок Сонця, баклажанів Меч Самурая, саджанці смородини Екзотика, Ядрьона, Фіттлаудер (20), декоративних, у т.ч. самшит вічнозелений, гладіолуси, канни. Конверт – каталоги + пакет насіння.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...тюльпани 300 сортів (60 бахромчастих), нарциси, гіацинти, дрібноцибулинні.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 29, м. Київ, 02156

...садивний матеріал найкращих сортових гладіолусів. Конверт – каталог.

Лідія Хомівна Березовська,
с. Топчине, Магдалинівський р-н,
Дніпропетровська обл., 51132

...актинідію, мурайо, солодку, стевію, аралію, п'ятипал, бадан, вітекс, мирт, розмарин, будлею, вістерію, чабер, обліпиху, агрус, малину, суницю, троянди мініатюрні, гранат карликовий, рослини пряні, овочеві, квіти садові, трави декоративні та багато іншого.

Лідія Іванівна Єлагіна,
вул. Шевченка, 239/29, м. Нікополь,
Дніпропетровська обл., 53219,
тел. (05662) 3-37-54

...насіння та саджанці: шавлії лікарської, бадану, базиліку, розторопші, стевії, гісопу, меліси, стахісу, рути, лофанту, левзеї, скорцонери, лаконосу, безсмертника, родіоли, скополії, аралії, зозулинців, розмарину, солодки. Всього понад 80 видів. Можливі оптові поставки сировини, насіння, саджанців. Ваш конверт, каталог безкоштовно.

М.Є. Єрменчук,
а/с 43, смт Підволочиськ, Тернопільська обл., 47800

...шиншили. Дорослі і молодняк.

а/с 3, смт Голованівськ, Кіровоградська обл., 26500,
тел. 8 (050) 98-205-90

...молодняк в'єтнамських свиней.

Ніна,
тел. (05364) 9-32-41

...насіння помідорів (6) ранніх, лікувальних, великоплідних, огірків ранніх (2), огірок-дині, сої кавової, редиски (2), перцю, ехінацеї, квітів, живці великоплідної смородини, проліски (рос. подснежники).

Т.Ю. Войтенко,
вул.Леніна, 19, смт Червоноармійськ, Житомирська обл., 12000

...високоврожайну картоплю Повінь (450 ц/га), Обрій (500 ц/га), Слов'янку (500 ц/га). Детальний опис сортів у вашому конверті.

Б.П. Полівкин,
вул. Комсомольська, 182, с. Халеп'я,
Обухівський р-н, Київська обл., 08741

...корейську хризантему – розмаїття сортів (150).

Г.К. Усійчук,
с. Милуші, Луцький р-н, Волинська обл., 45631

...недорого холодостійкі помідори (70), перець (9), великоплідні: малину (5), суницю (5), морозостійкий виноград (20), лимонник, тархун, бахромчасті тюльпани, інше...

В.І. Никитенко,
вул. Шевченка, 34, кв. 9, м. Тетіїв, Київська обл., 09800

...новітні сорти гладіолусів (43 сорти), дітки, низькі ціни. Конверт – каталог.

Т.Ю. Пилипенко,
провул. Комунарів, 31, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72304

...зробіть свій будинок теплим! Надзвичайно ефективні системи опалення приватних будинків на 74% зекономлять вам час та гроші, усунуть проблему забезпечення паливом. Серйозна конкуренція природному газу! Інформація – безкоштовно. Надсилайте конверт із з/а.

а/с 3 "Техноком", смт. Ст. Вижівка, Волинська обл., 44400

...плоскоріз Фокіна, садивну картоплю, хвойні, вічнозелені, папороть, бамбук, бегонії, епісції, маслята, білі гриби, опеньки, печериці, гливи, шиі-таке.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...нові сорти для інтенсивних садів. Яблуня, груша, смородина, підщепа. Саджанці та живці гуртом і вроздріб.

П. Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300,
тел. (04744) 3-09-86

...канарки зелені вівсяночні.

тел. (0322) 71-93-31

...спрекелію, хосту, гладіолуси, жоржини, гіпеаструми, калли та багато інших видів.

а/с 486-в, м. Київ-1, 01001

...цибулини та дітки гладіолусів і тюльпанів.

Наталія Вікторівна Танчик,
вул. 1-а Виноградна, 7, с. Антонівка, м. Херсон, 73035

...найкращі сорти для вигонки і зрізу – лілії та гладіолуси. Вкорінені живці хризантем для зрізу і озеленення – великоквіткові, гіллячкові, корейські, мультифлора (квітуча куля).

Петро Володимирович Маклюк,
II пр. Калініна, 3, м. Городня, Чернігівська обл., 15100
тел. 8 (04645) 2-40-78

...майже безкоштовне опалення (8 грн.) і каталоги порад.

а/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09502

...саджанці поштою. Морозостійкий, комплексностійкий виноград. Актинідія, жимолость, кизил, гумі та ін. Декоративні кущі та ліани. Каталог безкоштовно у підписаному замовником конверті.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Октябрська, 137,
с. Садки, Кременчуцький р-н, Полтавська обл., 39625,
тел. 8 (05366) 6-17-00, 8 (066) 222-01-77

...насіння помідорів: Ефемер, В. Висоцький, для тривалого зберігання: Жираф, Шедевр 1,2; перцю (10), огірків, чуфи, кавбуза, огіркової трави, спаржевої квасолі, однорічних квітів. Картоплі (30): Повінь, Слов'янка, Божедар, Доброчин...

В.Р. Пакус,
с. Локітка, Тлумацький р-н, Івано-Франківська обл., 78000

...насіння помідорів 80 сортів, саджанці суниць 25 сортів. Конверт – каталог.

Валентина Іванівна Білоус,
с. Лабушне, Кодимський р-н, Одеська обл., 66033

...недорого суниці, гладіолуси, жоржини, лілії.

В.І. Білоусова,
вул. Ш.-Алейхема, 13, м. Умань, Черкаська обл., 20300

...корейських міні-свинок. Інкубаційні яйця поштою. Кохінхін голубий, чорний, орпінгтон польовий, брама світла, індики Харківські 56.

Ю.В. Вакуляк,
с. Поділля, Веселинівський р-н, Миколаївська обл., 57040,
тел. 8 (05163) 9-45-79

...картоплю найврожайніших, найсмачніших, найновіших сортів у світі та в Україні: Агаве, Беллароза, Воля, Червона рута, Мінерва (80) та хіт 2005 р. – найврожайніший і найсмачніший Бернадет. Помідори 99, квасоля 20, ягідники – 20.

О.А. Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки, 17500,
тел. 8 (066) 712-06-90

...бульбоцибулини супергофрованих сортів гладіолусів на зріз і вигонку. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл.,
тел. (03352) 92-0-77, моб. 8 (050) 104-78-53

...найкращі сорти гладіолусів, лілій, тюльпанів, ромашка надрання – травнева, середня, пізня, голуба. Доронікум. Гуртові знижки. Конверт – каталог.

А.І. Клюшніченко,
вул. Красноярська, 22, м. Кіровоград, 25004

...саджанці елітних сортів великоплідної садової суниці світової селекції.

Б.М. Масленко,
пр. Комунальний, 3, м. Кіровоград, 25018,

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, аґрусу, малини, суниці.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500

...тюльпани (50). Для початківців передбачені знижки, замовляйте спецкаталог. Малину великоплідну (12), звичайну та ремонтантну. Чорноплідна ожина. Чесність гарантую. Підписаний конверт – каталог.

Г.М. Караваєв,
вул. Батюка, 62-80, м. Слов'янськ,
Донецька обл., 84116

...створіть свою справу! Безпрограшний шанс для бажаючих зайнятись надприбутковим бізнесом у новій галузі тваринництва! Швидка окупність – 5 місяців, обіг капіталу – 120 днів. Реальна можливість заробити від 25000 грн. за 365 днів з ділянки всього 10 х 10 м... Спільна програма співпраці: гарантія збуту та організаційна підтримка! Ознайомлення з бізнес-проектом – безплатно. Надішліть конверт із з/а.

Петро Володимирович Кузьмич,
а/с 116 "Л", м. Коваль, Волинська обл., 45006

...агроном-садівник висилає поштою саджанці високопродуктивних сортів: горіх фундук, грецький, виноград, малину, смородину, айву, аличу, кизил, персик. Конверт – каталог.

Микола Юхимович Пічний,
вул. Горіхова, 45, м. Кіровоград, 25019

...штамбовий (дерево) аґрус – червоний і зелений. Штамбову (дерево) смородину – чорну, червону та білу. Штамбову малину Тарусі, Крепиш. Великоплідну малину – Міраж, Херитейдж, Маросейка, Бабине літо – 2, Геракл, Жовтий гігант, Столична, Сенатор та ін. Аґрус – Малахіт, Солодкий, Сливовий, Фінік, Колобок, Безколючковий, Чорномор та ін.

Валентин Олександрович Криворотько,
с. Бутовці, Хорольський р-н, Полтавська обл.,
37823, тел. 8 (050) 580-33-85

...гуртом та вроздріб широкий асортимент саджанців плодово-ягідних та декоративних культур у контейнерах – на місці, з відкритою кореневою системою – поштою. Троянди, клематиси, каприфоль, суниці та багато іншого. Ціни доступні, існують знижки. Висилаємо каталог у заадресованому вами конверті.

Тетяна та Андрій Левицькі,
вул. Корольова, 56-в, м. Вінниця, 21008,
тел. (0432) 43-70-11

... саджанці смородини (Копань В.П.), аґрусу, малини, ожини, суниці (Копань В.П.), шовковиці, фундука, калини, жимолості, півонії деревоподібної, вегетативні підщепи для черешні, вишні (ВСЛ-2). Насіннєву картоплю Беллароза, Каратоп, Пікассо та ін. (25). Конверт – каталог.

А.І. Користятинець,
с. Головниця, Корецький р-н, Рівненська обл., 34742,
тел.: (03651) 2-20-37, 2-62-10

НЕТРАДИЦІЙНІ СПОСОБИ РОЗМНОЖЕННЯ ЧОРНОЇ СМОРОДИНИ

Вирощуванням чорної смородини із захопленням займаюся 14 років. Постійно стежу за науковою інформацією щодо цієї культури. Підтримую зв'язки з науковцями, практиками і допитливими садівниками-аматорами. Усе це допомагає мені постійно підвищувати рівень знань про цю унікальну ягідну культуру.

У своїй публікації хочу поділитися з читачами "ДСГ" власними напрацюваннями з розмноження чорної смородини і акцентувати увагу на окремих моментах агротехніки.

Тож існують такі традиційні способи розмноження цієї культури: поділом куща; горизонтальними відсадками; дугоподібними відсадками; вертикальними відсадками; зеленими живцями; зеленими живцями із здерев'янілою частиною; здерев'янілими живцями; вкороченими здерев'янілими живцями; однобруньковими здерев'янілими живцями; насінням.

У дачному і присадибному садівництві, особливо у тих випадках, коли садівник на ділянці буває лише по суботах та неділях (тобто у вихідні), досить надійним є розмноження горизонтальними відсадками та подовженими живцями **із заглибленням їх на 40 см.**

Техніка розмноження горизонтальними відсадками полягає у наступному. Навесні, до розпускання бруньок, навколо вибраних кущів у радіальних напрямках копаю канавки завглибшки 5–10 см. Сильні нульові пагони вкорочую на 1/4 – 1/5 частину їхньої довжини, пригинаю, укладаю у канавки, надаю їм горизонтального положення і прищеплюю до землі дерев'яними або металевими гачками. З кожного куща відводжу 5–7 пагонів. Обрізування верхівкової частини сприяє проростанню усіх бруньок на пагонах з утворенням сильних однорічних приростів. Укладені в канавки пагони зверху присипаю на 2–3 см пухким ґрунтом або (що краще) перегноєм. Коли на пригнутих гілках молоді вертикальні пагони, що з'явилися, досягнуть висоти 10–12 см, то їх присипаю на 8–10 см компостом або перегноєм, змішаним із землею і поливаю.

Через 20 днів, коли пагони знову відростуть і піднімуться над першим присипанням на 12–15 см, їх знову присипаю (підгортаю) і поливаю. На осінь відсадки добре вкорінюються. Їх підкопую, секатором відокремлюю від материнської рослини і за кількістю виросли пагонів розчленовую на відсадки. Одержані однопагонові саджанці висаджую на постійне місце в посадкові ями із заглибленням кореневої шийки на 7–10 см відносно поверхні землі. Кореневу систему саджанця присипаю ґрунтом, змішаним з 8–10 кг перегною або компосту та склянкою деревного попелу, ущільнюю, поливаю. На пагоні біля основи над рівнем ґрунту залишаю 3–4 бруньки, решту пагона відрізую. Відрізану частину можна розчленувати на живці і використати для розмноження здерев'янілими живцями. На другий рік за вегетацію утвориться 3–4-пагоновий кущ, який на третій рік починає плодоносити.

Ще розмножую смородину **горизонтальними відсадками нетрадиційно**. Так, восени 2002 року придбав повноцінний однопагоновий саджанець рідкісного сорту і захотів якнайшвидше його розмножити. Під час садіння залишив не 3–4 бруньки, а 6. За гарного догляду вже наприкінці червня виросли могутні пагони. Чотири з них пригнув у канавки і пришпилив гачками, видаливши листя з прикопуваної частини пагонів. Прикрив сумішшю ґрунту з перегноєм, а верхівки довжиною 10–15 см підпер дерев'яною рогатиною, надавши пагонам положення під кутами 45–60°, часто поливав. З двох не прикопаних пагонів на осінь виріс повноцінний кущ, який у наступному році заплодоносив. А чотири прикопаних пагони вкорінилися. Відокремивши їх у жовтні, я в результаті за літо одержав чотири однопагонових саджанці-відсадки і кущ.

У другій декаді серпня 2003 року випробував ще один неординарний спосіб розмноження горизонтальними відсадками. Приводом для цього слугували молоді сильні пагони сорту Вернісаж, котрі лежали на землі, а також гостра потреба якнайшвидше розмножити сорт Ядрьона, у якого здерев'янілі живці вкорінюються порівняно слабко.

Видалив листя з частин пагонів, що підлягали прикопуванню і прикопав як у попередньому випадку. До кінця жовтня у прикопаних пагонів по всій довжині прикопаної частини утворилася безліч корінців завдовжки 2–3 см. Відсадки сорту Вернісаж відокремив і висадив на постійне місце. Пересаджування сорту Ядрьона переніс на весну. Навесні наступного року також не пересаджував і протягом літа з однопагонових відсадків виросли могутні кущі, а два з трьох навіть заплодоносили. Довелося вже восени пересадити добре сформовані кущі-відсадки.

Науковці у своїх публікаціях рекомендують під час пересаджування кущів вкорочувати пагони на третину їхньої довжини. На практиці такі кущі розвиваються погано, тому доводиться видаляти пагони до рівня поверхні ґрунту. Такої ж думки притримуються й досвідчені садівники-практики. Я ж залишив по 1–2 пагони необрізаними, щоб задіяти їх навесні для розмноження горизонтальними відсадками.

Ще восени 2003 року при створенні перспективного малинника вирішив обсадити його смородиною. Саджанців бажаного сорту не виявилося і я вирішив вирости-

ти їх на постійному місці з подовжених живців, заглиблюючи їх на 40 см. Таке заглиблення звільнило мене від частих поливів, позаяк після рясного поливу на глибині 40 см ґрунт тривалий час залишається достатньо зволоженим.

Для заглиблення подовжених живців на 40 см підготовка посадкових ям потребує великих трудозатрат. Щоб полегшити цю операцію, придумав доволі просте пристосування: приплюснув нижній кінець 50-міліметрової металевої трубки довжиною 110 см. А щоб метал не дав тріщин, довелося нагріти його до червоного кольору. Для зручності в роботі до верхнього кінця трубки приварив рукоятку. На висоті 40 см зробив позначку, обмотавши трубу кольоровою стрічкою.

Розмітив посадкові ями і дуже швидко 2–3 ударами кувалди по трубці зробив 30 заглиблень на 40 см. А щоб, крім живця, у заглиблення можна було додати ще й перегній, то робив їх конусоподібно розширеними, нагинаючи трубу в різні боки та роблячи кругові оберти. Живці поміщав у заглиблення, а пустоти навколо них заповнював перегноєм, ущільнював, добре поливав. На виконання цієї роботи затратив дуже мало часу.

Навесні на висаджених живцях обрізав верхівки, залишивши по 5–6 бруньок. Після дощу пристовбурні смуги розпушив і замульчував перегноєм, час від часу поливав, видаляв цвіт на окремих живцях. За літо з подовжених живців виросли не однопагонові рослини, а повноцінні 5–6-пагонові кущі, які в наступному сезоні вступають у плодоношення.

Такий спосіб розмноження дав змогу одержати урожай на другий рік, тим часом як за розмноження здерев'янілими живцями довжиною 18–20 см – лише на третій.

Аби молоді кущі добре заплодоносили, у жовтні під кожний кущ вніс по 8–10 кг перегною та по склянці попелу. Надалі потрібні будуть рясні поливи (не менше 5 разів за літо) у такі строки: через 10–15 днів після цвітіння; у період поливання ягід; за два тижні до збирання врожаю, що позитивно впливає на розмір ягід; після збирання врожаю, що сприяє закладанню квіткових бруньок – основи майбутнього врожаю і кращій підготовці рослин до зимівлі. За посушливої осені потрібний ще й підзимовий полив у жовтні, який забезпечує вологозарядку ґрунту на глибину до 1 м.

Перед поливом пристовбурні смуги перекопую не лопатою, а садовими вилами, щоб не пошкодити коріння. Поливаю за допомогою електронасоса (година поливу, година відновлення рівня води в криниці). За 2–3 прийоми рясно поливаю ґрунт у смородиновому ягіднику, а надвечір поливаю дощуванням, бо ж смородина дуже позитивно реагує на вологість повітря. Температура води наближена до температури повітря, адже криниця знаходиться на березі болотця, що пересихає. Розташування рядків у напрямку схід–захід та щільне садіння в рядку на відстані 0,75 м при міжряддях 1,5 м сприяє тривалому зберіганню вологості повітря у кущах.

Ділюся з читачами цією інформацією, бо переконаний, що значна частина населення, у тому числі й жителі села, не в повній мірі обізнані з агротехнікою вирощування смородини, недооцінюють поливи, культивують хворобонестійкі, застарілі, дрібноплідні сорти, ягоди яких нагадують "мишачі очі". Така смородина не має товарного вигляду і реалізується за безцінь у той час, як великоплідна продукція значно дорожча і вирощування смородини стає високорентабельним.

З великим задоволенням вирощую комплексностійкі, великоплідні, добрих смакових якостей, транспортабельні, високотоварні сорти селекції подружжя Копанів. До кращих з них відношу Софіївську, Ювілейну Копаня, Черешневу. Добре зарекомендували себе також такі сорти: Краса Львова (селекції Львівського філіалу ІС УААН), Консул (селекції Мліївського НДІС), Ядрьона (Росія). Тому, користуючись нагодою, виражаю щиру вдячність нашим вітчизняним селекціонерам К.М. Копань, В.П. Копаню, З.А. Шестопаль, Г.С. Шестопаль, М.Ф. Кучеру за створені ними прекрасні сорти.

Г.Д. Федоров,
садівник-аматор,
м. Київ

ОПТИМАЛЬНІ КОМБІНАЦІЇ КОМПОНЕНТІВ ЩЕПЛЕННЯ

Яка підщепа найпридатніша для конкретного сорту або породи? На це запитання в літературі, у тому числі й патентній, чіткої відповіді немає. Головна проблема щеплення – недостатня сумісність прищепи з підщепою – не вивчена. Прогнозів з цього питання мало. Я ж, опираючись здебільшого на власний досвід, хочу дати рекомендації з цього питання.

По-перше, при щепленнях у межах однієї породи сумісність буває кращою, коли підщепа теплолюбніша, ніж прищепа, а не навпаки, як це часто буває. Тому при вирощуванні культурних саджанців, готуючи компоненти щеплення, для підщепи беру не "дичку", а сіянці культурних сортів. У цьому разі підщепна поросль утворюється менш інтенсивно. Пояснюю це тим, що початок сокоруху у підщепи не випереджає розпускання бруньок у прищепи. Іншими словами, біологічний нуль підщепи не повинен бути нижчим за біологічний нуль прищепи, щоб розпускання бруньок на прищепі не відставало від розпускання їх на підщепі. Розвинутих бруньок на підщепі може й не бути, але сплячі нижче місця щеплення завжди знайдуться. На жаль, таке поняття як біологічний нуль, тобто найменша середньодобова температура, за якої навесні розпочинається розпускання вегетативних (не квіткових!) бруньок, фігурує лише в літературі з виноградарства.

Скептики заперечать: "Пропонуєш теплолюбну підщепу? Але ж бажані слаботеплолюбні підщепи, позаяк вони морозостійкіші й менш вибагливі!" Відповідаю: сумісність компонентів щеплення не менш важлива. Крім того, метою щеплення часто є якнайшвидше одержання репродуктивного матеріалу (живців) даного сортозразка, а не постановка його на відповідну підщепу.

У патентній літературі з'явився прецедент використання теплолюбної підщепи, але за іншим призначенням – у виноградарстві, заради відтягування строків розпускання бруньок навесні, щоб уникнути пошкоджень молодих зелених приростів пізньовесняними заморозками, особливо у низинах. Наприклад, запропоновано добре зимуючий без укриття, але з раннім розпусканням бруньок

навесні євроамурський гібрид Фіолетовий ранній щепити на чистого європейця Рислінг рейнський. Розпускання бруньок тоді затримується на 10–15 днів.

По-друге, коли в якості підщепи беремо іншу породу, вона має бути або теплолюбніша, або лише трішки менш теплолюбна за прищепу. Так, слива Канадська у мене багато років добре плодоносить на теплолюбнішій аличі. Абрикос на сливі не вдається, бо масово розвивається підщепна поросль. А навпаки сливи Вікторія (англійський сорт), Ісполінська (старовинний російський), Вашингтон (США) добре плодоносять на старих жерделях (дикий абрикос з гіркими ядрами). Абрикос вдається на аличі, але ліпше на абрикосі або на жерделях.

Ще приклад. Одержав від київського друга знаменитий персик Ред Хейвен, щеплений на аличі. Років зо три він тугувато ріс і врешті-решт засох. Інтенсивно утворювалася підщепна поросль. Щепив на ній абрикоси – нормально розвиваються і плодоносять. Переконався: персик добре почувається, коли щепити лише на абрикос або ж на персик. На мигдаль – не пробував.

Щеплював у крону груш яблуню і навпаки. Перша комбінація життєздатніша.

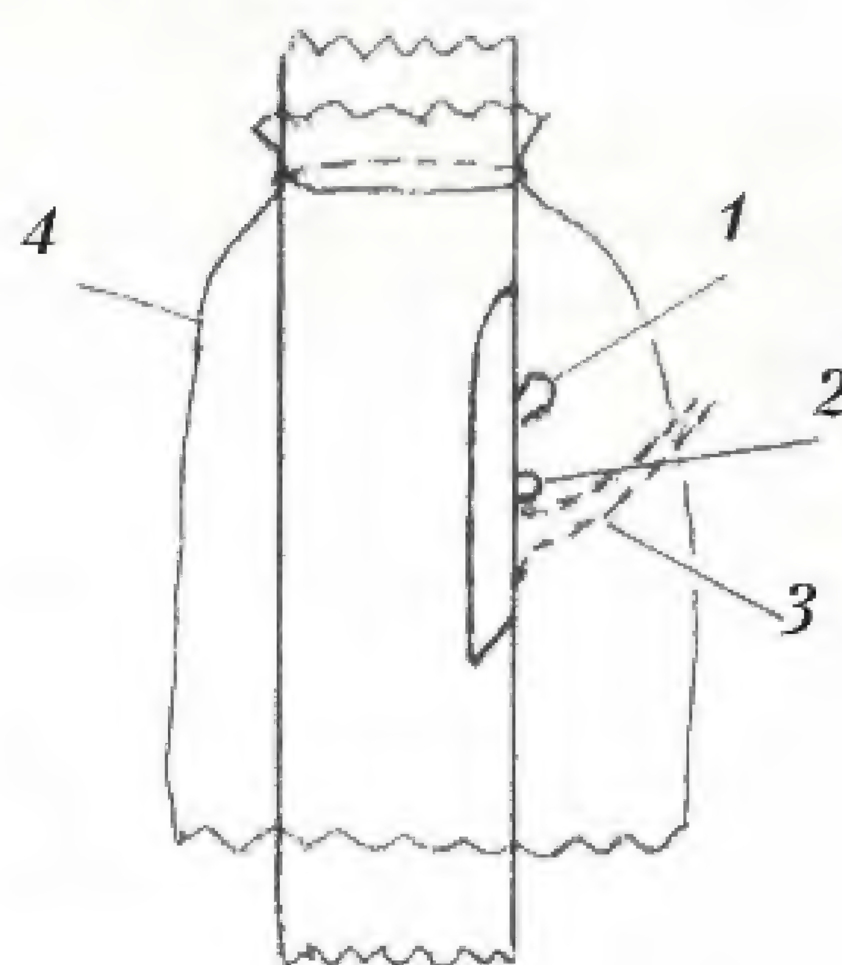
На підтвердження першої рекомендації наводжу такі приклади. Культурний глід, щеплений на дикому глоді, загинув після першого плодоношення. Благородніші груші слабувато розвиваються на менш культурних. Це лише поодинокі приклади із багатьох подібних.

Але слід мати на увазі, що обидві мої рекомендації мають винятки, іноді парадоксальні, які вказують на те, що ступінь сумісності компонентів щеплення залежить не лише від їхніх біологічних нулів, й від ступеня теплолюбності. Наприклад, у крону не дуже солодкого клону груші Улюблена Клаппа щепив Кюре, Деканку зимову і Бере Арданпон. Усі чотири сорти вважаю однаковими за теплолюбністю, рівнем біологічного нуля. Проте Кюре і Деканка після 3–4 плодоношень деградують, гілки всихають. А у Бере Арданпон усе благополучно.

Створював саджанці груш на сіянцях культурних сортів і на сіянцях теплолюбнішої айви Берецької. У другому випадку результати були гіршими.

Грецький горіх на підщепах менш теплолюбного американського чорного горіха краще вдається, ніж на сіянцях того ж таки грецького горіха. А от поширений маньчжурський горіх непридатний для підщепи грецькому горіхові – утворює сильну підщепну поросль.

Ще приклад, що стосується викладених рекомендацій. На згаданих двох старих жерделях серед щеплених гілок абрикосів, аличі і сливи найінтенсивніше розростається абрикос чорний. На другому місці – алича і частина абрикосів. Менш інтенсивно ростуть сливи. Така послідовність стала зрозумілою, коли вияснив, що чорний абрикос – це гібрид абрикоса й аличі, тобто за теплолюбністю займає проміжне місце між абрикосом і аличею. З урахуванням цього і поведінки слив уточнюю другу рекомендацію: підщепа бажана теплолюбніша, але не набагато.

Окулірування горіха: *1 – брунька, що видаляється; 2 – брунька, яку залишаємо; 3 – колишній черешок листка; 4 – козирок для притінення*

Уточнюю послідовність розташування сливово-абрикосової групи кісточкових порід за значеннями їхніх біологічних нулів: слива, алича, абрикос, персць, мигдаль. Біонулі ж "прощупав" лише у деяких порід. У бічноплідної скороплідної слаборослої форми грецького горіха 10–12°С, у абрикоса 7–8°С. У кизила 6–8°С (з літератури). У межах однієї породи біологічні нулі можуть дуже різнитися. Знаю дерева горіхів і яблунь із зміщеннями в розпусканні бруньок до 5–8 діб.

Переконався, що у вишнево-черешневої групи кісточкових порід вишня на теплолюбнішій черешні краще почувається, ніж навпаки.

Сподіваюся, що ці поради допоможуть садівникам при вирощуванні саджанців і тим, хто щепить у крону. Адже часто спостерігав, як на багатосортовому дереві "чахнуть" навіть добре освітлювані прищепи. А потреба у багатосортових деревах, сподіваюся, буде зростати, адже земельні ресурси не безмежні.

І насамкінець хочу повідомити новий (перебуває у патентуванні) спосіб весняного окулірування грецького горіха – найбільш важкощеплюваної породи. У відомому варіанті способу використовують щиток кори і деревини з однією брунькою. Я ж беру таку прищепу з двома бруньками, що частіше зустрічається у бічноплідної форми горіхів (див. рис.). При цьому більшу бруньку 1 зрізую, а залишаю лише меншу бруньку 2, яка, будучи сплячою, пробуджується пізніше і не заважає калюсоутворенню, яке поліпшується ще й тому, що щиток-прищепа має підвищений запас поживних речовин – для двох бруньок. Приживлюваність до 50%.

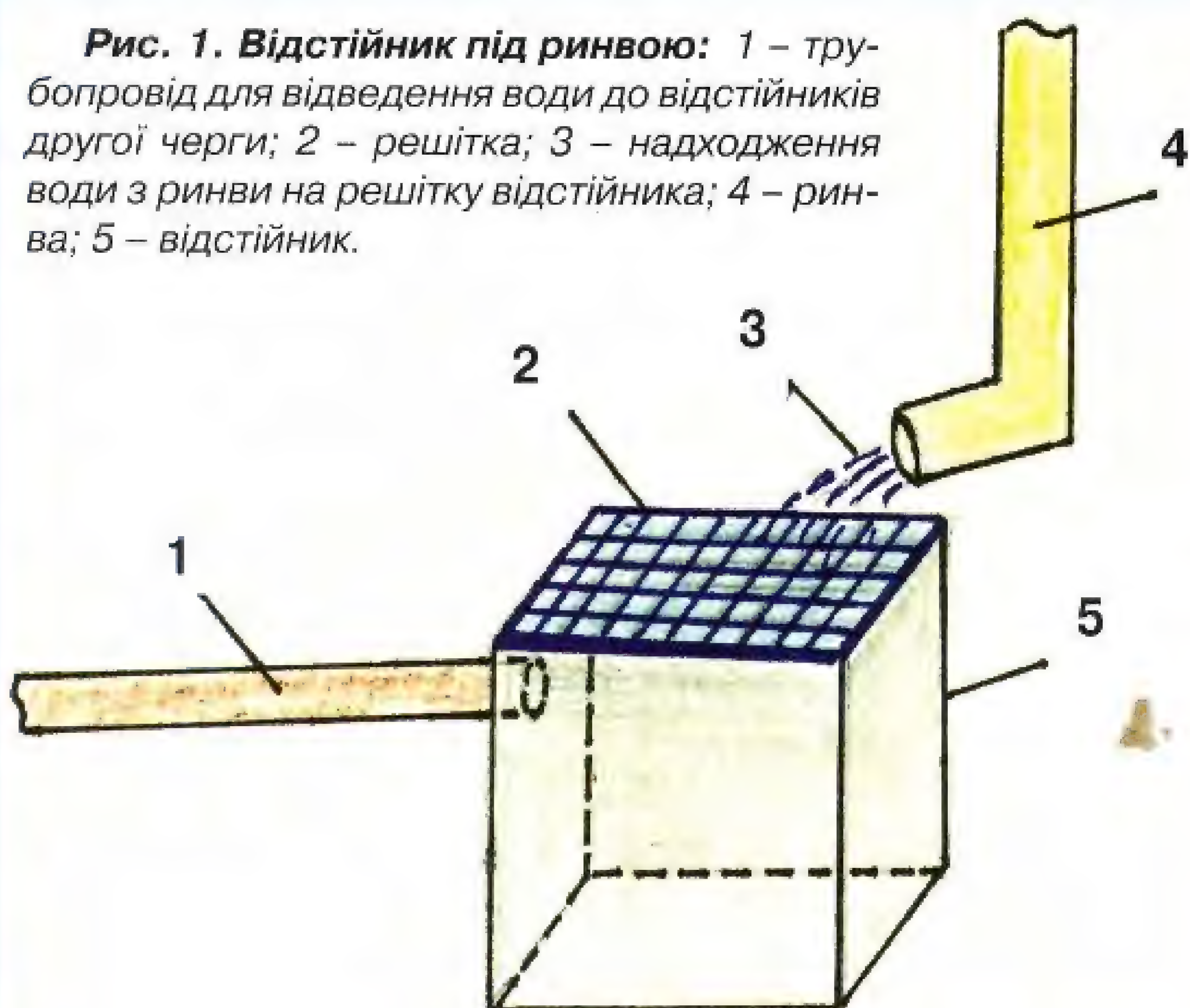
Як і в звичайному варіанті пропоноване щеплення виконується у фазі розпускання бруньок, після згасання "плачу". Під хвилю тепла. Щиток (28–35 мм), вставлений у заздалегідь зроблений на підщепі паз, примотую стрічкою плівки (на рис. не показано). Захищаю щиток від сонця і вітру козирком 4 із непрозорого білого поліетилену (з кульків з-під молока). Брунька 2 пробуджується через 25–40 днів. Важливо своєчасно видалити притінення 4.

Л.С. Шугін,
м. Харків

СТАВОК З ДОЩОВИМ ВОДОПОСТАЧАННЯМ

Не важко побудувати присадибний ставок з джерельним водопостачанням, якщо джерела розміщені на глибині не більше 1,5 м, з річковим чи з штучним водопостачанням, коли поряд є свердловина, криниця чи водопровід. Та, на жаль, інколи дачні чи присадибні ділянки розташовані на пагорбах або в гірській місцевості, де джерельні та підґрунтові води залягають на дуже великій глибині (30 і більше метрів). У цьому разі, за відсутності водопроводу, ніхто і не мріє про присадибний ставок, а врожайність садових та городніх культур залежить тільки від погодних умов. Як не дивно, але понад 1000 років тому наші предки, які мешкали в гірських районах, так не думали.

Рис. 1. Відстійник під ринвою: *1 – трубопровід для відведення води до відстійників другої черги; 2 – решітка; 3 – надходження води з ринви на решітку відстійника; 4 – ринва; 5 – відстійник.*

На плато гори над м. Бахчисарай було розташоване старе місто, в якому до наших днів добре зберігся водопровід та місце для збирання дощової води. У старовинних замках у Карпатах, на Кавказі, у міжгір'ях і передгір'ях Туркменії, у Єгипті та в багатьох інших місцях земної кулі збереглися подібні водопроводи і місця для збирання води. Дощовою водою напували худобу, поливали насадження та вживали як питну під час облоги ворогом. Нею наповнювали і рови навколо фортець.

У наш час ставлення до дощової води далеко не однозначне і суперечливе. З одного боку, за відсутності своєчасних дощів сільське господарство України приречене на жалюгідне існування. Яскравим прикладом цьому може слугувати посушливе літо 2003 року. Цей рік позначився не тільки низькими врожаями зернових культур, а й занепадом тваринницької галузі. З іншого боку, розвиток хімічної, металургійної та інших промисловостей призводить до викидів в атмосферу кислот та інших шкідливих токсичних речовин. Значно погіршує і без того складну екологічну ситуацію і збільшення кількості автомобілів, які в основному працюють на неякісному бензині і дизельному паливі.

Використання дощової води для присадибних ставків можливе, але підходити до цього потрібно обережно.

Насамперед, вода, яка стікає з ринв вашої будівлі, потребує грубого очищення від листя та бруду, що накопичується на поверхні даху. Для цього на приймальні відстійники, які розташовані біля ринв, встановлюють решітки з вічками 5х5 мм. Зазвичай, відстійники під ринвами роблять прямокутної форми глибиною не менше 35–40 см. Відстійники бетонують, додавши до розчину рідке скло чи інші речовини для гідроізоляції, щоб не допустити просочування води під фундамент будівлі. Від них по трубопроводах діаметром 50–70 мм воду відводять до відстійників другої черги (рис. 1).

Як відстійники другої черги можна використовувати три звичайні 200-літрові бочки. Верхні їхні частини вирізують, щоб забезпечити доступ під час періодичного очищення їхнього дна від бруду. З внутрішнього боку бочки фарбують олійною фарбою, а з зовнішнього – наносять 2–3 шари бітумної мастики з прошарком склотканини. Бочки закопують у землю поряд з водоймою вище рівня горизонту землі на 5–7 см (рис. 2). Трубопроводи від відстійників під ринвами підводять до першої бочки. Бочки між собою з'єднують трубопроводами 1 1/4 – 2 дюйма на рівні верхнього зрізу води у водоймі.

Для зменшення вірогідності проникнення бруду із бочки в бочку на з'єднувальний водопровід між першою, другою, третьою бочками і водоймою встановлюють металеву або капронову сітку з вічками відповідно 2,5, 2 і 1 мм (рис. 2).

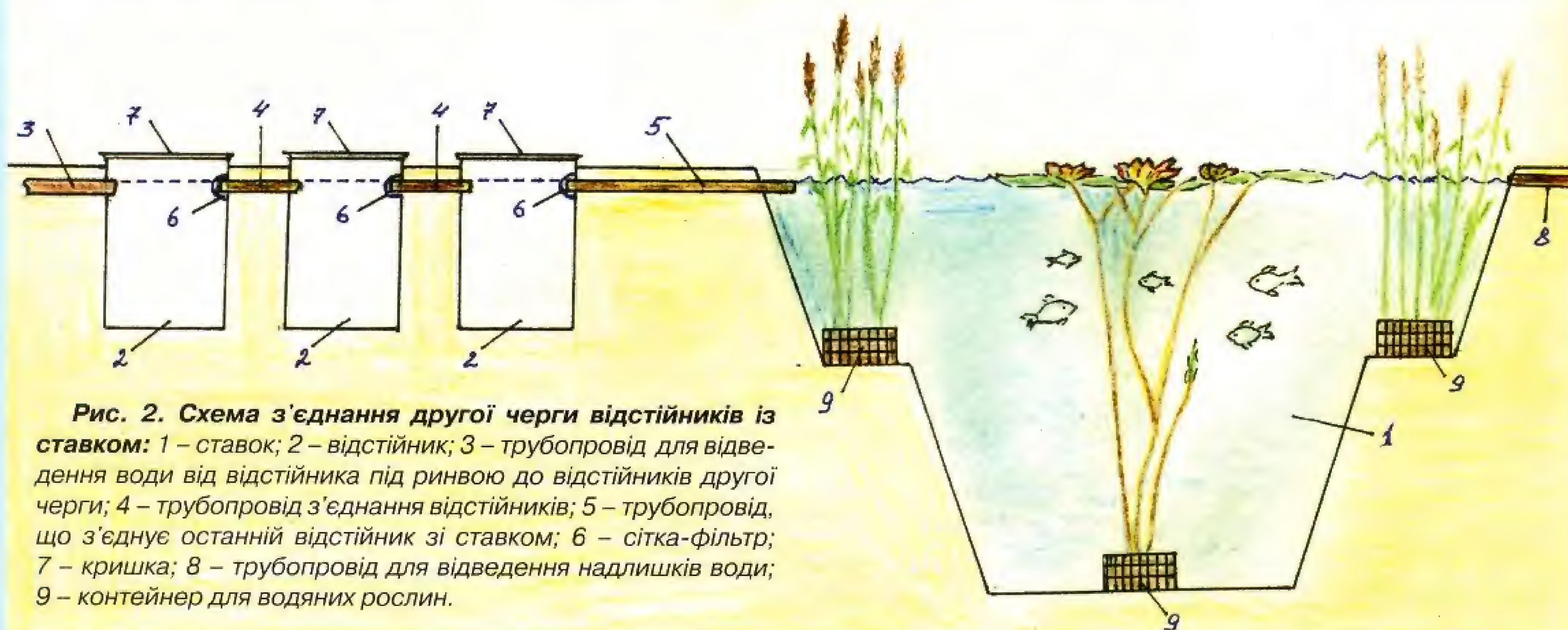

Рис. 2. Схема з'єднання другої черги відстійників із ставком: *1 – ставок; 2 – відстійник; 3 – трубопровід для відведення води від відстійника під ринвою до відстійників другої черги; 4 – трубопровід з'єднання відстійників; 5 – трубопровід, що з'єднує останній відстійник зі ставком; 6 – сітка-фільтр; 7 – кришка; 8 – трубопровід для відведення надлишків води; 9 – контейнер для водяних рослин.*

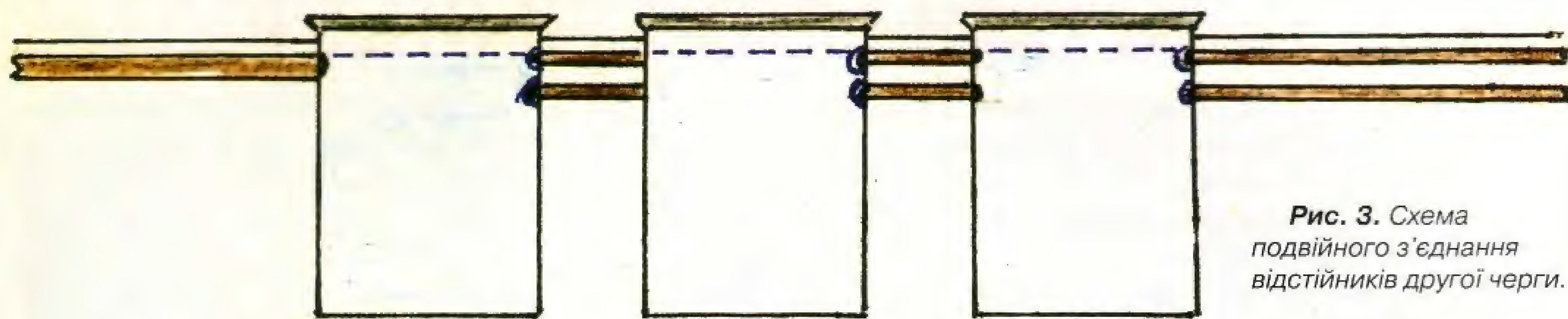

Рис. 3. *Схема подвійного з'єднання відстійників другої черги.*

За відсутності необхідного діаметра трубопроводів, а також за великих потоків води з ринв можливе подвійне з'єднання між собою (рис. 3).

Для захисту води у бочках від сонячних променів, які спричиняють розвиток фітопланктону (цвітіння), їх прикривають металевими кришками чи дерев'яними дубовими щитами, які декорують камінням, плитками чи квітками в ящиках. Декорування кришок має легко зніматися, аби забезпечити доступ для очищення сіток на з'єднувальних трубопроводах після кожного проливного дощу, а також очищення дна бочок від накопиченого мулу 2–3 рази на рік.

Ложе водойми може бути в різній оправі: пластиковій, металевій, залізобетонній, бетонній, кам'яній та в плівковій, залежно від бажання та наповнення грошового гаманця господаря.

Найпростіше та найдешевше облаштувати ложе водойми у плівковій оправі.

Форма водойми за плівкової оправи теж залежить від бажання господаря, та найекономніші витрати матеріалів – при овальній формі.

Стінки ложа можуть бути без уступів або з одним–двома уступами, але в усіх випадках за плівкового покриття вони мають бути нахиленими під кутом не менше 60°, що зменшить осипання ґрунту та гарантовано збереже плівку від розривів у зимовий період під час відлиг.

У ставку з дощовим водопостачанням на відміну від інших ставків перший уступ для висаджування водоростей роблять на глибині не менше 60–70 см, щоб у період, коли немає дощів, та при використанні води для поливів не оголювалося коріння водяних рослин (рис. 2).

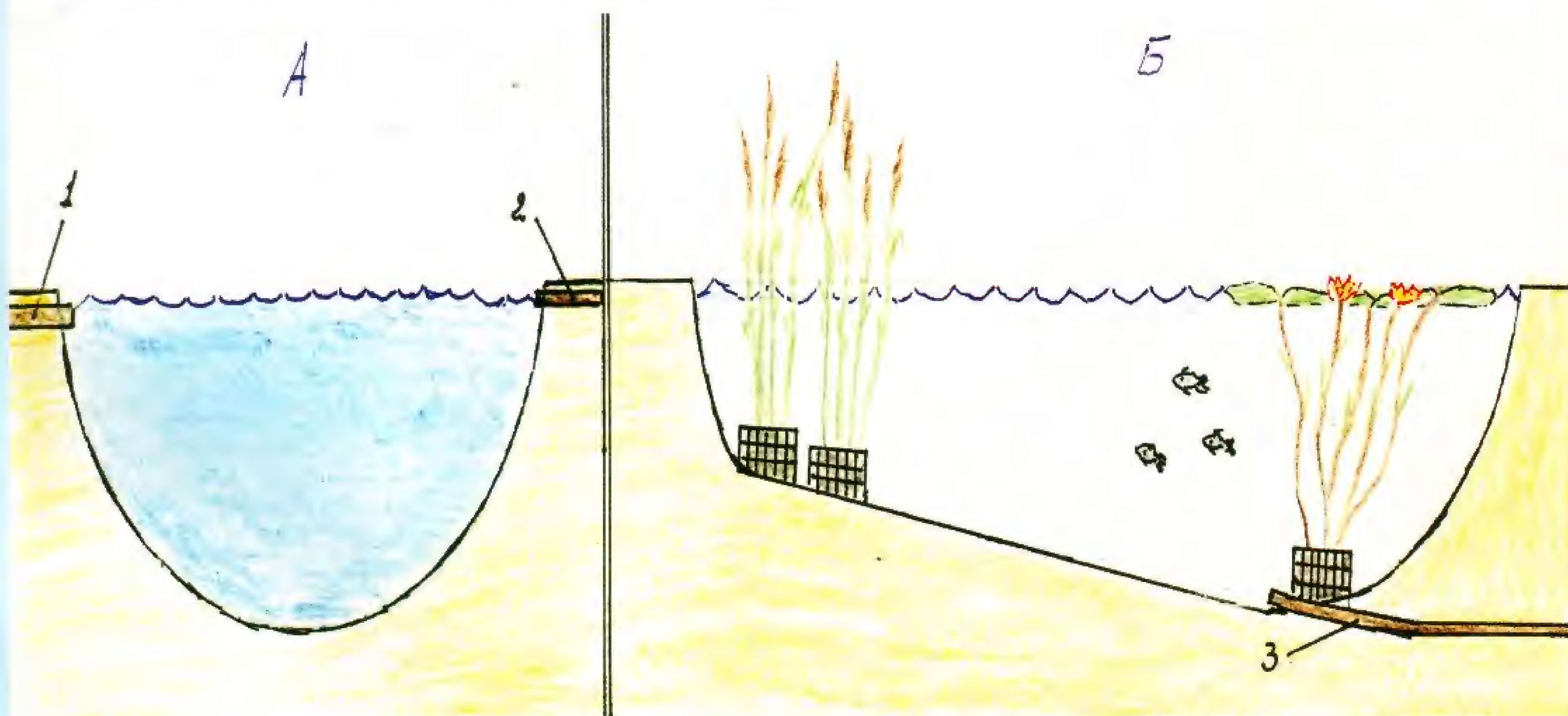
У ставку без уступів з наймілкішого боку глибина має бути не менше 120–130 см, а з найглибшого з боку схилу, якщо планується зимівля риби без облаштування зимувальної ями – не менше 2–2,3 м (рис. 4).

Місце для водойми може бути на рівнині чи на похилій місцевості, що залежить від ландшафту присадибної ділянки. Кожний із варіантів має свої переваги і недоліки.

У першому випадку значно легше викопати і облаштувати водойму, але використовувати воду для поливу можна тільки за допомогою водяного насоса, який опускають у водойму.

У другому випадку дуже багато складнощів з викопуванням та декоративним облаштуванням водойми, щоб вона природно вписалася в ландшафт присадибної ділянки, але при використанні води для поливу садово-ягідних та городніх культур не потрібен насос, тому що вода може виходити самопливом завдяки похилій місцевості.

Рис. 4. Ставок без уступів для висаджування водяних рослин. *А – поперечний розріз ставка; Б – поздовжній розріз ставка; 1 –трубопровід, що з'єднує останній відстійник із ставком; 2 – трубопровід для відведення надлишків води; 3 – трубопровід для поливу садово-городніх культур та повного випорожнення ставка.*

Володимир Тарасюк

Рисунки автора

Далі буде

ЗАБІЙ КРОЛЯ І ЗНЯТТЯ ШКУРКИ

Шкурки кролів – цінна сировина для виготовлення модних і недорогих, зручних для носіння, але, на жаль, недовговічних хутряних виробів. Дуже важливо, щоб знята з кроля шкурка була високоякісною. Це залежить від певних умов: утримання та годування, часу забою (коли немає линьки), правильності їхнього зняття, первинної обробки і зберігання. Величина шкурки залежить од віку тварини, її годування і породи.

Найпоширеніша вада шкурки – закуси, чи ранки, набуті під час бійок кролів. Бійки починаються приблизно з тримісячного віку. Тому самців в цей час, якщо є така можливість, краще утримувати у невеликих клітках окремо. Закуси зарубцьовуються довго – близько місяця, тому не пізніше, ніж за місяць самців треба розсадити поодинці. Якщо групи молодняку сформовані під час відсаджування кроленят від матері, бійок буває менше. Самців, призначених для забою, можна каструвати.

Волос на шкурці поділяється на покривний і пуховий. Пухові ворсинки найкоротші (13–33 мм) і найтонші. Вони виконують захисні функції організму тварини від температури навколишнього середовища і становлять основну масу волосяного покриву – понад 90%. Найгустіший волосяний покрив на огузку і менш густий – на боках і спині, найрідкіший – на череві. У листопаді у кролів закінчується линька. До цього часу їх готують до забою, посилено відгодовуючи.

Строк забою для добування товарної шкурки визначають за перебігом линьки волосяного покриву, пов'язаного з порою року та віком тварин.

Линяння полягає у випадінні старого волосу і одночасному рості нового. Ступінь зрілості нового волосяного покриву визначають за кольором шкіри, роздуваючи (розсуваючи) вовну на різних ділянках тіла. У період линяння на шкірі кролів, які мають забарвлений волосяний покрив, з'являються сині плями, спричинені утворенням особливого пігменту в цибулинах волосків, що ростуть. У міру росту волосу пігмент поступово переміщується із цибулини шкіри в стрижень волосини, і шкіра стає світлою. Тому у кролів з білим волосяним покривом шкіра в період линяння не темніє, залишаючись незабарвленою. У таких тварин перебіг линьки визначають за міцністю старого волосу (під час линяння легко висмикується) і приростом нового. Якщо у кроля із забарвленим волосяним покривом шкіра на всіх ділянках тіла не забарвлена (біла), можна вважати, що линька закінчилася і кроля можна забивати.

Слід враховувати, що перше линяння у молодняку кролів закінчується у віці 3–3,5 місяця, а друге – 4–4,5 місяця (у молодняку з літніх окролів ці два линяння збігаються). Починається линяння з голови, лап, основи хвоста й низу шиї, переходить на огузок, спину і боки, а закінчується на стегнах. Після першого (другого) відразу починається третє линяння, яке завершується приблизно у віці 7–8 місяців.

Чиста, біла шкіра у кольорових кролів на стегнах означає, що линяння закінчилося повністю. При цьому треба не забувати, що якщо на спині линяння закінчилося, а на боках триває, то це означає, що через кілька днів воно закінчиться і кроля можна буде забити для одержання шкурки. Проте, якщо на боках линяння не спостерігається, а на спині відбувається заміна волосу, то це означає, що кроля можна буде забити тільки через місяць, оскільки линяння на спині і боках триває 30–40 днів.

Кращі шкурки (першого сорту) отримують, забиваючи кролів з середини листопада до лютого. Зволікати із забоєм кролів зі зрілою шкуркою немає сенсу, бо витрачається корм на перетримування тварин. За вибіркового забою на м'ясо молодняку у віці 3,5 або 4,5 – 5 місяців, що зазвичай припадає на літні місяці, основна маса шкурок буде другого сорту через недостатню густоту волосяного покриву. Молодняк, що народився на початку року, невигідно перетримувати на м'ясо до осені, щоб добути шкурки належної якості. Таких тварин доцільно залишати або продавати на плем'я, а також реалізувати на м'ясо живими.

У середині жовтня вибірково оглядають стан перебігу линяння у молодняку. Якщо у тварин шкіра на спині синього кольору, то линяння закінчиться не раніше, ніж через місяць; якщо шкіра на спині світла, але темна на боках і огузку, то цей процес триватиме ще близько двох тижнів; якщо у кролів шкіра забарвлена тільки на огузку – до забою залишилося близько тижня; коли ж на огузку шкіра посвітлішала – хутро дозріло і можна починати забій кролів.

Кролів перед забоєм упродовж 12–18 годин (вечірній і нічний періоди) не годують, із хатинок забирають сіно і підстилку, з кліток прибирають напувалки або припиняють надходження до них води. Період перетримування кролів перед забоєм не повинен перевищувати 24 години, бо за тривалішого перетримування можливий падіж тварин і неминучі втрати у живій масі. Завчасно готують приміщення для забою: застеляють плівкою підлогу, готують посуд для крові, відходів і м'яса, ємності для теплої води, гострять ножі і ножиці, завозять і сушать тирсу листяних порід дерев, лагодять правило для шкурок, звільняють холодильні ємності тощо.

Забивають кроля ударом палиці (діаметром 4–6 см і завдовжки близько 50 см) по голові у лобову частину, тримаючи тварину за задні ноги. Після нанесення удару по лобовій частині з горла або із вух кроля потужним струменем стікає кров – відбувається знекровлення. Удару в потиличну частину голови за вухами, який широко практикується, допускати не слід, бо за такого удару часто ушкоджується шия, на якій утворюється великий крововилив, і, крім того, часто доводиться видаляти око або проколювати ніздрі для знекровлення, чого за удару по лобовій частині робити не потрібно. Удар повинен бути різким і ковзним. Сила удару має бути сумірною вікові кроля: молодняк забивають з меншою силою удару, ніж дорослих тварин, які мають повністю закостенілий череп.

Якщо після удару палицею кров не потекла сильним струменем, удар можна повторити або негайно видалити одне чи обидва ока, роблячи глибокі надрізи в очницях, або довгим шилом проколоти ніздрю. Під час знекровлення кроля слід тримати у висячому положенні головою вниз, щоб не забруднити хутро кров'ю і пришвидшити видалення крові. Знекровлюють якомога повніше над будь-якою посудиною. Кров стікає упродовж 5–8 хвилин. Погано знекровлена тушка має неохайний вигляд і гірше зберігається.

Після знекровлення, аби уникнути псування м'яса, відразу ж видаляють сечу із сечового міхура, для чого, поклавши кролика на спину, кілька разів проводять по животу у напрямі до хвоста, натискуючи зверху донизу. Від таких заходів виділяється не тільки сеча, а й калові маси, які можуть забруднити шкурку. Щоб уникнути цього, сечовий міхур краще видаляти в процесі розбирання тушки.

Після знекровлення і випускання сечі відокремлюють передні ноги нижче п'ясткового суглоба і підвішують кроля за задні ноги над будь-якою посудиною. Аби підвісити тушку забитого кроля, на задніх ногах між кістками й сухожиллями біля скакальних суглобів проколюють шкіру і в ці проколи вставляють кінці міцної дерев'яної або металевої, спеціально підготовленої розпірки, на яку і підвішують кроля. Можна підвісити кроля і на дві мотузки, закріплюючи на кожній задні ноги петлею.

Після підвішування гострим ножем відрізають вуха і хвіст біля самісінької основи, але не псуючи шкурку, і потім починають її знімати. Відокремлення вух і хвоста цілком необхідне для того, щоб пришвидшити процес знімання шкурки й унеможливити псування шкурок під час їхнього сушіння та зберігання, бо шкіра і після вилущування вушних хрящів пристає до міздрі шкурки. Хвостові відростки, залишені у хвості, ніколи повністю не висихають під час сушіння, від чого шкурки загнивають і псуються.

Є кілька способів знімання шкурок. Найчастіше застосовують знімання "панчохою". Для цього шкурку знімають за допомогою ножа, яким коловим рухом надрізують шкіру довкола скакальних суглобів і потім роблять прямий надріз по внутрішньому боку задніх ніг від скакального суглоба до анального отвору. Знімають шкурку із задніх ніг, розпорюють з нижнього боку хвіст і видаляють із нього хребці, якщо цього не зробили раніше. Захопивши руками шкурку, відтягують її вниз до передніх лап у вигляді панчохи. Якщо шкурка важкувато відділяється від тушки, що буває у разі низької вгодованості тварин, то вдаються до ножа, підрізуючи м'які частини тушки. Обережно знімають із шкурки жир, залишки м'язів і плівки. Якщо голова не становить для вас цінності, відріжте її разом з хутром.

Інколи шкурку знімають "шаром", роблячи колові надрізи шкіри на задніх (вище скакального суглоба) і передніх (вище зап'ястного) ногах. Потім розрізують шкіру по середній лінії горла, грудей і живота, починаючи від анального отвору і до нижньої губи. Також роблять два поперечних розрізи: один – по лінії, яка з'єднує передні кінцівки через груди, а інший – по задній поверхні стегон до кореня хвоста. Цей спосіб менш зручний і вимагає певних навичок, завдяки яким у момент розрізування шкурки не пошкоджується очеревина і внутрішні органи.

Шкурку можна зняти й англійським способом (так його називають у Чехії). За цього способу кроля не підвішують. Обережно розрізають шкурку на животі, роблячи поздовжній розріз від проміжності до горла. Потім шкурку відтягують від тушки, доки не звільниться спинка. Продовжуючи натягувати, звільняють шкурку від задніх кінцівок, відрізують задні лапки і знімають її із спини. З передніх кінцівок шкурку знімають до лапок, котрі відрізують. Нарешті, знімають шкурку з голови.

Є ще один спосіб, який у тій самій Чехії і Словаччині називають американським. Його застосовують у великому промисловому кролівництві. Забитого кроля підвішують на гак за лапку правої задньої кінцівки. На вільних кінцівках відрізують лапки, потім голову і хвіст. Під лапкою підвішеної кінцівки роблять круговий надріз. Наступний розріз роблять одним рухом від скакального суглоба через проміжність аж до місця відрізання другої лапки. Після стягування шкурки із стегон одним рухом її тягнуть до передніх кінцівок. Пальцями звільняють шкурку з передніх кінцівок і шиї.

Зняті шкурки потрібно відразу ж розправити і розпочати їхнє знежирювання. Не можна складати в купи теплі шкурки, від чого вони забруднюються кров'ю, запарюються і стають непридатними для подальшої обробки. Шкурки знежирюють, знімаючи залишки жиру і м'яса, видаляючи плівки і сухожилля за допомогою ножа і ножиць на спеціальній болванці: добре обробленому кругляку конічної форми або товстій дошці із заокругленими краями конічної форми. Погано знежирена шкурка швидко зіпсується. Під час знежирювання користуються сухою деревною тирсою (лише з листяних дерев), протираючи нею місця знежирення, інструмент і руки, що запобігає зажирюванню хутра у процесі роботи. Знежирювати шкурку потрібно від хвоста до голови, бо у разі знежирювання у зворотному напрямку можна легко пошкодити корені волосків, внаслідок чого волос випадатиме – цю ваду шкурки називають "протяг". Для полегшення знежирювання м'язову і жирову плівки можна видалити одночасно із зняттям шкурки, а не під час її знежирювання на болванці. Для цього після звільнення кінцівок і хребців хвоста шкурку відтягують вниз на 5–10 см і потім з боку черевця великим пальцем правої руки відтискують жирову плівку знизу догори і зліва направо по колу, відділяючи її від шкурки, яку стягують лівою рукою донизу. Для цієї операції потрібен значний досвід знімача шкурок.

Зняті й знежирені шкурки піддають прісно-сухому консервуванню. Для цього знежирену шкурку ретельно протирають тирсою або сухою чистою ганчіркою, видаляючи залишки жиру. Свіжі плями крові з хутра і міздрі видаляють сухою тирсою чи ганчіркою. Якщо кров висохла, то плями спершу розмочують холодною водою, а потім шкурку протирають тирсою. Якщо волос забруднений жиром, то шкурку також обробляють тирсою, попередньо розігрітою до 25–35°С. Якщо хутро дуже зажирене, то тирсу попередньо зволожують чистим високоякісним бензином: склянку бензину на відро тирси. Потім шкурки без особливих зусиль натягують на дерев'яне клиноподібне правило волосом усередину і закріплюють на ньому цвяхами. Правило роблять із дощок листяних порід завтовшки 12–15 мм у вигляді клину завдовжки 1 м. Ширина на відстані 50 мм від верхівки правила дорівнює 50–60 мм, в середині правила – 200 мм і біля його основи – 250 мм. У правильно розправленої шкурки ширина в середній частині має бути майже втричі меншою, ніж довжина, а ширина в кінці (огузку) приблизно на 1–2 см більша ширини в середині шкурки. Усі лапи шкурки повинні бути розташовані симетрично з одного боку шкурки біля черева.

Знежирену шкурку кроля, зняту "шаром", розправляють волосом донизу на дошці, відрізку ДСП, товстій фанері тощо. Сильно не натягують, а тільки розправляють, щоб не було складок і зморщок. Прибивають шкурку маленькими цвяхами, і потім консервують.

Прісно-сухе консервування полягає у висушуванні шкурок без застосування будь-яких консервуючих речовин. Відтак у міздрі залишається 12–15% вільної вологи, що створює несприятливі умови для розмноження гнильних бактерій та грибів плісняви. Але таке консервування не може захистити шкурки від пошкодження міллю, шкіроїдами та гризунами.

Шкурки можна не сушити, якщо їх відразу ж будуть чинбарити. Для цього їх рівномірно присипають кухонною сіллю грубого помелу, згортають у рулон і кладуть до поліетиленового пакета в холодильник чи підвал.

Сушити шкурки потрібно у добре провітрюваному приміщенні за температури не вище 25–30°С, бо інакше пересушена міздря стане крихкою і ламкою. Ось чому не можна ставити правила із шкурками біля батарей, печі або під прямими сонячними променями. Сохнуть шкурки зазвичай дві доби. Визначити, висохли шкурки чи ні, можна на дотик. Якщо відчуваєте, що окремі ділянки шкурки м'які та вологі, нехай ще трохи підсохне. Пильно огляньте міздрю біля передніх ніг, голови та на огузку. Якщо сушіння було не дуже якісним, ви помітите на цих місцях опрілість і плісняву.

Із сухих шкурок ганчіркою витирають крапельки жиру, що виступили, потім шкурки знімають з правил і складають у місце, недоступне для молі, шкіроїдів, мишей і домашніх тварин. Для захисту шкурок від молі і шкіроїдів у ящики, де зберігаються шкурки, кладуть мішечки з нафталіном чи антиміллю. Довго зберігати шкурки не рекомендується, їх краще відразу продати заготівельним організаціям чи піддати чинбаренню.

Вади шкурок:

розриви (шви) – наскрізні лінійні пошкодження міздрі без втрати площі шкурки;

дірки – отвори в шкірній тканині з втратою площі шкурки;

плішини – ділянки шкурки, позбавлені волосяного покриву

через шкірні захворювання, неякісну первинну обробку чи неправильне зберігання;

зваляність – сплутування волосу у войлокоподібну масу, яка не піддається розчісуванню;

закуси – ділянки шкурки з пошкодженою шкірною тканиною і волосяним покривом внаслідок укусу;

шкіроїдини – пошкодження ділянок шкурки жуками-шкіроїдами та їхніми личинками;

молеїдини – пошкодження волосяного покриву та шкірної тканини личинками молі;

прілини – гнильне розкладання шкірної тканини, яке набуває матового блиску і темного відтінку (посірілий, позеленілий) і супроводжується послабленням зв'язку волосу зі шкірною тканиною, гнильним запахом.

РОЗБИРАННЯ ТУШКИ

Відразу ж після зняття шкурки у тушки над тазом відокремлюють голову на рівні першого шийного хребця по його зчленуванню з черепом. Потім видаляють нутрощі – сечостатеві органи, кишківник, шлунок, печінку з жовчним міхуром, легені, трахею, селезінку, нирки тощо. Для цього розрізують тазові кістки, потім розтинають очеревину, підтримуючи її двома пальцями зсередини, щоб не зачепити ножем кишківник і не забруднити тушку його вмістом. Розрізують очеревину згори донизу по білій лінії (по середині) до грудей. Обережно відділяють від тазових кісток і спинної частини анальний отвір разом із сечостатевими органами й обережно, не розливаючи сечі, опускають їх нижче шийної частини тушки в ємність для збирання крові і нутрощів. Так забезпечується ізоляція калу та сечі від м'яса. Після цього відділяють від тушки кишечник із шлунком, які викидають до ємності. Серце, печінку та легені окремо складають до іншої посудини. З печінки видаляють жовчний міхур. Для цього його захоплюють двома пальцями правої руки за вузьку частину і виривають. Міхур можна обережно видалити ножем або ножицями, не розливаючи жовчі. Якщо печінка велика – в'яла, з білими крапками, плямами чи іншими ураженнями, то вона не придатна для їжі. Нирки і всі жирові відкладення із тушки можна не вибирати.

Якщо ноги не були відокремлені раніше, то їх видаляють: передні по зап'ястному суглобу, задні – по скакальному. Тушку витирають ганчіркою, а якщо вона була забруднена, то обмивають холодною водою і ретельно витирають. Теплі тушки необхідно охолодити. Для цього їх розвішують на вішалках у вигляді звичайних перекладин за задні ноги і дають тушкам охолонути впродовж 6–8 годин за температури від 5 до 7°С. Треба стежити, щоб тушки не торкалися одна до одної і щоб кров із верхніх тушок не потрапляла на нижні. Тушки, що охолоджуються, повинні бути недоступними для мух. Охолоджувати тушки найкраще у погребі або у будь-якому холодному приміщенні, де низька температура. У середині листопада таке приміщення знайти легко. У період морозів для охолодження і заморожування тушок кролів використовують природний холод. Якщо немає погреба, то тушки залишають на 5–18 годин у прохолодному місці (не в холодильнику), недоступному для мух, для охолодження і дозрівання м'яса, після чого піддають кулінарній обробці або заморожують у морозильній камері, попередньо ретельно загорнувши в поліетиленовий пакет. Якщо морозильні ємності відсутні, можна застосувати консервування копченням. Для цього впродовж кількох діб тушки просолюють у розсолі (на 10 л розсолу беруть 30 г селітри, 800 г кухонної солі, 8 г духмяного перцю, 5 г лаврового листка і 10 г гвоздики). Коптять просолені тушки 5–7 годин, після чого їх 2–2,5 години проварюють в окропі і знову коптять упродовж 2–3 годин. У засолених кролячих тушок втрачаються всі їхні смакові і товарні якості.

Для заготівлі м'яса про запас із кролячого м'яса можна приготувати смачні консерви.

Маса тушки у кроля становить близько 50% від живої маси, а у добре відгодованих тварин вона може сягати 70%. Під час знімання шкурки і розбирання тушки кролівник постійно повинен мати доступ до гарячої води, у якій він споліскує руки, ніж і ножиці, ретельно витираючи їх рушником. Цим забезпечується чистота тушки і шкурки. Добуті під час забою та розбирання тушок субпродукти (голова, легені, печінка, серце, нирки, селезінка, м'ясні обрізки та жир) для збереження товарної якості обробляють відразу ж після забою тварин, бо субпродукти швидко набувають неприємного запаху. Їх очищують від бруду, крові, вмісту шлунково-кишкового тракту, побічних домішок, від жирової тканини (на шлунку і кишках). Голову, легені, печінку, серце, нирки, м'ясні обрізки та селезінку промивають і оглядають: кожному субпродукту відповідає його природний колір, консистенція і запах, за відхилення від яких продукт у їжу для людини не використовують. Голови охолоджують, оскільки охолодженими вони можуть зберігатися до 3 діб, а для триваліішого терміну зберігання їх заморожують.

Чистий жир знімають з кишківника та шлунка і зберігають в охолодженому вигляді не більше двох діб, бо це продукт, який швидко псується. Для тривалого зберігання його солять, заморожують, а найчастіше витоплюють. Витоплювати жир краще у воді за співвідношення жиру і води приблизно 2:1. Під час витоплювання на сковороді або у жаровні жир може дуже окислюватись. Витоплений жир спливає на поверхню, і його знімають у гарячому або застиглому вигляді після охолодження. Якщо жиру багато, то його кип'ятять з водою, постійно перемішуючи; жир відстоюють і зливають. Після цього до жиру додають кухонну сіль у кількості 1,5% від маси за температури 60–70°С, що пришвидшує відстоювання жиру. Усі відходи забою, непридатні для їжі людини, а також і вміст кишківника, використовують для приготування кормосумішей для курей і свиней.

Кроляче м'ясо, на жаль, досі не посідає у нашому раціоні належного місця, якого воно заслуговує завдяки своїм дієтичним властивостям. У таких країнах, як Італія, Франція та Іспанія, воно високо цінується як делікатес і використовується частіше, ніж у нас.

М'ясо кролів вирізняється ніжною консистенцією, соковитістю, має добрий смак, легко засвоюється в організмі людини, не має специфічного присмаку. У 100 г м'яса кролів доброї вгодованості міститься близько 220–250 ккал, а за низької – лише 150–180 ккал. Це значно менше, ніж енергетична цінність м'яса великої рогатої худоби (270–330 ккал), баранини (320 ккал) і свинини (390 ккал). Тому кроляче м'ясо особливо цінне для харчування людей похилого віку та дітей. Низька калорійність кролячого м'яса зумовлена тим, що жир відкладається у кролів усередині черевної порожнини, головним чином довкола нирок, серця і в сальнику, а також тонкими прошарками між м'язами і під шкірою. Температура витоплювання кролячого жиру близько 33°С.

За хімічним складом м'ясо кролів належить до дієтичних продуктів, які використовують для лікувального харчування при захворюваннях печінки, шлунково-кишкового тракту, жовчного міхура, за харчової алергії, гіпертонічної хвороби, недокрів'я і гастритів. У м'ясі небагато холестерину – в середньому 25 мг у 100 г продукту. Тому його можна вживати і тим, у кого атеросклероз. Жир кролів містить багато ліноленової кислоти. У тушках кролів м'ясних порід більше жиру міститься між м'язами, що визначає їхні вищі кулінарні якості.

З м'яса кроля можна приготувати різноманітні страви. Його можна смажити, тушкувати, готувати у грилі. Оскільки м'ясо трохи сухувате, його найкраще тушкувати з помідорами, цибулею та іншими овочами.

Підготувала ***Г. Коваленко***

ДЕЛІКАТЕСИ ВІД ГУСЕЙ ДЛЯ СІМ'Ї ТА НА РИНОК

Від редакції. Щодня до "ДСГ" надходить багато листів, у яких ви, шановні наші читачі, ставите найрізноманітніші запитання, що стосуються тематики нашого видання. І саме на основі цих запитань та побажань ми і формуємо наше з вами видання. І, звичайно, редакція вдячна шанувальникам часопису за кожний лист, за кожне слушне запитання і доброзичливу пораду.

Про утримання та розведення гусей у присадибних господарствах "ДСГ" уже розповідав. Та ось надходять прохання ще повернутися до цієї теми й надрукувати матеріал про примусове годування білокрилих та як домогтися того, аби гуси виростили велику й жирну печінку.

Отже, відповідаємо і на це прохання читачів "ДСГ" і друкуємо матеріал під заголовком "Делікатеси від гусей для сім'ї та на ринок". Гадаємо, що й ця тема на сьогодні заслуговує неабиякої нашої уваги й тому певні, що ви, наші читачі, напишете до "ДСГ" про свої міркування стосовно цієї публікації і порадите нам, на що ще слід звернути увагу редакції у подальшій своїй роботі з проблем домашньої ферми.

Гуска – птиця дуже вигідна, тому ще з давніх-давен і до наших днів її високо цінують. На світовому ринку продукція гусівництва коштує чимало, і все ж користується необмеженим попитом. Світова практика підтверджує, що гусівництво базується і з успіхом розвивається на чотирьох "китах" – м'ясі, печінці, жиру та перо-пуховій сировині.

Крім того, гуси дають шкурку з пухом гусей, вироби з шкіри плюсен, а також харчові бульйони, біологічно активні препарати, кормові добавки, добрива. Шкіра з плюсен гусей краща за крокодилячу, з якої виробляють дорогі галантерейні вироби. Але найвигіднішою є гусяча печінка, ціна одного кілограма якої дорівнює ціні 120 кг кукурудзи або 110 кг пшениці, 53 кг зимових яблук, 36 кг цукру, 7 кг сирого окосту. А вартість 1 кг гусячого пуху на міжнародному ринку дорівнює 1300 штук курячих яєць.

Гусяча печінка – делікатесний продукт з чудовим смаком, приємним запахом та високою ситністю. Але всі ці властивості притаманні лише великій печінці, одержаній після спеціального примусового відгодовування. У цьому разі печінка збільшується у кілька разів у порівняно із звичайною, головним чином за рахунок жиру, який і надає їй особливої ніжності та смачного запаху. В ній також помітно збільшена кількість повноцінного білка і незамінних амінокислот, ненасичених жирних кислот, вуглеводів, вітамінів, мінеральних солей, ароматичних речовин. Із жирної печінки готують різні вишукані паштети і креми, різноманітні страви. Саме з такої печінки готують всесвітньовідомі "страсбурзькі паштети".

Особливо цінний гусячий жир. Після примусового відгодовування з гуски мають близько 1 кг внутрішнього жиру і більше 350–440 г жирної печінки. Гусячий смалець – цінний продукт харчування, легко засвоюється і не викликає атеросклерозу, скільки б його людина не вживала. Він має найнижчу межу плавлення (+24–34°С) – це нижче, аніж жир курей, качок та індиків, набагато нижче, ніж жир свиней, овець та великої рогатої худоби. В'язкість гусячого жиру близька до в'язкості вершкового масла, тому його використовують в оборонній та фармацевтичній промисловості, народній медицині та парфумерії. Топлений гусячий жир у домашніх умовах зберігає свої властивості понад три роки.

За енергетичною цінністю гусяче м'ясо перевершує свинину, яловичину та баранину на 29–66%, м'ясо інших видів птиці – на 30–63%, а курятину навіть у 2,1 раза. М'ясо інтенсивно відгодованих гусей містить 38–40% вологи, 16–17% жиру та 40–45% протеїну. За вмістом важливих незамінних амінокислот (лізин) гуси перевершують курчат-бройлерів на 30%.

Відомо, що від гуски за рік одержують 40–45 гусенят, або 160–180 кг цінного м'яса, 70–80 кг жиру і 20–25 кг жирної печінки. Останні дослідження підтверджують, що гусячий жир виводить з організму людини важкі метали, що дуже важливо знати мешканцям промислових зон України, особливо – Донбасу.

Ще стародавні єгиптяни та римляни знали, що отримати велику та смачну витончену печінку можна тільки після примусового відгодовування гусей. Цей спосіб відгодовування й тепер вважається кращим, бо тільки таким чином можна збільшити масу печінки та кількість у ній жиру, тобто домогтися її повного жирового переродження.

За посиленого примусового відгодовування ожиріння печінки в гусей можна зумовити в ранньому віці – уже у віці 3–4 місяці. Якщо в невідгодованих гусей у печінці міститься 22–25% сухих речовин і 3–4% жиру, то після відгодовування – відповідно 47–55% і 31–35%. В окремих випадках кількість жиру може бути рекордною – 50 відсотків. Кількість білка в печінці також збільшується до 15–16%.

Після відгодовування гусей жирнокислотний склад печінки змінюється у кращий бік. Замість слабозасвоюваних насичених жирних кислот у ній накопичуються ненасичені, стійкішими стають клітинні оболонки, що сприяє затриманню жиру печінковими клітинами, коли варити або смажити її. І, нарешті, в печінці вищої якості в цих клітинах стійко концентруються дрібні крапельки жиру.

Оцінюють жирну печінку через 24 години після вибирання її із тушки гуски. На увесь цей час печінку обов'язково покривають льодом.

Відповідно до стандарту залежно від маси, густини чи м'якоті, кольору та інших показників гусячу печінку відносять до одного з чотирьох сортів.

Перший сорт – печінка повинна бути цілою і твердою,

без будь-яких плям, колір від світло-рожевого, маса не менше 351 г.

Другий сорт – маса печінки 251–350 г, можлива зерниста густина й окремі плями.

Третій сорт – печінка у вигляді часток масою 151–250 г з кров'яними плямами, кремово-жовта або рожева, але без темних частин.

Четвертий сорт – печінка масою 150–250 г, суха, має жовтий колір, кров'яну пігментацію і пошкодження.

З чого треба починати в присадибному господарстві?

РОЗМІЩЕННЯ ГУСЕЙ ДЛЯ ВІДГОДОВУВАННЯ

Кращими породами гусей для виробництва великої жирної печінки є лондонська, угорська, тулузька, беньковська, печінка яких сягає 500–700 г. Від гусей великої сірої, рейнської та італійської порід маса печінки становить 300–500 г.

Для відгодовування на жирну печінку використовують помісі від схрещування таких порід: самці лондонські або угорські – самки італійські або рейнські й інші.

Гуси добре витримують холод і якщо відгодовування починати восени, після літньої спеки, то птицю оселяють у неізольованих від навколишнього середовища приміщеннях. Гусям, яких відгодовують, потрібне чисте прохолодне повітря і спокійний відпочинок. За примусового відгодовування тепло до організму птаха надходить дуже важко, бо тіло гусей вкрите пухом, а під шкірою шар жиру 0,5–1 см. У душному, теплому приміщенні, особливо в спекотну пору літа, це може спричинити в гусей ядуху.

На все це треба зважити, будуючи приміщення для відгодовування гусей. Добре вентильовані приміщення із свіжим, прохолодним повітрям – це одна із основних запорук успіху для відгодовування гусей. Краще, аби в приміщенні був невеликий протяг, ніж аміачне задушливе повітря.

У присадибних господарствах влітку та восени слід використовувати криті навіси з полімерної плівки або очерету, щоб під них надходило сонячне проміння та дощ. В гарну й суху погоду відгодовувати гусей можна в затінку гіллястих дерев у клітках з дерева.

ОБЛАДНАННЯ ПРИМІЩЕНЬ ДЛЯ ВІДГОДОВУВАННЯ ГУСЕЙ

У приміщенні для гусей слід робити перестінки прямокутної форми, заввишки 0,6–0,7 м. Групу гусей у секції визначають з розрахунку 5–6 голів на 1 м², в одній групі не більше 10–12 голів.

Огорожу секцій роблять з рейок, поставлених вертикально, проміжки між якими 12–15 см. У ці проміжки гуска вільно просовує голову і п'є воду з напувалок. Відомо, що гуси мають звичку гризти огорожу і стіни, тому рейки мають бути з твердих порід дерев. Для напування 10–15 гусей треба одне відро або великий таз, до яких кладуть круг з дерева (поплавець), який на 10–15 см менший від діаметра посудини. За наявності такого поплавка гуси п'ють воду лише з краю посуду, що зменшує її розбризкування. Краще, коли напувалка стоїть за межами перестінки на цеглинах. Розбризкування води зменшується, якщо до огорожі на висоті половини шиї гуски прибити горизонтальну планку, яка перешкоджатиме гусям повертати голову назад, коли п'ють воду, залишок якої стікає до посудини, а не на підстилку. Іноді відро з водою підвішують так, щоб гуси змогли дістати воду тільки витягнувши шию. Ця висота перебуває десь на рівні половини шиї гуски. Відро ніколи не заповнюють повністю.

Щоб пух на животі не псувався, підстилка товщиною 15–20 см з подрібненої сухої соломи, стружок, тирси до кінця відгодовування має бути сухою. Вологу підстилку періодично міняють на суху. Для підстилки можна використовувати опале листя, яке збирають восени.

Клітки для відгодовування можуть бути залізні. Роблять їх розбірними для зручнішого зберігання у той час, коли відгодовування закінчене і приміщення використовують для іншої мети. Щоб запобігти корозії, метал попередньо обробляють суриком, а потім фарбують.

В Ізраїлі, наприклад, клітки площею 1 м² роблять прямокутної форми, бокові стінки заввишки 40–50 см з брусків 2,5 х 5 см на відстані 10 см. Підлога теж брущата з твердого дерева, ширина брусків і відстань між ними 2,5 см. Клітку ставлять на ніжки заввишки 40–50 см. Попереду клітки на висоті 30–35 см установлюють напувалку. На великих фермах напувалки можуть бути проточні (10 см на 1 голову).

Для нормального перетравлювання значної маси корму гусці потрібен дрібний гравій (3 х 5 мм) у достатній кількості. Цей гравій кладуть до спеціальних жолобів або додають до жолобових напувалок.

Після приготування приміщень та обладнання, добору порід гусей необхідно надто серйозно і професійно вивчити технологію та режим примусового відгодовування гусей на велику жирну печінку.

ПРИМУСОВЕ ВІДГОДОВУВАННЯ ГУСЕЙ НА ДЕЛІКАТЕСНУ ПЕЧІНКУ

Тривалість відгодовування дорослих гусей та ремонтного молодняку становить 30–35 діб. Дорослих гусей саджають на відгодовування після яйцекладки.

Гусенят вирощують і вигодовують за три періоди за спеціально розробленим режимом.

Перший період триває до 8–12-тижневого віку. З першої доби до 30 днів життя гусенятам згодовують комбікорм або підготовлену концентровану помелену зернову суміш, яка має містити 20 відсотків перетравного протеїну. В перший тиждень дають досхочу розсипні корми, бажано в гранульованому вигляді. З 21-ї доби життя гусенятам в окремих годівницях починають давати зелені або соковиті корми приблизно по 200 г на голову на добу.

У період з 5 по 8 тиждень збільшують добову даванку концкормів до 500 г на голову. З дев'ятого тижня починається підготовчий період до відгодовування, який триває близько 2–3 тижнів. У цей час до раціону вводять концентровані корми з вмістом 22–24% перетравного протеїну. Зелені та соковиті корми згодовують уже по 500 г на голову щодоби. З одинадцятого тижня життя гусенят пос-

тупово зменшують даванку комбікорму та зелених кормів і додають приблизно 50% зерна кукурудзи, 20% кукурудзяної крупи і стільки ж шроту із сої або соняшників і м'ясо-кісткового борошна.

У другий період (підготовчий) гусенят розсортовують за живою масою, створюють умови для обмеженого руху. Гусям згодовують суміш із зерна кукурудзи та кукурудзяної крупи у співвідношенні 1:1. Цю суміш гуси з'їдають самодзьобом до того часу, допоки добове споживання перевищуватиме 300 г на добу. Гусей, які протягом двох тижнів їдять корми, знімають з відгодовування і передають на м'ясо. У цей період (7–10 діб) гусей годують не менше 4 разів на добу через рівні відрізки часу – о 6, 11, 14 і 19-й годині.

Третій період (примусове відгодовування) – починають у віці 12–13 тижнів за живої маси гуски не менше 4 кг. Це пов'язано з тим, що маса жирної печінки залежить від живої маси гусей, поставлених на примусове відгодовування.

Аби запобігти стресу, за тиждень до посадки до відгодовувальних кліток молодняку гусей дають подвійну дозу вітамінів А і С, та з водою 2 мл акватолу (100 тис. ИЕ вітаміну А) на голову.

Приготування кормів. У присадибних господарствах для відгодовування гусей застосовують кукурудзу відмінної якості торішнього врожаю, так звану "стару кукурудзу", яка добре збереглася, без плісені. Білі сорти кукурудзи надають печінці світлого відтінку, а жовті – золотистого.

Перед тим як кукурудзу згодувати, її замочують водою на 2–12 годин. Рівень води повинен бути на 10–15 см вищим за рівень корму. Зерно перемішують, шматочки качанів з поверхні води видаляють. Якщо вода гаряча (+90°С), то кукурудзу заливають на 20–30 хвилин. Перед згодовуванням до кукурудзи ложкою додають кухонну сіль (0,5–1%) і навіть жир (1–2%), це надає їжі смаку і гуси краще її поїдають. Навіть подвійна доза солі не страшна для гусей за достатньої кількості питної води.

Якщо є можливість, то в присадибному господарстві кукурудзу краще тушкувати. Для цього посудину наполовину засипають зерном і заливають водою, щоб вона тільки-но покрила зерно, ставлять на вогонь і кип'ятять під щільно закритою кришкою. Під дією пари зерно стає м'яким.

Щоб кукурудзяна крупа була м'якою, 70 кг її заливають 100 л киплячої води. Виходить густа маса, до якої додають 130 кг тушкованої кукурудзи, кухонну сіль, жир і ретельно перемішують. Усю цю масу охолоджують у дерев'яному кориті. Охолоджена суміш настільки загусне, що до відгодівельної машинки повітря не надійде.

Ручне примусове відгодовування найкраще пристосоване до анатомічних та фізіологічних особливостей гусей. Досвідчений господар годує своїх птахів 5–10 хв. За цей час устигає познайомитися з їхніми індивідуальними особливостями, пристосуватися до них, допомагає корму пройти стравоходом, який постійно розширюється. За ручного відгодовування гуси спокійніші, ніж за машинного, менше травмуються і їм можна дати більшу дозу корму.

Основні вади ручного відгодовування – велика трудомісткість, брудна, тяжка, малопродуктивна праця. Під час відгодовування зерна кукурудзи можуть потрапляти до дихальних шляхів. Тому дедалі більше у промислових птахопідприємствах і присадибних господарствах застосовують спеціальні шнекові машини.

Примусове відгодовування за допомогою шнекових та поршневих машин потребує великої професійної майстерності й уміння. Ця технологія розроблена в Інституті птахівництва УААН (м. Борки Харківської області).

До бункера шнекової машини засипають готову суміш (зерно кукурудзи + 1,5% солі, + 1,5–2% технічного жиру з розрахунку на масу сухого зерна) і починають годування. Оператор фіксує гуску за допомогою паска у візку на станині з правого боку від себе. Лівою рукою захоплює голову гуски, стискує її в основі дзьоба вказівним і великим пальцями, а вказівний палець правої руки вводить до розтуленого дзьоба і притискує язик до нижньої щелепи. Змащений жиром по поверхні шланг вводять глибоко до стравоходу і вмикають привід. Шнек обертається і подає корм до конічної частини циліндра, де подрібнюється, гомогенезується, стискується і під тисненням надходить до шланга і щільно заповнює стравохід. Правою рукою оператор допомагає проходженню корму. Годування закінчують, вимикаючи машину, коли корм перебуває на рівні 1–2 см нижче гортані. Належно підготовлений стравохід вміщує 500–700 г кукурудзи. Тривалість кожного годування 10–20 секунд.

Під час застосування відгодувальних машин поршневого типу згодовують гусям кормову замочену або тушковану суміш кукурудзяної крупи і цілого зерна кукурудзи. Хоча відгодовувати гусей за допомогою цієї машини легше, але воно потребує тривалішого періоду відгодовування (майже тиждень) через більший вміст води в кормі (до 70%).

Середньодобові витрати кукурудзи на 1 голову, а під час примусового відгодовування у перші три дні становлять 330–340 г, з 4-го по 7-й день – 450–580 г, з 8-го дня і до кінця відгодовування – 670–990 г. За даними Інституту птахівництва УААН загальні витрати кукурудзи під час відгодовування однієї особини становлять 18–20 кг. Якщо корм давати дрібними дозами, він швидше виходить із стравоходу і краще засвоюється.

Одночасно рекомендується примусове відгодовування робити двічі на день у перші три доби життя, а потім усе частіше й частіше, доводячи до 8 разів на день, починаючи з 19-го дня. Щоразу за наступного годування перевіряють наявність корму в стравоході і якщо він там є, то годування такої гуски припиняють.

За примусового годування не можна брати гусей за шию та закручувати їм крила.

Характерні ознаки відгодованих гусей на заріз: вони важко дихають і мало рухаються, у них впалі байдужі очі і лілуватий дзьоб, корм, який дали, з стравоходу не виходить. Якщо немає таких ознак, то гусей продовжують відгодовувати.

Після закінчення примусового відгодовування гусей до зарізу утримують без корму 12–18 годин, але воду не обмежують.

Обробку тушок (повне потрошіння) для одержання ніжної печінки здійснюють загальноприйнятим методом. Від випотрошеної печінки обережно відокремлюють жовчний міхур. Печінку охолоджують кілька годин за температури 0–+2°С, стежачи, аби вона не замерзла. Потім охолоджену печінку сортують відповідно до прийнятого стандарту. Зберігають таку печінку за температури 0–+4°С. Час від охолодження до реалізації не повинен перевищувати 3 доби.

П.І.Івашков,
кандидат сільськогосподарських нак,
П.А. Нарожний,
кандидат ветеринарних наук,
доценти Луганського державного
аграрного університету

ДО РІЗДВЯНОГО СТОЛУ

Шановна редакціє улюбленого журналу!
Дуже мрію про перемогу в конкурсі "Господиня".

Наталія Хорсакова, м. Вінниця

САЛАТ "СМАКОТА"

Беремо: 4 круто зварених яйця, 3 плавлених сирки, 3–4 картоплини середнього розміру, 3–4 невеличких морквини, 1–2 цибулини, 1 баночку майонезу.

На крупній тертушці тремо плавлені сирки, відварену картоплю і моркву. Яйця також можна потерти на тертушці або дрібно нарізати. Цибулю нарізуємо якомога дрібніше, заправляємо якісним (не менше як 65% жирності) майонезом. Ретельно перемішуємо, солимо та перчимо – за смаком. Прикрашаємо за вподобаннями господині зеленню або шматочками червоного або жовтого перцю тощо.

ІКРА З БУРЯКА

Беремо: 0,5 кг буряка, 2–3 столові ложки цукру, 2 столові ложки вершкового масла, 0,5 лимона.

Помиті бурячки варимо до готовності. Охолоджуємо, чистимо, пропускаємо через м'ясорубку. До утвореного пюре додаємо цукор, масло, протерту на дрібній тертушці лимонну цедру, а також сік, вичавлений з половинки лимона. Усе перемішуємо і ставимо у каструльці на вогонь на 5–10 хв. Майже безперервно помішуємо, щоб маса не підгоріла. Охолоджуємо, перекладаємо ікру до салатниці.

САЛАТ З МОРКВИ, ЗЕЛЕНОГО ГОРОШКУ ТА ЯБЛУК

Беремо: 300 г відвареної моркви, 150 г консервованого зеленого горошку (бажано вибрати ніжний, так званий "мозковий" сорт, який готують спеціально для салатів), 100 г свіжих яблук, 100 г майонезу, цукор та сіль.

Зварену моркву та очищені яблука нарізуємо дрібними кубиками. Додаємо горошок, заправляємо майонезом, цукром та сіллю – за смаком.

САЛАТ ГРИБНИЙ З М'ЯСОМ

Беремо: 250–300 г шампіньйонів, 300 г курячого філе, 1 цибулину, 1 столову ложку лимонного соку, чайну ложку гірчиці (якщо гірчиця не дуже гостра, то можна класти столову ложку), перець, сіль – за смаком.

Гриби нарізуємо пластинками, тушкуємо до готовності, з'єднуємо з шматочками відвареної курятини, додаємо дрібно посічену цибулину, гірчицю, лимонний сік, солимо та перчимо.

САЛАТ "СХІДНИЙ"

Беремо: 300 г нежирної відвареної яловичини або баранини, склянку рису, 2 стручки солодкого червоного перцю, одну цибулину, 1 столову ложку подрібненої зелені петрушки, 50 г майонезу, сік половинки лимона, олію, сіль, перець – за смаком. Щоб прикрасити, беремо 2 круто зварених яйця, 2 свіжих помідора, маслини без кісточок.

Рис відварюємо у підсоленій воді, промиваємо, охолоджуємо, даємо стекти воді, перемішуємо з нарізаними кубиками м'яса, солодким перцем, шматочками цибулі, подрібненою зеленню петрушки. Заправляємо олією, майонезом, соком лимона, солимо та перчимо – за смаком.

Салат гіркою викладаємо на блюдо, пригладжуємо ложкою та прикрашаємо шматочками яєць, помідорів і маслин.

РИБНИЙ ХОЛОДЕЦЬ

Беремо: 400 г риб'ячих голів, 400 г будь-якої дрібної риби, 200–300 г рибного філе, 1–2 ріпчасті цибулини, 1–2 морквини, корінь петрушки, перець, сіль, лавровий лист, желатин.

Рибні голови та дрібну рибу промиваємо, заливаємо холодною водою з розрахунку 1,5 л на 1 кг риби. Варимо на досить сильному вогні 40 хв разом з цибулею, морквою та коренем петрушки. Перед закінченням варіння додаємо перець, лавровий лист та сіль. Каструлю знімаємо з вогню, трохи охолоджуємо і фільтруємо через густе сито. Каструлю миємо, кладемо в неї шматки рибного філе, а також шматки риби без кісток, які можна зняти з риб'ячих голів. Заливаємо охолодженим і концентрованим бульйоном та варимо 15–20 хв. Концентрований бульйон добре застигає без желатину, але якщо ви невпевнені, що отримаєте холодець, то треба додати желатин за інструкцією, вказаною на пакеті. До готового рибного холодцю зазвичай подають хрін з густою сметаною (пропорція 1:1).

РИБА ПО-ОДЕСЬКИ

Беремо: філе будь-якої риби, нарізуємо шматочками, посипаємо сіллю і смажимо на олії. Окремо смажимо картоплю, нарізану кружальцями. Глибоку сковороду змащуємо маслом, кладемо по центру смажену рибу, а навкруги – смажену картоплю. Зверху викладаємо смажену цибулю, шматочки круто зварених яєць, маленькі відварені шампіньйони. Усе заливаємо сме-

таною, посипаємо тертим сиром і ставимо у духовку. Коли оплавиться сир і зарум'яниться шкірка – страва готова. Пропорцію продуктів визначає сама господиня. Це залежить від вподобань.

РІЗДВЯНА КАЧКА В ТІСТІ

Беремо: підготовлену тушку качки, натираємо її спеціями, сіль, чорний перець – обов'язково, а решта спецій – часник, вегета, карі – за вподобаннями. Поки качка просякне спеціями, готуємо начинку. Шматки кислих яблук злегка тушкуємо на маслі, додаємо шматочки кураги і начиняємо качку.

Замішуємо звичайне тісто (як на вареники). Можна використати і готове, листове тісто. Розкачуємо тісто на корж, посередині кладемо качку і защипуємо тісто так, щоб качка була у мішечку з тістом. Змащуємо деко жиром, кладемо на нього качку в тісті, ставимо у духовку, розігріту до 180°С.

Середня качка смажиться приблизно 2 години, тож залежно від розмірів качки визначаєте час. Якщо ви помітили, що тісто підгорає, то качку в тісті накрийте фольгою або пергаментним папером. Качка, приготовлена за таким рецептом, дуже смачна, але і корж, просякнутий соком з м'яса і яблук, смачний.

М'ЯСНИЙ РУЛЕТ

Із пласта сала зрізуємо шкірочку так, щоб на ній залишився один сантиметр сала. Тоненьким шаром (2–3 см) викладаємо на сало м'ясний фарш зі спеціями, акуратно згортаємо рулетом, туго обмотуємо марлею або тканиною і обв'язуємо шпагатом. Кладемо рулет в окріп і варимо на помірному вогні 3–3,5 год. Хвилин за двадцять до кінця варіння додаємо лавровий лист і перець горошком. Виймаємо рулет, кладемо під прес, охолоджуємо. Перед подачею до столу нарізуємо скибочками. Бульйон використовуємо для інших страв, наприклад, як заливку для голубців.

"КИЇВСЬКИЙ ТОРТ" ДОМАШНЬОГО ПРИГОТУВАННЯ

Набір продуктів для торта дорогий, але готовий торт коштує значно дорожче.

Для приготування бісквіта беремо 10 яєць. Білки відділяємо від жовтків. Білки збиваємо вінчиком, поки піна не збільшиться у 2–3 рази. Поступово всипаємо склянку цукру і продовжуємо збивати. Бажано, щоб хтось допоміг і тим часом збив жовтки, які вливаємо у білкову масу. Потім додаємо 1 склянку борошна. Борошно всипаємо потроху, продовжуючи збивати яйця з цукром. Форму змащуємо маргарином і притрушуємо борошном. Викладаємо масу у форму і ставимо в холодну духовку. Запалюємо вогонь, щоб ледь горів. Випікаємо масу не більше і не менше як 1 год. 45 хв. Заглядати у духовку до бісквіта ні в якому разі не можна, бо він осяде.

Коли бісквіт охолоне, його треба розрізати на дві частини.

Поки бісквіт печеться, треба підсмажити до світло-коричневого кольору 150–200 г грецьких або лісових горіхів. Коли горіхи охолонуть, їх треба подрібнити. Далі беремо ще десять яєць, відділяємо жовтки від білків. Білки збиваємо до високої піни і тільки тоді поступово всипаємо у білки одну склянку цукрової пудри. Потім до цієї маси всипаємо подрібнені горіхи і ретельно вимішуємо. Поступово всипаємо 2 столові ложки просіяного борошна. Форму викладаємо пергаментним папером і на папір викладаємо білкову масу шаром 1,5 см.

ПІДСУМКИ КОНКУРСУ "ГОСПОДИНЯ-2004"

Шановні читачі журналу!

Конкурс "Господиня-2004" закінчився. Редакція журналу щиро вдячна за участь у конкурсі, за чудові рецепти надіслані на адресу журналу. На жаль, за браком місця у журналі, ми мали змогу ознайомити читачів тільки з частиною рецептів.

За рішенням журі на чолі з головним редактором журналу М.І.Халимоненком переможцями визнано:

ПЕРША ПРЕМІЯ – Світлана Петрівна Руденок з с. Кіровське Кримської області ("ДСГ" № 12).

ДРУГА ПРЕМІЯ – Наталя Анатоліївна Просап'юк з с. Великий Чернятин Хмельницької області (ДСГ" № 10).

ТРЕТЯ ПРЕМІЯ – Гаврилюк Оксана з м. Козелець Чернігівської області ("ДСГ "№ 11).

Переможці нагороджені передплатою на журнал "Дім, сад, город" на 2005 рік та одним із додатків до нього, набором насіння овочів та квітів.

Конкурс "Господиня" продовжується в 2005 році!
Просимо читачів надсилати до редакції не тільки рецепти, а й короткі відомості про себе, бажано додавати фотографії. В редакції чекають на ваші листи.

При температурі 100°С білкову масу витримуємо у духовці 2 год. Потім перевертаємо форму і викладаємо білковий корж на стіл так, щоб пергаментний папір був зверху. Якщо папір прилип, то треба змочити його теплою водою. Далі беремо один бісквітний корж і виливаємо на нього 0,5 склянки будь-якого лікеру (це залежить від вподобань). Далі корж змащуємо кремом і на нього зверху кладемо білковий корж. На білковий корж знову кладемо крем. Накриваємо верхнім коржем. Корж змащуємо кремом і прикрашаємо цукатами, мармеладом тощо. Боки торта також змащуємо кремом.

Крем готуємо так: до 150 г води додаємо 10 столових ложок згущеного молока. Ставимо на вогонь і, помішуючи, доводимо до кипіння. Після цього охолоджуємо. В охолоджену, ледь теплу масу, додаємо 300 г масла і збиваємо до однорідної маси. Відділяємо 100 г крему і залишаємо його для прикрашання боків та верху торта. У решту крему додаємо 1 столову ложку з верхом какао, 1 столову ложку десертного вина, ванільний цукор і збиваємо. Білим кремом змащуємо верх і боки, а рештою перемащуємо коржі.

Пораджу господиням бісквіт і білковий корж спекти заздалегідь. Вони прекрасно зберігаються на холоді до 5 днів.

ДЕСЕРТ СИРНИЙ ДЛЯ ДІТЕЙ

Беремо: пачку солодкої сиркової маси, розтираємо її із звареними жовтками (які залишилися від торта) до однорідної маси. У разі потреби додаємо цукор, формуємо кульки або циліндрики, заливаємо їх шоколадною глазур'ю, яку готуємо так: масло, какао, згущене молоко, безперервно перемішуючи, доводимо до кипіння. Охолоджуємо до кімнатної температури і заливаємо сирний десерт.

Аматор – мій паровоз до багатого життя!

Наприкінці року співробітники фірми "Гігієна Біо" і кореспондент журналу "ДСГ" поїхали у Вінницьку область, щоб провідати, а заодно подивитися, як йдуть справи в однієї з постійних покупців Аматора. Своєю історією ми попросили її поділитися з читачами.

Живу я в Жмеринському районі Вінницької області. Наприкінці 1999 року колгосп, де я пропрацювала майже 15 років, остаточно розпався. Залишилася я одна з двома дітьми, оскільки чоловіка поховала на рік раніше. Був на той час у мене старенький будинок з городом у 20 соток (від мами дістався), 25 курочок, півень та двомісячне порося. Жити не хотілося. Напевно, якби була одна, то руки б на себе наклала. Але діти – щоб з ними без мене сталося? Нове тисячоліття прийшло, а в нас у будинку порожньо. Я стала нервова, діти схудли. Що робити, не знала. Тоді потрапив мені до рук журнал "Дім, сад, город", у якому була стаття про добавки *Аматор*. Вже не знаю чому, але зацікавила мене та стаття. Грошей зовсім не було, і купити *Аматор* я не могла, тому написала листа до фірми-виробника "Гігієна Біо". Розповіла про свої біди і попросила *Аматор* у борг. Відповіді не чекала, часи погані настали – людей обманюють, але надія завжди є. Пройшло три тижні, я вже духом впала, а тут приїхали! До мене! Та не хто-небудь, а люди із самої фірми! Сказати по правді, більшого потрясіння і подиву я в житті не зазнавала. Подивилися вони моє господарство, поговорили зі мною, пожаліли мене. А добавку в борг дали, щоправда, договір якийсь (вже не пам'ятаю який) попросили підписати. І говорили, що добавки вони мені в борг дають, на розвиток господарства, і що вже скоро я з ними зможу розплатитися. Я подумала: цікаво як? На мені ж, пробачте, спідниця остання – і та вся в латках. І тільки набагато пізніше я зрозуміла: ці люди вселили в мене надію і засіб для її втілення дали – *Аматор*.

Стала я щоранку *Аматор*-несучку своїм курям у корм підмішувати, та яйця щодня рахувати. До *Аматор* мої 25 курей у середині квітня несли 4–5 яєць, не більше. Через тиждень я стала одержувати 12, а через 10 днів – до 18 дійшла. Правда, більше 18 не було. Стала я на базарі по десятку яєць продавати, борг то віддавати треба – за місяць майже 600 гривень наторгувала!! І знову у фірму написала. А вони мені бізнес-план надіслали. Це зараз я так легко говорю, а тоді нічого не зрозуміла, плювалася довго. Подумала, що відмахнулися від мене. Так діти мої лист прочитали і говорять: "Мамо, адже тут все так зрозуміло написано, чого кип'ятишся?" Я давай знову його читати. Не відразу, але потихеньку розуміти почала, усе-таки не дурніша за інших. А пропонували мені птахофабрику вдома влаштувати. Для цього потрібно було взяти курчат на інкубаторі, за допомогою *Аматор*-курча їх підняти, виростити відмінних несучок, а далі, за допомогою *Аматор*-несучка отримувати від них максимальну кількість яєць. Яйця продавати і жити за рахунок цього.

Ой була не була! Ризикнула я і купила аж 300 курчат. Вижило 298, одне здохло, іншого кішка потягла. Через 5 місяців виросли курочки і стали нестися. Що тут почалося! Мої 298 нових курей (старих ми з'їли) почали нести в день від 230 до 260 яєць, а іноді і 270! Щодня я продавала від 23 до 27 десятків, виручаючи від 46 до 54 гривень. За місяць прибуток доходив майже до 2000 гривень. Звичайно, кормів було потрібно чимало, але годувала я курей по-розумному. Давала їм справжній домашній комбікорм з *Аматор*, рецепт якого наводиться на упаковці добавок.

Про нестаток ми з дітьми забули. Вдома разом з дітьми, справжнє господарство організувала. Дочка за птицею доглядала, а син за поросям. Годував його сам, нікому цієї справи не довіряв. Спочатку *Аматор*-порося додавав до комбікорму, суворо дотримуючись рецепту, який надрукований прямо на упаковці добавки. А після 3,5 місяця, як і потрібно, перевів на добавку *Аматор*-свиня. Порося росло здоровим, міцним, швидко підростало. І звичайно, син, щодня вкладаючи в догляд за ним багато сил і праці, був дуже задоволений отриманим результатом. Через півроку ми здали порося на м'ясокомбінат, і при зважуванні виявилося, що він важить цілих 122 кг. Після того як тушу обробили, нам сказали, що м'ясо у свині першої категорії. Так син порахував, що з'їла наша свиня всього 450 кг корму, а, продавши її, ми ще і заробили близько 300 гривень. Як наше життя помінялося відтоді...

За чотири роки мені вдалося багато чого домогтися. Мені не соромно прийняти гостей, у мене є що показати і чим їх здивувати. Торік я купила міні-комбікормовий завод, розширила приміщення під курятник і тепер у мене 1700 курей, від яких я щодня одержую 1300–1400 яєць. І хоча велике господарство – не така вже і легка справа, проте, усе в нашій родині тепер добре. Ми забули про нестаток і розпач. Усе це завдяки людям, що допомогли і повірили нам.

Шановні працівники фірми "Гігієна Біо"! Спасибі Вам за те, що Ви є. За те, що Ви несете селянам таке добро і величезну допомогу під назвою *Аматор*. Спасибі Вам за те, що Ви відкрили мені новий шлях у житті. Я така рада! У мене щасливі діти! У мене здорова і міцна родина! І кожний з нас впевнений у завтрашньому дні, тому що ми знаємо, що *Аматор* був, є і буде. Він допоможе нам вижити у важку хвилину і не впасти духом.

З повагою,

Н.С. Сагайдак,
Жмеринський р-н,
Вінницька обл.

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№1, січень, 2005 р.

Головний редактор **М.І. Халимоненко**
Головний художник **Т.П. Колодницька**
Заступники головного редактора **Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко**
Зав.відділами **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**
Літературний редактор **М.П.Чернецька**
Дизайн, верстка **Є.А. Макарчук**
Комерційний директор **Г.А.Донець, тел. 552-90-45**
Реклама, оголошення **О.В.Давидко, тел. 552-90-49**
О.К.Шевченко, тел. 552-95-11
E-mail: reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг **Т.І. Лазебник, тел.552-94-60**
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 23.10.98

Підписано до друку 20.12.2004 р.
Загальний тираж 143 117 прим.
Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця:
вул. Краківська, 20, Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на „Дім, сад, город" обов'язкове.

Думки авторів і редакції не завжди збігаються. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень. Листування з читачами лише на сторінках журналу.

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город». Надруковано у Державному видавництві «Преса України». 03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6. З. 0118501

ПЕРЕДПЛАТНІ ІНДЕКСИ КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Індекс 74142

Запрошуємо відвідати
СПЕЦІАЛІЗОВАНУ ВИСТАВКУ-ЯРМАРОК,
яка відбудеться з 20 по 23 січня 2005 року в приміщенні Київського Палацу дітей та юнацтва

(Київ, вул. Січневого повстання, 13, станція метро "Арсенальна")

ДІМ, САД, ГОРОД – 2005

Організатор – редакція журналу

"ДІМ, САД, ГОРОД"

Щодо участі у виставці-ярмарку звертатись:

тел./факс: (044) 552-94-60

ВХІД НА ВИСТАВКУ-ЯРМАРОК БЕЗКОШТОВНИЙ.

- На виставці продаватиметься: насіння овочевих культур, лікарських рослин, саджанці, добрива, біостимулятори росту, засоби захисту рослин, укривний матеріал для теплиць та відкритого ґрунту.
- Будуть виставлені зразки перспективних сортів плодових культур, винограду, малопоширених садово-городніх рослин.
- Відвідувачі зможуть придбати продукти бджільництва, корми та ліки для домашніх тварин, купити журнали та літературу з питань городництва, садівництва, виноградарства, бджільництва, охорони здоров'я, розважально-пізнавальні та ігрові видання для дітей за редакційними цінами.
- Надаватимуть консультації досвідчені фахівці.

ISSN 0235-6368. Дім, сад, город. № 1. 2005. 1-48 с. Ціна договірна.